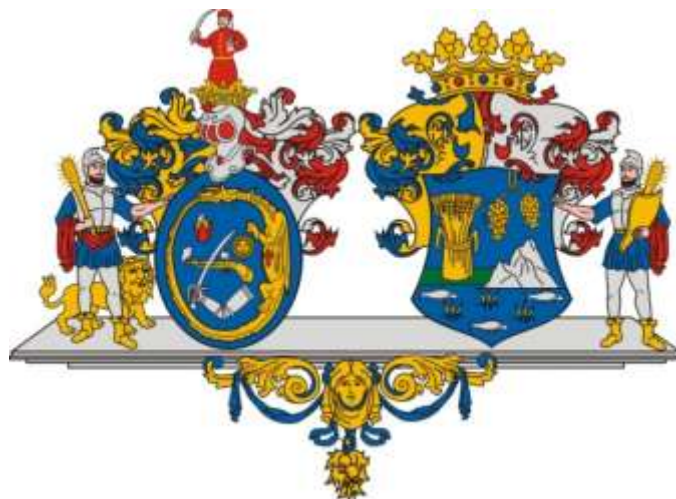

Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Program 2021-2027

Operatív Programrész

2021. április 23.

Készítette:

A Geolin Bt részéről

Dr. Bujdosó Zoltán

Dorogi Zoltán

Dr. Gyurkó Ádám

Dr. Patkós Csaba

Dr. Radics Zsolt

a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársainak közreműködésével.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Összefoglalás, tervezési háttér	4
2. Támogatás segítségével megvalósítandó programok	6
3. A tervezett fejlesztési elképzelések megyei prioritások szerinti csoportosításban	9
3.1. Prioritás megnevezése: 1. Fenntartható környezet.....	9
3.1.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	9
3.1.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	10
3.2. Prioritás megnevezése: 2. Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében	22
3.2.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	22
3.2.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	22
3.3. Prioritás megnevezése: 3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése.....	36
3.3.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	36
3.3.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	36
3.4. Prioritás megnevezése: 4. Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében	58
3.4.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	58
3.4.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	59
3.5. Prioritás megnevezése: 5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom.....	71
3.5.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	71
3.5.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	71
3.6. Prioritás megnevezése: 6. Egészséges és gondoskodó társadalom.....	82
3.6.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	82
3.6.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	82
3.7. Prioritás megnevezése: 7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén.....	97
3.7.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	97
3.7.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	98
3.8. Prioritás megnevezése: 8. Élhető vidék – élhető települések	111
3.8.3. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	111
3.8.4. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	111
3.9. A vállalkozások fejlesztési tervei.....	122
3.10. A leghátrányosabb helyzetű térségek és a komplex programmal fejlesztendő járások helye a fejlesztésekben	125
4. Horizontális jellegű információk	127

4.1.	A végrehajtás módja és feltételrendszere, ellenőrzési rendszere	127
4.1.1.	A végrehajtás módja és feltételrendszere.....	127
4.1.2.	Az ellenőrzés rendszere.....	127
4.1.3.	A megvalósítást és a program monitoringozását meghatározó folyamatok jogszabályi keretei.....	127
4.2.	Környezeti értékelés	127
4.3.	A teljesítés-igazolás követelményrendszerének kialakítása	127

1. Összefoglalás, tervezési háttér

Jelen dokumentum a Hajdú-Bihar megye területfejlesztési operatív programja, eredménye annak a programozási folyamatnak, melynek során kidolgozásra kerülnek a megye fejlesztésének alapjául szolgáló dokumentumok, a fejlesztési koncepció, a stratégiai és az operatív program.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (továbbiakban: Tftv.) 2011. decemberi módosításával – amely 2012. január 1-én lépett hatályba – a jogalkotó a területfejlesztési feladatokat területi szinten a megyei önkormányzatok hatáskörébe utalta. A Tftv.-ben foglalt közfeladatok ellátása során a megyei önkormányzat összehangolja a kormányzat, az önkormányzat és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit, amelynek keretében a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről.

Az operatív program kidolgozását megelőzte egy átfogó helyzetfeltárás, melynek során a szakértők a megye jelenlegi helyzetét, problémáit, adottságait és lehetséges kitörési pontjait vizsgálták. A helyzetfeltárásra alapozva került átdolgozásra a megye fejlesztési koncepciója, mely kijelölte a fejlesztés célrendszerét és megfogalmazta a javasolt fejlesztési stratégiát. A koncepcióra támaszkodó stratégiai program pedig a koncepcióban kijelölt fejlesztési prioritásokat részletezi, meghatározza az egyes prioritásokhoz kapcsolódó konkrét intézkedések körét, áttekinti megvalósításuk feltételrendszerét.

Jelen dokumentum célkitűzése, hogy megalapozza a rendelkezésre álló, illetve megszerezhető források hatékony felhasználását a megye fejlesztése érdekében.

Az operatív program egységes struktúra szerint és olyan részletességgel mutatja be a javasolt intézkedéseket, hogy a leírtak alapján lehetővé váljon az egyes intézkedések megvalósítása. Minden egyes intézkedéshez kapcsolódóan áttekinti az intézkedés tartalmát, a tevékenységeket, a megvalósítás módját, a megvalósítás szervezeti kereteit, valamint az alkalmazható monitoring indikátorokat. Azon intézkedések esetében, ahol van relevanciája a megye kisebb tervezési egységeinek a nevesítésére, ott a Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepciójában bemutatott területi célok kerültek megjelenítésre, mint a fejlesztés területi specifikumai. Az egyes intézkedések forrásigényinek meghatározásakor a 2018 óta több körben megtartott projektgyűjtések során felmerült költségigényeket is figyelembe vettük a szakmai indokoltság és a nemzetközi és hazai példák mellett.

A program megvalósulásának nyomon követhetősége érdekében kialakításra kerül a monitoring indikátorok rendszere.

A tervezési folyamat 2020 őszén indult a Pénzügyminisztérium TTF által kidolgozott módszertan szerint. Előbb a helyzetfeltárás frissítése történt meg, majd a koncepció átdolgozása és a területfejlesztési program stratégiai részének kidolgozása.

A tervezés következő fázisaként a fenti dokumentumokban rögzített keretek figyelembevételével, szükségessé vált a megyei területfejlesztési program operatív programrészének kidolgozása.

Hajdú-Bihar megye a területfejlesztési koncepció és programja kidolgozása során teljes tervezést végez, azaz valamennyi helyi, térségi fejlesztési szükségletet számba veszi, a tervezés

így a lehetséges finanszírozási forrásoktól függetlenül minden meglévő igényre reflektál. A megyei területfejlesztési program operatív programrésze ugyancsak teljes tervezéssel készül.

A társadalmisítási folyamat során a Hajdú-Bihari Megyei Területfejlesztési Program minél szélesebb körű megismertetése, valamint szakmai továbbfejlesztése céljából a jelenlegi járványügyi helyzetben az online eszközök használata segítségével került sor az érintettek bevonására.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program Stratégiai és Operatív munkarészeinek elkészítése is a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit és a partnerségi terv eddigi végrehajtása során visszajelzéseket küldő szereplők javaslatait.

Hajdú-Bihar megye – 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerinti fejlettségi jellemzők alapján lehatárolt – elmaradott járásai közül négy járásra található a komplex programmal fejlesztendő járások kategóriájában. Ezen járások településeinek nagyobb része a harmadik területi cél alá tartozik, így a komplex programmal történő fejlesztésének bemutatására a dokumentum részleteiben reagál, az egyes intézkedéseknél a T3 területi cél megnevezésével. Az érintett járások fejlesztésének a feladata kettős alapon nyugszik; egyrészt olyan feltételek és képességek, infrastrukturális elemek fejlesztése, amely a megye más területei esetében már kiépültek, a közösségfejlesztés eszközeinek erősítésével; másrészt olyan kapcsolódási pontok és készségek fejlesztése, amelyekkel a megyeszékhelyen és annak környezetében meginduló versenyképes gazdasági ágazatokhoz és megoldásokhoz képesek csatlakozni az itt működő (gazdasági) szervezetek és lakosok. Így a fejlesztések egyszerre kell, hogy koncentráljanak a versenyképes technológia elemeinek befogadására képes közeg kialakítására és az alapvető készségek fejlesztésére. Ezen kiemelt beavatkozások a dokumentumban külön jelölésre és meghatározásra kerültek.

Jelen dokumentum végleges formáját az országos szintű dokumentumok és az intézményi háttérrel jelentő jogszabályok megjelenése után nyerheti el, a párhuzamosan futó tervezéskísérő eljárások (pl.: fenntarthatóság szempontjainak vizsgálata) eredményeinek beépítésével.

2. Támogatás segítségével megvalósítandó programok

A Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Programja (2021-2027) dokumentum célrendszerében vázolt fejlesztési elképzelések jórészt külső források – jellemzően az Operatív Programokon keresztül felhasználható EU-s támogatások – bevonásával valósíthatók meg, ezért ezek ismerete és támogatási céljainak ismertetése fontos a megvalósítás szempontjából.

I. Európai uniós támogatás felhasználásával tervezett programok

1 A 2021-2027-es időszakban az alábbi öt beruházási prioritás áll a középpontban:

1. Az Intelligens Európa célkitűzés keretében a gazdaság versenyképességének, a termelés hatékonyságának javítása, a kutatás-fejlesztés-innováció, vállalkozásfejlesztés, a vállalkozások és a közszolgáltatások digitalizálása támogatása cél.
2. A Zöldebb, karbonszegény és ellenálló Európa célkitűzés a gazdaságosan és környezetileg is fenntartható energiatermeléssel és biztonságos hálózatokkal, intelligens megoldásokkal, megújuló és bővülő kapacitású közművekkel, tisztább üzemű városi közlekedéssel támogatja környezeti és természeti erőforrásaink fenntartható használatát.
3. A Jobban összekapcsolt Európa célkitűzés keretében a gyors és kényelmes közúti, kerékpáros és vasúti közlekedés összekapcsolt, új generációs infrastruktúrájának megteremtése kerül támogatásra.
4. A Szociális Európa célkitűzés a gyarapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes társadalom megalapozását szolgálja munkaerőpiaci beavatkozásokkal, az egészségügy, köznevelés, szakképzés, felsőoktatás és a szociális intézményrendszer fejlesztésével, valamint a társadalmi felzárkózás és esélyegyenlőség támogatásával.
5. A Polgárokhoz közelebb álló Európa célkitűzés beavatkozásai a területi elmaradottság csökkentésére és a települések élhetőségének javítására koncentrálnak a település-, városfejlesztés támogatásával, a térségi gazdaság fejlődését támogató célzott humán és infrastruktúrafejlesztésekkel, a turizmus fejlesztésével.

Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Programja a megvalósítás tekintetében jelentős mértékben támaszkodik az európai uniós források felhasználására. A 2021-2027-es fejlesztési ciklusban a fejlesztési célokat és beavatkozásokat a Partnerségi Megállapodáson keresztül 7 db operatív program fogja megvalósítani. Az Operatív Programok tematikus célokra vonatkozó, részletes tervek a Partnerségi Megállapodásban kijelölt fejlesztési irányok alapján készülnek, és meghatározzák, hogyan kerül felhasználásra az Európai Unió által biztosított támogatás a programozási időszak során.

Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz)

Korszerű digitális megoldások bevezetése a közigazgatási munkába, valamint a közszolgáltatások rendszerébe (pl. korszerű adat-védelmi, adatelemzési, feldolgozási megoldások, mesterséges intelligencia, szoftverrobotok, stb.).

A nyilvántartások közötti adatcsere, az összekapcsoltság fejlesztése révén új szolgáltatások bevezetése a gazdasági szereplők és az állampolgárok számára.

Az elektronikus háttérinfrastruktúra, illetve az azokon futó alkalmazások fejlesztése a folyamatok egységesítése és egyszerűsítése érdekében.

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz)

Az EFOP+ célja a szociális felzárkózás támogatása Magyarországon, így öt humán szakterület fejlesztéseit foglalja magában: egészségügy, köznevelés, társadalmi felzárkózás, szociális, valamint család- és ifjúságpolitika (amelyekhez a kultúra és a sport is hozzájárul).

Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz)

A természetes vizek halállományának növekedése, a vízfolyások ökológiai állapotának és a víz minőségének figyelembe vételével.

Modern, innovatív, fenntartható technológiára épülő haltermelés és feldolgozás.

A meglévő haltermelő telepek és feldolgozó üzemek bővítése, korszerűsítése és újak létesítése.

A halászati és akvakultúra-termékek, valamint az akvakultúra ágazat ismertségének és társadalmi elfogadottságának javítása.

Az akvakultúra-ágazat piaci pozíciójának erősödése.

Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz)

Az IKOP+ program nagy hangsúlyt helyez a fenntartható közlekedési formák támogatására: a kötöttpályás közösségi közlekedés és kerékpáros közlekedés fejlesztésére, az egyes közlekedési módok összekapcsolására, valamint a motorizált közlekedés környezetbarátabbá tételére az alternatív üzemanyag-töltő infrastruktúra bővítése révén, valamint a közösségi közlekedésben résztvevő járműállomány mielőbbi cseréjére tiszta és energiahatékony közúti járművek beszerzésének támogatásával, illetve az alternatív üzemanyagok előállításának ösztönzésével.

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)

A GINOP Plusz program fő céljai az alábbi témakörök köré csoportosíthatók:

- Vállalkozásfejlesztés: A kis- és középvállalkozások termelékenységének növelése
- Kiemelt stratégiai ágazatok fejlesztése: A kiemelt ágazatok hozzáadottérték-termelő képességének növelése.
- Digitalizáció: A digitális gazdaság, kompetenciák fejlesztése.
- Kutatás, fejlesztés, innováció: A tudástermelés, tudásáramlás és tudáshasznosítás ösztönzése továbbá készségfejlesztés az intelligens szakosodáshoz.
- Foglalkoztatás: A munkahelyek védelme, a foglalkoztatás bővítése, a munkaerő termelékenységének növelése és a foglalkoztatás feltételeinek javítása.
- Felntt képzés: Jól képzett, magas hozzáadott értéket előállítani képes munkavállalók biztosítása a hazai vállalkozások számára.
- Felsőoktatás: Innovatív és inkluzív felsőoktatási rendszer megerősítése.
- Szakképzés: Korszerű és inkluzív szakképzés rendszer kialakítása.

- Turizmus, örökségvédelem: A turisztikai szolgáltatások minőségének fejlesztése.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)

Elsődlegesen a helyi önkormányzati fejlesztéseket finanszírozza, fejlesztési tematikája kiterjed a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a települési infrastruktúra, településüzemeltetés és helyi közszolgáltatások fejlesztésére.

A kiemelt térségekben ezeket a fejlesztéseket térségi alapon összehangolja és ezeken túlmenő térség-specifikus fejlesztéseket is finanszírozhat.

Fenntartható városfejlesztési intézkedése keretében a helyi fejlesztési stratégiájuk alapján kiválasztott városok a fenti fejlesztéseket integrált helyi városfejlesztési programokban valósíthatják meg, illeszkedve a helyi klímastratégiákhoz.

Szerepet vállal a helyi jelentőségű turizmus fejlesztésében.

Szerepet vállal a komplex programmal fejlesztendő járásokban helyi társadalmi felzárkózási programok támogatásában.

Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)

A globális kihívásokra, így az éghajlatváltozásra, a környezetszennyezésre, a biológiai sokféleség csökkenésére, a természeti erőforrások túlzott kihasználására egyre kevésbé adhatók elszigetelt szakmai válaszok, emellett olyan újdonságra, mint a körforgásos gazdaság, a vízvesztés csökkentés, a zöld és kék infrastruktúrák, a helyi energiaközösségek vagy az ún. igazságos átmenet.

II. Közvetlen EU támogatások és együttműködési megállapodások

Európai Unió közös politikáinak megvalósítására és problémáinak kezelésére terveket dolgozott ki, melyek különböző területeket támogatnak és elérhetőek a tagállamok, így hazánk, ezen belül Hajdú-Bihar megye számára is (Next Generation EU, Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, Méltányos Átállást Támogató Mechanizmus, Európai Klímarendelelet, Interreg Europe, Horizon Europe, Erasmus+).

III. Hazai forrásból megvalósuló fejlesztések

A megyének vannak olyan fejlesztési elképzelései, igényei, melyekre uniós alapok, programok nem biztosítanak forrást, ezért ezeket más forrásból, például hazai támogatással megvalósuló programokból tudják finanszírozni (pl. Magyar Falu Program, Nemzeti Együttműködési Alap, Kisfaludy Program, Modern Városok Program, Nemzeti Foglalkoztatási Alap, „Felzárkózó települések” program, stb)

3. A tervezett fejlesztési elképzelések megyei prioritások szerinti csoportosításban

3.1. Prioritás megnevezése: 1. Fenntartható környezet

3.1.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

A tervezett beavatkozások kapcsán a Fenntartható környezet prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél (3) Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében
- Stratégiai ágazati cél (5) Élhető és életető települések

A Fenntartható környezet prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Stratégiai területi cél (1) Debrecen és szoros településegüttese
- Stratégiai területi cél (2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség
- Stratégiai területi cél (3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség

A prioritás közvetlenül hozzájárul a következő európai uniós szakpolitikai célkitűzés megvalósulásához:

- (2) Zöldebb, karbonmentes Európa

Közvetve ugyanakkor támogatja a következők elérését is:

- (1) Intelligensebb Európa
- (2) Szociálisabb Európa

A prioritás tematikus céljai:

- A természeti értékek megőrzése a megye területén: Hajdú-Bihar megye értékes természeti és természetközeli élőhelyekkel rendelkezik, amelyek megóvása generációkon átívelő feladat. A hatóságokon kívül a gazdasági szereplők és a társadalom széles körű partnersége szükséges ennek megvalósításához.
- A természeti erőforrások fenntartható gazdasági-társadalmi menedzsmentje: A megye felbecsülhetetlen értékű természeti erőforrással (talaj, ökoszisztéma, víz) rendelkezik. Ezek a társadalmi-gazdasági fejlődés alapjai, amennyiben rendszerszintű, felelős, tudományos megalapozottságú és részvételi alapú használat jön létre, ötvözve a hagyományos tapasztalatokat az innovatív módszerekkel.

3.1.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

1.1. beavatkozás leírása: Komplex térségi vízvisszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása

A jelenlegi vízhasználat sokban nem felel meg a természeti adottságoknak, illetve a klímaváltozás hatására szárazodás, valamint a szélsőséges csapadékeloszlás fokozódása várható. Ennek következménye a megye különböző tájegységein folyó területhasználati formákra kockázatokat jelent. A természetvédelem, a mezőgazdaság, de a lakossági vízhasználati formák átgondolására, valamint komplex tájgazdálkodási-tájrendezési megoldások kialakítására van szükség.

A többcélú hasznosítás és a vízvisszatartás lehetőségeinek feltárása és a CIVAQUA programhoz hasonló, komplex vízgazdálkodási rendszer kialakítása egyszerre szolgálhatja az öntözés, a belvízmentesítés-tárolás, a halgazdálkodás, a rekreáció és a természetvédelem céljait. Nagy lehetőségeket rejtenek a permakultúrás mezőgazdaság formái.

A térségi szint jelentősége abban rejlik, hogy az itt meglévő hasonló időjárási-éghajlati, geológiai, talajtani és biológiai-ökológiai folyamatokra szükséges mérnökbiológiai módszerekkel az egységes rendszereket kialakítani, illetve típusokat létrehozni.

1.2. beavatkozás leírása: Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása

Az 1.1. beavatkozáshoz kapcsolódva, felhasználva a települési önkormányzatok és más stakeholderek erőforrásait és lehetőségeit a helyi sajátosságokhoz igazodó, akár telek-szintre is lebontható forgatókönyvek kidolgozása és projektek megvalósítása fontos feladat.

A települési és lakossági csapadékvíz-visszatartás és hasznosítás, valamint a fenntartható szennyvíz-, belvíz- és csapadékvíz-kezelés, a hiányzó csapadékvíz elvezető csatornahálózat kiépítése; záportározók kialakítása, meglévő korszerűsítése együttesen javítja ennek a fontos erőforrásnak a felhasználási hatékonyságát. A meglévő szabályozási keretek között lehetőséget kell biztosítani alternatív víztisztítási rendszerek létrehozásának a támogatására. A felszíni vizek visszatartásával és öntözési célokra történő használatával csökkenthető az értékes felszín alatti vizek használata. Az ún. „víznyomásos területek”, valamint az ex-lege védett vizes élőhelyként nyilvántartott lapos területek hidrológiai revitalizációjával időszakos tározóként bekapcsolhatók a vízvisszatartási rendszerbe. A permakultúrás és mérnökbiológiai megoldások a települési szinten is szerepet kell, hogy kapjanak.

A megye egészére kiterjedő, fenntartható, egészséges víziközmű ellátottság biztosítása fontos feladat az ivóvízhálózatok és szennyvíz hálózatok együttes, komplex fejlesztésével.

A felszín alatti vizek használatának mérése és monitoringja fontos nemzeti vállalás, ugyanakkor hatékonyan csak a települési szinten lehet ezt megvalósítani, így előtérbe kell, hogy kerüljön a települési integrált geoinformatikai rendszerek kialakítása.

1.3. beavatkozás leírása: A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak meghonosítása és megerősítése

A helyzetfeltárásban olvasható, hogy a megye egyik legfontosabb természeti erőforrása a talaj, amelynek megfelelő kezelése és védelme rendkívül fontos feladat. A Hajdú-Biharban domináns szántóföldi kultúrák esetében kifejezetten veszélyeztetett lehet a talaj a helytelen művelési technikák alkalmazása esetén.

A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat azokat az agrotechnikai módszereket foglalja össze, amelyek javítják a talajok vízbefogadó-képességét, illetve csökkentik a talajdegradációs (talajerózió, bemosódás) veszélyeket. Ezekkel a módszerekkel hatékonyan fenntartható a térség növénytermesztése. A beavatkozás részeként sor kerülhet a helyes agrotechnikai beavatkozásokra, tápanyag-gazdálkodási tervre és növényvédelmi előrejelzésre alapozott, okszerű trágyázásra és növényvédőszer-használatra, precíziós gazdálkodásra, talajtakaró növényekre, talajvédő növényművelésre, utak, vízviszatartó és hordalékfelfogó létesítmények létrehozására, öntözésre, valamint drénezés megvalósítására. A beavatkozás részeként fontos, a gyepterületek megfelelő hasznosítása.

A beavatkozás megvalósításához a szaktanácsadói rendszer támogatását, valamint a gazdálkodók képzését, valamint kísérleti, bemutató jellegű ültetvények létesítését kell megvalósítani.

1.4. beavatkozás leírása: Optimális területhasználati rendszer kidolgozása

A tájhasználat kapcsán jelentkező konfliktusok a természeti adottságok és a művelési ágak között hosszabb távon veszélyeztetik az ökológiai egyensúlyt. A táji adottságoknak megfelelő földhasználat-menedzsment rendszer megteremtése fontos kérdés.

A területhasználat során elsődleges szempont kell, hogy legyen a táji adottságok és a teherbírás szempontrendszer és az ott előforduló természeti értékek megóvása. Ennek érdekében szükséges a földbirtokszerkezet alkalmazkodási szempontú elemzése és a területhasználat-váltás közgazdasági ösztönzőinek kidolgozása. A természeti adottságokra alapozott referencia árak meghatározása - mely jelenleg országos szinten egységesen meghatározott – a táji adottságoknak megfelelően kellene, hogy alakuljon. A támogatási rendszer ilyen módon történő átalakítása a termelőket minél inkább az adott terület természeti adottságaihoz választott növénykultúra és művelési mód megválasztására ösztönözné, mely hosszú távon a klímaváltozáshoz történő hatékony alkalmazkodást szolgálja, emellett a termelők kibocsátását is mérsékli.

A beavatkozás során komplex kutatási program megvalósítása, illetve egy megfelelő geoinformatikai rendszer létrehozása lehet az alapozó lépés. A döntés-támogató rendszer létrehozása után kísérleti jellegű pilot-projektekkel kell megalapozni a gazdasági-jogi keretrendszer kidolgozását.

1.5. beavatkozás leírása: A barnamezős területek környezeti kármentesítése

Az OFTK szabályozása kiemeli, hogy a zöldmezős fejlesztések helyett barnamezős fejlesztések szükségesek, a fejlesztések helykiválasztásánál prioritást kell élveznie a meglévő ipari parkoknak, barnamezős területeknek. El kell kerülni a városok szétterülését, törekedni kell a fenntartható és kompakt városszerkezet kialakítására az erőforrások hatékony és fenntartható hasznosítására.

Cél kell, hogy legyen Hajdú-Bihar megyében is a rozsdaterületek, barnamezős területek, tájsebek, meglévő, de nem használt falusi feldolgozó-kapacitások differenciált újrahaznosítása, rehabilitációja, kezelése, fenntartható területgazdálkodás, településüzemeltetés, környezeti veszélyforrások felszámolása. A beavatkozás integrálja még az épített örökség megőrzését, méltó, műemléki alapú helyreállítását és fenntartható hasznosítását, a kiemelkedő értékeink bemutatathatóvá tételét, továbbá a barnamezős beruházások szorgalmazását, valamint az értékes városképekhez igazodó új épületek kialakítását.

A barnamezős területek prioritást kell, hogy kapjanak a befektetések telephelyválasztásában, így csökkenthető a természeti és mezőgazdasági területekre nehezedő nyomás. Ezeknek a területeknek a hasznosításához ugyanakkor szükség van a környezeti kármentesítésre (pld. a szennyezett talaj eltávolítására).

A beavatkozás fontos alapeleme, hogy el kell készíteni a megye barnamezős területeinek kataszterét, fel kell mérni a környezeti állapotot, illetve meg kell tervezni a szükséges beavatkozásokat.

Az egyes területek esetében – meghatározott prioritások alapján – a kármentesítés végrehajtása is fontos tevékenység.

1.6. beavatkozás leírása: Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása

A fenntartható környezet prioritás nem megvalósítható a társadalmi szereplők széleskörű bevonása nélkül. A környezettudatos gondolkodást a társadalom egyre nagyobb részében teret nyer, ugyanakkor tovább kell folytatni ezeknek a programoknak a megvalósítását a különböző célcsoportokban, így a gyermekek és fiatalok (iskolai és iskolán kívüli formák), az idősek és a hátrányos helyzetűek között. A környezettudatossági tartalomfejlesztésben az egyes célcsoportokra releváns tartalmú és hatékony információs közegeket megfogalmazó projekteket kell megvalósítani. Törekedni kell arra, hogy az általános fenntarthatósági üzeneteken túl a megye különböző térségeiben és településeiben olyan környezettudatossági üzenetek kerüljenek meghatározásra, amelyek a lakosság közvetlen lakókörnyezetére vonatkoznak.

A lakosságon túl a civil szervezetek, az önkormányzati dolgozók és döntéshozók, valamint a for-profit szféra számára is meg kell teremteni a környezettudatos szemléletformálás formáinak az elérhetőségét.

A beavatkozás során megvalósítandók különböző rendezvények, tartalom-, illetve tananyagfejlesztés, tanfolyamok, iskolai és iskolán kívüli nevelési programok, aktívan támaszkodva a digitális kommunikációs csatornákra, illetve a helyi média platformokra.

1.7. beavatkozás leírása: Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések

A fenntartható környezet biodiverzitás megőrzését, az életminőség javítást, klímaadaptációt és hatékony erőforrás gazdálkodást szolgáló aspektusát biztosítja a zöld infrastruktúra szemlélet, mely az ökoszisztéma elemeinek, kapcsolatrendszerének fejlesztésével és megóvásával biztosítja az ökoszisztéma szolgáltatásokat. A zöld (zöldfelületek/zöldterületek) és kék (vízfelületek) elemek kiegészíthetők, esetlegesen kiválthatják a műszaki infrastruktúra-elemeket.

A természeti tőkével való felelős gazdálkodás fontosságának mind lakossági, mind települési-társági, mind vállalkozói szinten történő megismerése és megismertetése fontos.

A megye települési és településkörnyéki térségei természeti örökségének, értékeinek megóvása, azok fenntartható hasznosítása hosszú távon megkerülhetetlen eleme a fejlesztéseknek.

A fényszennyezés újonnan napirendre került, de nem újkeletű problémájára válaszul szolgálhat az Agrárminisztérium gondozásában kidolgozásra került, a megyei önkormányzat nemzetközi tapasztalatait is hasznosító, a jó világítási gyakorlatról szóló külön iránymutatás. A dokumentum nem csupán a természetvédelemben érintett szereplők, de a települések és a lakosság számára is követendő megoldásokat mutat be a fényszennyezés csökkentése érdekében. Ennek integrálása, népszerűsítése az elkövetkezendő évek feladata.

1.8. beavatkozás leírása: A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése

A hulladékgazdálkodás korszerű prioritásainak megfelelően csökkenteni kell a hulladékok keletkezésének mennyiségét, jelentősen növelni szükséges a hulladékok újrahasználatát, az újrafeldolgozást, valamint a hulladékok energetikai és egyéb hasznosítását. A jelenleg leginkább elterjedt lerakókban való elhelyezés mértékét mindenképpen csökkenteni szükséges.

A beavatkozás integráns része a lineáris gazdaság elmozdulásának támogatása a körforgásos gazdaság szemléletének meghonosítása irányában. Ez alapvetően az anyaghasználat mennyiségének csökkentését, a melléktermékek más termelési folyamatokban alapanyagként

történő felhasználását jelenti, melyhez jelentős szemléletformálás, a folyamatok újragondolása szükséges, és nem lehet figyelmen kívül hagyni a beruházásokat, fejlesztéseket érintően az életciklus-elemzések kulcsszerepét sem. Ezekkel az eszközökkel kialakíthatók és megerősíthetők a fenntartható értékláncok, illetve az ágazati együttműködések.

A hulladékgazdálkodás tekintetében a hulladék szelektív gyűjtése, hasznosítása, illetve a települési szilárd hulladékféleségek vonatkozásában a biológiai, a papír, a műanyag-, az üveg- és a fémhulladékok elkülönített gyűjtése és hasznosítása fontos szerepet játszik. A gyűjtés mellett ösztönözni kell a térségi újra-feldolgozó és hulladékokat hasznosító vállalkozások tevékenységét. A hasznosítás rendszereinek elterjesztése mellett figyelmet kell fordítani az illegális hulladéklerakás felszámolására, amely komplex feladatként a helyi önkormányzatok, az államigazgatási szervek és a civil szerveződések együttműködését, illetve a lakosság tudatos cselekvését is igényli. A jelenleg megvalósítás alatt álló új mechanikai-biológiai hulladékkezelő létesítmény új infrastrukturális, logisztikai és hulladékkezelési megoldásokat kíván a megye hulladékgazdálkodásában, amely csak összehangolt fejlesztéssel érhető el. A vállalkozások, a lakosság és a civil szervezetek együttműködésével megalapozható a megyében a megosztásos gazdaság (sharing economy).

A mezőgazdaság bevonása a körforgásos gazdaságba kifejezetten fontos. A Pusztakapuk - olyan épületegyüttesek, amelyekben szállás, vendéglátás, a turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások, kiskereskedelem folytatható, a világörökségi helyszín követelményeivel összehangolt módon – alkalmasak lehetnek ennek a bevezetésére.

A beavatkozás része a térségben keletkező biomassza hulladék összegyűjtése (erdészeti és mezőgazdasági melléktermék, kerti hulladék stb.) és azok komposztálása, akár komposztáló telepek létrehozásával. Ezzel a műtrágyák szerves trágyával történő kiváltása lehetséges, mely hozzájárul a vízbázisok védelméhez és a talajok termőképességének ökológiai módon történő fenntartásához.

3.1.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		1. Fenntartható környezet								
Sor-szám	Intézkedés és Projektsomag megnevezése	Projektsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Projektsomag ütemezése	Projektsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzeti, özi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés	Projektsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektsomagok (igen/nem)
1.1. Komplex térségi vízviszatarító rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása										
1.	Vízvár, aszálykár és vízvédelem: nagyobb térségi vízgazdálkodás a T1 térségben	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok, gazdálkodók	gazdálkodók, lakosság	2021-2027	5 000	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A komplex vízviszatarító rendszerek működési területe (ha)	igen
2.	Vízvár, aszálykár és vízvédelem: nagyobb térségi vízgazdálkodás a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség	Települési önkormányzatok, gazdálkodók	gazdálkodók, lakosság	2021-2027	3 000	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A komplex vízviszatarító rendszerek működési területe (ha)	igen
3.	Vízvár, aszálykár és vízvédelem: nagyobb térségi vízgazdálkodás a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség	Települési önkormányzatok, gazdálkodók	gazdálkodók, lakosság	2021-2027	7 000	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A komplex vízviszatarító rendszerek működési területe (ha)	igen
4.	Fenntartható akvakultúra	Tavakkal rendelkező települések	Települési önkormányzatok	gazdálkodók	2021-2027	5 080	EU, hazai, MAHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Vízfelületek mérete (ha)	igen
1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása										
1.	Víz és település: vízgazdálkodási beruházások, a helyi adottságok függvényében a kék és zöld infrastruktúrák előkészítése a T1 térségben	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok	gazdálkodók, lakosság	2021-2027	3 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A komplex vízviszatarító rendszerek működési területe (ha)	igen
2.	Víz és település: vízgazdálkodási beruházások, a helyi adottságok függvényében a kék és zöld infrastruktúrák	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség	Települési önkormányzatok	gazdálkodók, lakosság	2021-2027	6 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A komplex vízviszatarító rendszerek működési területe (ha)	igen

	előkészítése a T2 térségben									
3.	Víz és település: vízgazdálkodási beruházások, a helyi adottságok függvényében a kék és zöld infrastruktúrák előkészítése a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség	Települési önkormányzatok	gazdálkodók, lakosság	2021-2027	6 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A komplex vízvisszatartó rendszerek működési területe (ha)	igen
4.	Integrált és fenntartható vízi közmű rendszerek (víztisztítás, egészségesebb ivóvíz, víztakarékosság)	A megye egész területe	Települési önkormányzatok, vízmű-szolgáltatók	lakosság	2021-2027	82 000	EU, hazai KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A korszerű rendszerek által kezelt vízmennyiség (m ³)	igen
5.	Víznyomáson és ex-lege vizes élőhelyek rehabilitációja	A megye valamennyi települése, különös tekintettel a vizes élőhelyekkel rendelkezők	Települési önkormányzatok, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, gazdálkodók	lakosság, gazdálkodók, turisták	2021-2027	3 000	EU, hazai VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Rehabilitált élőhelyek (ha)	igen
1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak a terjesztése										
1.	A környezeti elemek védelmét szolgáló, szennyezést csökkentő intézkedések és korszerű technológiák, környezeti irányítási rendszerek meghonosítása	A mezőgazdasági területek, különös tekintettel a kiváló és jó adottságú szántók övezeteire	Gazdálkodók, NAK, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	gazdálkodók	2021-2027	330	EU, hazai, KEHOP+, VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat módszereivel művel területek (ha)	igen
2.	Gyepterületek megőrzése	A megye gyepterületei	Gazdálkodók, NAK, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	gazdálkodók	2021-2027	500	EU, hazai, VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megőrzött gyepterületek (ha)	igen
1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása										
1.	A biológiai sokféleség megőrzését, a zöld infrastruktúra fejlesztését, az ökoszisztéma szolgáltatások hasznosítását megalapozó	A megye egésze	Települési önkormányzatok, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Debreceni Egyetem	Települési önkormányzatok, gazdálkodók, lakosság	2021-2027	1 000	EU, hazai, KEHOP+,	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Fejlesztett információs szolgáltatások (db)	igen

	információs rendszerek fejlesztése									
1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése										
1.	Szennyezett ipari területek helyreállítása, kármentesítése és előkészítése további barnamezős fejlesztésekhez a T1 térségben	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok, vállalkozások, HBKIK	Települési önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	400	EU, hazai, TOP+, KEHOP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Kármentesített területek (ha)	igen
2.	Szennyezett ipari területek helyreállítása, kármentesítése és előkészítése további barnamezős fejlesztésekhez a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség	Települési önkormányzatok, vállalkozások, HBKIK	Települési önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	300	EU, hazai, TOP+, KEHOP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Kármentesített területek (ha)	igen
3.	Szennyezett ipari területek helyreállítása, kármentesítése és előkészítése további barnamezős fejlesztésekhez a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség	Települési önkormányzatok, vállalkozások, HBKIK	Települési önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	500	EU, hazai, TOP+, KEHOP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Kármentesített területek (ha)	igen
1.6 Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása										
1.	Vízgazdálkodás, katasztrófakockázat csökkentés szemléletformálás	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, Debreceni Egyetem, oktatási intézmények, civil szervezetek, NAK, HBKIK	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	125	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elérések száma (fő)	igen
2.	Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság szemléletformálás	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, Debreceni Egyetem, oktatási intézmények, civil szervezetek, NAK, HBKIK	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	125	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elérések száma (fő)	igen
3.	Környezet- és természetvédelem szemléletformálás	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, Debreceni Egyetem, oktatási intézmények, civil szervezetek, NAK, HBKIK	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	125	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elérések száma (fő)	igen
4.	Megújuló energiagazdaság szemléletformálás	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, Debreceni Egyetem, oktatási intézmények,	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	125	EU, hazai, TOP+, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elérések száma (fő)	igen

			civil szervezetek, NAK, HBKIK							
1.7 Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések										
1.	A Natura 2000 területeket és védett természeti területeket magában foglaló külterületi zöldinfrastruktúra megőrzése, fejlesztése és kezelése	A megye védettséget élvező térségei	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, Debreceni Egyetem, NAK, gazdálkodók, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások, gazdálkodók	2021-2027	1 200	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megőrzött természeti területek nagysága (ha)	igen
2.	A biológiai sokféleség, a Natura 2000 hálózat szolgáltatásainak fenntartható hasznosítása	A megye védettséget élvező térségei	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, Debreceni Egyetem, NAK, gazdálkodók, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások, gazdálkodók	2021-2027	1 500	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A biológiai sokféleség (diverzitás-index)	igen
3.	Helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése a T1 térségben	Debrecen és szoros településgyűjtése	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, Debreceni Egyetem, NAK	lakosság, vállalkozások	2021-2027	750	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Zöld-, illetve vízfelületek nagysága (ha)	igen
4.	Helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, Debreceni Egyetem, NAK	lakosság, vállalkozások	2021-2027	750	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Zöld-, illetve vízfelületek nagysága (ha)	igen
5.	Helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, Debreceni Egyetem, NAK	lakosság, vállalkozások	2021-2027	750	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Zöld-, illetve vízfelületek nagysága (ha)	igen
1.8 A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése										
1.	A kvv szektor hulladékkezelési technológiai megújulásának ösztönzése	A megye valamennyi települése	HBKIK, NAK, iparági szakmai szervezetek, Debreceni Egyetem, Kormányhivatal	vállalkozások	2021-2027	500	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Korszerű hulladékkezelési rendszerrel rendelkező KKV-k (db)	igen
2.	Meglévő hulladékgazdálkodási rendszerek felkészítése a körforgásos gazdaságra	A megye valamennyi települése,	HBKIK, NAK, iparági szakmai szervezetek, Debreceni Egyetem, Kormányhivatal	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Korszerűsített hulladékgazdálkodási rendszerek száma (db)	igen
3.	Az agrárium ösztönzése a körforgásos gazdaság bevezetésére	A megye valamennyi települése	HBKIK, NAK, iparági szakmai szervezetek, Debreceni Egyetem, Kormányhivatal	gazdálkodók, vállalkozások	2021-2027	1 200	EU, hazai, VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Az agráriumban keletkező hulladék mennyiségének csökkenése (%)	igen

4.	A szelektív hulladékgyűjtési és feldolgozásirendszerek és kapacitások bővítése	A megye valamennyi települése,	Települési önkormányzatok, vállalkozások	Települési önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	2021-2027	5 600	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A szelektív rendszerekbe kerülő hulladék mennyisége (t)	igen
5.	A zöldhulladék telken belüli hasznosításának elősegítése	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok	lakosság	2021-2027	1 100	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A telken belül gyűjtött zöldhulladék mennyisége (t)	igen
6.	Hulladékgyűjtési szemléletformáló programok	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások, oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	50	EU, hazai, TOP+, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elérések száma (fő)	igen

3.1.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
1.1. Komplex térségi vízviszatarató rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása	8080	12000	20080
1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása	28000	72000	100000
1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak a terjesztése	830	0	830
1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása	800	200	1000
1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése	700	500	1200
1.6 Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása	250	250	500
1.7 Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések	2000	2950	4950
1.8 A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése	5450	4000	9450
Összesen:	46110	91900	138010

3.1.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.	1.1. Komplex térségi vízviszatarató rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása	<ul style="list-style-type: none"> - Akvakultúrás projektek - Kistáji léptékű vízrendezés 	1000
2.	1.2. Komplex települési	<ul style="list-style-type: none"> - vízhálózat fejlesztés - belvízelvezetési rendszerek építése - bel és külterületen 	250

	vízgazdálkodási rendszerek kialakítása	<ul style="list-style-type: none"> - csapadékvíz elvezető csatornák építése - szennyvízhálózat fejlesztése 	
3	1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak a terjesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Környezeti irányítási rendszerek meghonosítása - Tájvédelmi mintaprojektek 	300
4	1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása	<ul style="list-style-type: none"> - Információs rendszerek fejlesztése 	250
5	1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése	<ul style="list-style-type: none"> - Kármentesítési projektek 	200
6	1.6 Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása	<ul style="list-style-type: none"> - Szemléletformáló rendezvények tartása - Szemléletformáló filmek készítése, társadalmassítási anyagok készítése - Webes tartalomfejlesztés - Reklám 	20
7	1.7 Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések	<ul style="list-style-type: none"> - Helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése - Stratégiai vizsgálatok - Élőhelyvédelem - Természetbarát kezelési módszerek alkalmazása 	400
8	1.8 A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése	<ul style="list-style-type: none"> - Hulladékgazdálkodás - Hulladékkezelés 	200

3.2. Prioritás megnevezése: 2. Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében

3.2.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

A tervezett beavatkozások kapcsán a Klímavédelem prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél (3) Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében
- Stratégiai ágazati cél (5) Élhető és életető települések

A Klímavédelem prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Stratégiai területi cél 1 Debrecen és szoros településegüttese
- Stratégiai területi cél (2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség
- Stratégiai területi cél (3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség

A prioritás közvetlenül hozzájárul a következő EU szakpolitikai cél megvalósításához:

- (2) Zöldebb, karbonmentes Európa
- (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa

Áttételesen hozzájárul a következő szakpolitikai célokhoz:

- (1) Intelligensebb Európa
- (4) Szociálisabb Európa

A prioritás tematikus céljai:

- Energiahatékonyság és megújuló energiák használata a mitigációban: A megye üvegházgáz kibocsátásának ésszerű csökkentése érdekében a különböző szektorokra jellemző energiafogyasztás hatékonyabbá tétele és a megyére jellemző megújuló energiaforrások korszerű hasznosításának az elterjesztése.
- A gazdasági-társadalmi klímaadaptáció erősítése: A sérülékeny társadalmi csoportok, települések és gazdasági ágak felkészítése a klímaváltozás negatív hatásaira.
- Éghajlatváltozással kapcsolatos szemléletformálás: A megye lakosságának és szervezeteinek helyspecifikus és releváns ismeretekkel történő ellátása a klímaváltozás okaival és következményeivel kapcsolatban.

3.2.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

2.1. beavatkozás leírása: Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása

Az újonnan létesült építmények esetén már szigorú energiahatékonysági szabályok vannak életben. A korábbi építésű épületek esetében ugyanakkor eklektikus a fajlagos

energiafogyasztás. Ennek javítása, az épületek nyílászáró cseréje, külső hőszigetelése, valamint épületgépészeti felújítása éppen ezért elengedhetetlen. A megye energiafogyasztásának jelentős részéért a háztartások és közintézmények fogyasztása a felelős, így ezek energiahatékonysági felújítása elősegíti a mitigációs cél elérését. A korábbi támogatási időszakban nagyszámú támogatott projekt megvalósítása kezdődött meg a megyében, de ennek folytatása szükséges, különös tekintettel a megye elmaradottabb déli és délkeleti, határ menti területeinek épületállomány korszerűsítésére, hisz az itt élő lakosságot helyzetéből adódóan (kisebb önerő, gyengébb alkalmazkodó képesség) fokozottan érintik a klímaváltozás hatásai. Ezek a nagy volumenű épületenergetikai beruházások alapvetően az energiahatékonysági kötelezettségi rendszerben valósíthatók majd meg.

A középületek felújítása, megújuló energia használatuk növelése a példamutatáson keresztül szemléletformáló hatással bír, ösztönözheti a lakossági beruházásokat is. Fontos szempont az alternatív, energiatakarékos módszerek alkalmazásának elterjesztése is az épületfelújítás során.

A lakó- és középületek körében törekedni kell pilot-jelleggel passzív épületek létesítésére kísérleti és demonstrációs jelleggel.

2.2. beavatkozás leírása: Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése

A gazdasági szereplők energiafogyasztása és üvegházgáz termelése Hajdú-Bihar megyében tetemes. A megújuló energiák alkalmasak lehetnek a termelés fenntarthatóbbá tételére, a zöld gazdaság megteremtésére. A beavatkozás részeként ki kell terjeszteni a különböző megújuló energiaforrások – kiemelten a biomassa, a geotermikus energia és a napenergia – használatát a mezőgazdaságban (fűtés, üzemanyag, elektromos áram). A biomassa használatában leginkább a biogáz-alapú termelő egységek létesítése (társági komposztálókkal és állattartó telepekkel összekötve) javasolt. Törekedni kell az ipari és szolgáltató telephelyek energiahasználatának minél nagyobb aránya zöld energiaforrásokból kerüljön megtermelésre, lehetőleg decentralizált, a cég telephelyén történő energiatermelő berendezésekkel. Az üvegházgáz kibocsátás csökkentő hatás mellett a beruházások alkalmasak lehetnek a vállalkozások rezsijének a csökkentésére is.

A közlekedési szektor által használt alternatív energiafajták terjesztését is elő kell segíteni, illetve az elektromos gépjárművek töltőállomásainak teljesítményét is lehetőleg napelemes rendszerekkel kell támogatni.

2.3. beavatkozás leírása: Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével

Hajdú-Bihar megyében Debrecenben, Hajdúszoboszlón, Berettyóújfalun, Hajdúböszörményben, Hajdúnánáson és Püspökladányban működik távfűtés. Fontos szempont

rendszerek egészének felülvizsgálata és szükség esetén felújítása, valamint a távfűtési igény megújuló energiát is hasznosító rendszereken keresztül történő kielégítése. Fontos annak felmérése is, hogy eddig távhővel nem rendelkező településeken hol volna megvalósítható új rendszerek kiépítése. Ennek értelmében érdemes a megye kiemelkedő geotermikus adottságaira építve a hévizek gyógyászati hasznosítása mellett, a közületi és lakossági távhőrendszerekben való fűtési alkalmazásuknak arányát is növelni, visszasajtolási feltételek mellett, valamint a megye tekintetében nagy jelentőséggel bíró mezőgazdaság melléktermékeit és a lágyszárú energiaültetvények termékeit hasznosítani. A megye területén több településen (Létavértes, Földes, Kaba), számos középület esetében használnak geotermikus rendszereket.

Az energiatakarékosság ösztönzése érdekében továbbá javasolt lenne lehetővé tenni a távfűtéssel rendelkező lakások fűtésének egyéni mérhetőségét és szabályozhatóságát és ezáltal az egyéni számlázást, illetve IoT megoldások meghonosítását.

2.4. beavatkozás leírása: Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése

Hajdú-Bihar megye kiemelkedő megújuló energia hasznosítási adottságokkal rendelkezik napenergia, geotermikus energia, és biomassza terén. Az épületek energetikai korszerűsítése során szükséges ezekre építve a megújuló energiaforrások integrálásának ösztönzése és beépítésük megvalósítása, mely csökkenti az ÜHG-kibocsátást, az energiatartósságot és a rezsiköltségeket is. Lényeges szempont az anyagi helyzethez és a helyi szükségletekhez legjobban illeszkedő megoldások alkalmazása, tekintettel a megtérülési időre is. A napelemes rendszerek telepítésével az ingatlanok elektromos áram igénye teljes mértékben fedezhető. Támogatható napkollektoros berendezések telepítése is fűtésrészegítés, illetve használati melegvíz előállítására. Bármely rendszer választása esetében törekedni kell az elérhető lehető legkorszerűbb technológia alkalmazására. A beavatkozás részeként információs anyagok előállítása és terjesztése, valamint szakmai tanácsadás is megvalósítható.

2.5. beavatkozás leírása: Naperőmű-parkok létesítése

Hajdú-Bihar megye napenergia hasznosítási adottságai kifejezetten jók, a megye délnyugati része a legalkalmasabb napenergia termelésre. A családiház-méretű kiserőművek mellett a magyarországi klíma- és energiapolitika kiemelt figyelmet fordít a nagyobb napelemes erőművek létesítésére. A megyében korábbi támogatási időszak során megvalósult fenntartható energiagazdálkodási projektek keretében sor került vállalkozások és a költségvetési szervek (kórház, egyetem) energetikai felújításánál napelemek integrálására, valamint történt néhány naperőmű beruházás. Ezek folytatásaként szükséges további naperőműparkok létrehozása elsősorban a megye délnyugati területein. A naperőművek telepítésére elsősorban az épületek tetőzetét, illetve a rosszabb minőségű, használaton kívüli, illetve esetlegesen barnamezős földterületeket kell használni.

2.6. beavatkozás leírása: Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása

A decentralizált, megújuló energiaforrás alapú hő- és villamosenergia termelő rendszerek létrehozása komplex környezeti, gazdasági és társadalmi fejlesztések. A helyi, megújuló energiaforrások munkahelyeket és hozzáadott értéket teremtve járulnak hozzá a közösségek fejlesztéséhez. Az ilyen beruházások esetén nem a profit az elsődlegesen hangsúlyos eredmény, hanem sokkal inkább az, hogy helyi közreműködéssel megfizethető energiát biztosítsanak tagjaik vagy érdekelt feleik számára. A fogyasztók ilyen irányú bevonásával ezek a közösségek elősegítik új technológiák és fogyasztási minták elterjedését.

A beavatkozás részeként a kisebb, vidéki térségekben falu-fűtőművek és ún. energiaudvarok létrehozása is támogatható, ahol többféle, kisebb kapacitású megújuló energiás berendezés elhelyezhető és segítségével biztosítható pld. középületek energiahasználata.

2.7. beavatkozás leírása: Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése

A közlekedés egyike a legnagyobb üvegházgáz kibocsátó szektoroknak Hajdú-Bihar megyében. A fosszilis energiákat használó egyéni közlekedési módok rendkívüli mértékben növelik az ökológiai lábnyomot, illetve a légszennyezés (közlekedési eredetű szmog, por), illetve a zajterhelés tetemes részéért is felel. Az alternatív és kerékpáros módokat mellett a közösségi közlekedés lehet az egyik megoldás az üvegházgáz kibocsátás csökkentésében. A közösségi közlekedés már a korábbi ciklusban is jelentős fejlesztésekben részesült, ugyanakkor csak a legújabb, innovatív fejlesztésekkel, berendezésekkel, közlekedésszervezési megoldásokkal válhat valódi, sokak által választott alternatívává. Kiemelt figyelmet kell fordítani a településközi kötőpályás közlekedési kapcsolatokban rejlő lehetőségek kiaknázására. Fontos a kellően rugalmas, intermodális rendszerek megteremtése, az autóbuszközlekedésben például a kerékpár szállításának a lehetővé tétele.

A közösségi közlekedési eszközök kényelmessé tétele, illetve esetlegesen alternatív meghajtású eszközökre váltása ugyancsak része lehet ennek a beavatkozásnak, ahogyan a megosztott közlekedési formák népszerűsítése is. A helyi közösségi buszközlekedés Zöld Busz Program általi megújítása is fontos eleme a célkitűzésnek.

2.8. beavatkozás leírása: A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése

A klímavédelem szempontjából a nem motorizált közlekedés és a közösségi közlekedés támogatása a leginkább célravezető, de a közúti közlekedés is fejleszthető klímabarát módon. Ennek egyik módja az úthálózat ésszerű kialakítása, forgalomszervezési eszközök alkalmazása és a közlekedési lámpák intelligens hangolása.

Levegőtisztaság-védelmi és klímavédelmi szempontból is megoldás a hatékony műszaki és jogi intézkedések bevezetése a környezetszennyező gépjárművek kiszűrésére, bizonyos területekre való behajtásuk korlátozására.

A városi közlekedésben – különösen a megyeszékhelyen – a gépjárműforgalom csökkenthető P+R parkolók létesítésével, illetve az autós forgalom közösségi közlekedési eszközökre való áttételével.

A jövőben az elektromos és egyéb alternatív hajtású járművek elterjedésével egyre nagyobb szükség lesz az elektromos töltőállomások elterjesztésére a közterületeken.

2.9. beavatkozás leírása: Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása

A klímaadaptáció komplex települési folyamat, amelynek során figyelmet kell fordítani valamennyi jelentősebb hatásviselő szektor alkalmazkodóképességének a biztosítására. Ennek megfelelően a természeti környezet összetevőinek a telepítésénél a változó klíma adottságait is figyelembe kell venni (pld. speciális növényfajták kiválasztása a közterületek esetében). A hagyományos zöldterületek mellett – különösen a nagyobb városok esetében – a zöldtetők, illetve vertikális zöldterületek is fontos elemei a klímaadaptációnak. Az épített környezet kialakításában, illetve a vonatkozó építészeti szabályok létrehozásakor figyelembe kell venni a jövőben gyakoribbá váló időjárási szélsőségek jelenlétét.

A zöldterületek mellett a kék felszínek, azaz a vízfelületek is nagyon fontos településadaptációs eszközt jelentenek majd. Ennek megfelelően a városfejlesztési projektekben mindenképpen törekedni kell a vízfelületek, közösségi víznyerő helyek kialakítására.

A forróbbá váló éghajlat elleni védekezés építészeti (pld. árnyékolás) és műszaki (légkondicionált helyiségek) megoldásai fontos szerepet kell, hogy kapjanak a helyi adaptációs lépések között.

2.10. beavatkozás leírása: Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása

A klímaváltozás elleni küzdelem mitigációs, adaptációs és szemléletformálási elemei komplex problémát jelentenek a helyi és térségi döntéshozók számára. Olyan szakembereket kell képezni és alkalmazni városi és térségi szinten, akik kompetensek a következő szakterületeken: igazságos átmenet, zöld közbeszerzés, szén-dioxid kvótarendszerek működése, zöld bankok, közösségsszervezés, pályázatírás és projektmenedzsment.

Az új típusú kompetenciákkal rendelkező szakemberek számára felsőoktatási szakképzéseket, illetve alap-, valamint mesterszakot kell létrehozni, és biztosítani kell a folyamatos naprakész ismeretekhez, nemzetközi fejlesztési és együttműködési eredmények való hozzáférést. Az önkormányzatok és térségek számára forrásokat kell biztosítani a klímamenedzserek alkalmazására.

2.11. beavatkozás leírása: Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával

A klímavédelmi intézkedések társadalmi elfogadottsága, valamint az intézkedések hatékonyságának a növelése igényli, hogy komplex éghajlatváltozási szemléletformálási kampányok induljanak a megye településein.

A legfontosabb célcsoportok (gyerekek, idősek, felnőttek, vállalkozások, civilek stb.) számára települési rendezvénysorozatokon keresztül be kell mutatni a klímaváltozás globális, térségi és helyi hatásait. Tanácsadó fórumokat kell létrehozni a lehetséges negatív hatások elkerülésének lehetőségeit ismertető, valamint információkat kell biztosítani a zöld megoldások helyi elérhetőségéről (pályázatok, műszaki és technológiai megoldások stb.)

A hagyományos, személyes megjelenésre építő rendezvények mellett meg kell teremteni az online események műszaki és tartalmi lehetőségeit is.

2.12. beavatkozás leírása: Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása

A területhasználat nagyban hozzájárulhat a klímavédelmi és klímaadaptációs célok megvalósításához. A települések belterületén, illetve a külterületeken domináns tájhasználat meghatározza a térségek mikroklímáját. A változó éghajlat és a szélsőségek előfordulásának a növekedése ugyanakkor limitálja azoknak a növényfajtáknak az alkalmazhatóságát, amelyek képesek ezekhez a körülményekhez alkalmazkodni.

Ezek a körülmények szükségessé teszik olyan kutatási projektek indítását, amelyek helyspecifikusan képesek ezeket a típusokat meghatározni.

3.2.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektcsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		2. Klímavédelem								
Sorszám	Intézkedés és Projektcsomag megnevezése	Projektcsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezett köre	Célcsoport megjelölése	Projektcsomag ütemezése	Projektcsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzeti, özi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés	Projektcsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektcsomagok (igen/nem)
2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása										
1.	Középületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T1 térségben	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok, Kormányhivatal, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat	Települési önkormányzatok, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat lakosság	2021-2027	1 500	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtakarított szén-dioxid (t)	igen
2.	Középületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség	Települési önkormányzatok, Kormányhivatal	Települési önkormányzatok, lakosság	2021-2027	2 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtakarított szén-dioxid (t)	igen
3.	Középületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség	Települési önkormányzatok, Kormányhivatal	Települési önkormányzatok, lakosság	2021-2027	4 500	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtakarított szén-dioxid (t)	igen
4.	Lakóépületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T1 térségben	Debrecen és szoros településegységese	Lakosság	lakosság	2021-2027	10 000	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtakarított szén-dioxid (t)	igen
5.	Lakóépületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség	Lakosság	lakosság	2021-2027	14 000	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtakarított szén-dioxid (t)	igen
6.	Lakóépületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség	Lakosság	lakosság	2021-2027	18 000	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtakarított szén-dioxid (t)	igen

2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése										
1.	A megújuló energiák mezőgazdasági alkalmazásának elősegítése	A megye valamennyi települése, különös tekintettel a jó mezőgazdasági adottságokkal rendelkező térségekre (kiváló és jó adottságú szántók)	gazdálkodók, vállalkozások	gazdálkodók, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai, VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtermelt zöldenergia (kWh)	igen
2.	A megújuló energiák ipari alkalmazásának bővítése	A megye valamennyi települése, különös tekintettel az ipari parkokkal, ipartelepekkel rendelkezőkre	vállalkozások, települési önkormányzatok	vállalkozások, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtermelt zöldenergia (kWh)	igen
3.	A megújuló energiák szolgáltatásokban való alkalmazásának bővítése	A megye valamennyi települése	vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megtermelt zöldenergia (kWh)	igen
2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével										
1.	A távhő-rendszer korszerűsítése, megújuló energia alapra helyezése	A távfűtő rendszereket működtető települések	Települési önkormányzatok	lakosság, vállalkozások	2021-2027	5 000	EU, hazai KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
2.	Megújuló energia alapú távhőrendszerek és fűtőművek létesítése	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok	lakosság, vállalkozások	2021-2027	4 500	EU, hazai KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése										
1.	Megújuló energiát hasznosító épületenergetikai rendszerek beépítése a T1 térségben	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	3 500	EU, hazai, TOP+ VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
2.	Megújuló energiát hasznosító épületenergetikai rendszerek beépítése a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség	Települési önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	4 500	EU, hazai, TOP+ VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
3.	Megújuló energiát hasznosító épületenergetikai	Határmenti térségek és felzárkóztatásra	Települési önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	7 000	EU, hazai, TOP+ VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen

	rendszerek beépítése a T3 térségben	váró peremtárség								
2.5. Naperőmű-parkok létesítése										
1.	Naperőművek létrehozásának támogatása	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, vállalkozások	Települési önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	20 000	EU, hazai	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
2.6. Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása										
1.	Energiaközösségek és energiaudvarok létesítése a T1 térségben	Debrecen és szoros településegütt ese	Települési önkormányzatok, energiaközösségek	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) Szociálisabb Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
2.	Energiaközösségek és energiaudvarok létesítése a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség	Települési önkormányzatok, energiaközösségek	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	1 200	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
3.	Energiaközösségek és energiaudvarok létesítése a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség	Települési önkormányzatok, energiaközösségek	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	1 800	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) Szociálisabb Európa	Beépített zöldenergia kapacitás (kW)	igen
2.7 Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése										
1.	Forgalmi folyamatokat kezelő rendszerek bevezetése	A megye valamennyi települése, különös tekintettel a gyorsforgalmi úthoz csatlakozó övezetre	Közlekedési vállalatok, települési önkormányzatok	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	20	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (1) Intelligensebb Európa	Fejlesztett rendszerek száma (db)	igen
2.	A közösségi közlekedést előnyben részesítő informatikai alkalmazások, adatbázisok fejlesztése és bevezetése	A megye valamennyi települése Különös tekintettel Debrecen és szoros településegütt ese	MÁV Zrt., települési, önkormányzatok	lakosság, vállalkozások	2021-2027	100	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (1) Intelligensebb Európa	Az alkalmazásokat használók száma (fő)	igen

3.	Lakossági közösségi közlekedési szemléletformálási kampányok	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, közlekedési vállalatok	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	120	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elérések száma (fő)	igen
4.	Helyi gazdasághoz kapcsolódó térségi és helyi közösségi közlekedési infrastruktúra fenntartható fejlesztése	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, vállalkozások	vállalkozások, munkavállalók	2021-2027	1 200	EU, hazai, TOP +	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	A kiépült infrastruktúra elemek száma (db)	igen
2.8. A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése										
1.	Klímabarát forgalomszervezési módszerek bevezetése	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok	vállalkozások, lakosság	2021-2027	8 000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Bevezetett rendszerek száma (db)	igen
2.	Alternatív hajtású egyéni közlekedés támogatása – elektromos töltőoszlopok	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Kiépített infrastruktúra elemek (db)	igen
3.	Kerékpáros közlekedési fejlesztések a T1 övezetben	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok	lakosság, turisták	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrehozott infrastruktúra (km)	igen
4.	Kerékpáros közlekedési fejlesztések a T2 övezetben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság	Települési önkormányzatok	lakosság, turisták	2021-2027	1 800	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrehozott infrastruktúra (km)	igen
5.	Kerékpáros közlekedési fejlesztések a T3 övezetben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság	Települési önkormányzatok	lakosság, turisták	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrehozott infrastruktúra (km)	igen
6.	Elektromos buszok beszerzése	A megye valamennyi települése, különös tekintettel a helyi járással rendelkezőkre	Települési önkormányzatok	lakosság	2021-2027	4 200	EU, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Beszerzett buszok száma (db)	igen
2.9. Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása										
1.	Települési zöld- és vízfelületek fejlesztése a T1 térségben	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok	lakosság, turisták	2021-2027	1 600	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrehozott zöld/vízfelületek (ha)	igen

2.	Települési zöld- és vízfelületek fejlesztése a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség	Települési önkormányzatok	lakosság, turisták	2021-2027	1 200	EU, hazai TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrehozott zöld/vízfelületek (ha)	igen
3.	Települési zöld- és vízfelületek fejlesztése a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség	Települési önkormányzatok	lakosság, turisták	2021-2027	1 700	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrehozott zöld/vízfelületek (ha)	igen
2.10. Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása										
1.	Klímamenedzser képzések létrehozása és indítása	Debrecen	Debreceni Egyetem	Települési önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	100	EU, hazai,	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrejött szakok száma (db)	igen
2.	Települési és térségi klímamenedzserek alkalmazása	A megye városai és járásai	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok	Települési önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek, lakosság	2021-2027	400	EU, hazai	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Alkalmazott klímamenedzserek (fő)	igen
3.	Települési időjárás és légszennyezettségi mérőrendszerek létrehozása	A megye valamennyi települése, különös tekintettel az 5000 fő alatti településekre és a nagy átmenő forgalommal, illetve ipari kibocsátással jellemezhető térségekre	Települési önkormányzatok	lakosság, vállalkozások	2021-2027	800	EU, hazai	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Üzembe helyezett monitoring rendszerek (db)	igen
2.11. Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával										
1.	Klímavédelmi és adaptációs programok	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások, oktatási intézmények	Lakosság	2021-2027	500	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elérések száma (fő)	igen
2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása										
1.	Adaptációs programok	A megye valamennyi települése	Debreceni Egyetem, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága	gazdálkodók	2021-2027	500	EU, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Megvalósult projekt (db)	igen

3.2.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása	25000	25000	50000
2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése	2500	5000	7500
2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével	4000	5500	9500
2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése	5000	10000	15000
2.5. Naperőmű-parkok létesítése	8000	12000	20000
2.6 Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása	1000	3000	4000
2.7 Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése	440	1000	1440
2.8 A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése	7000	10000	17000
2.9 Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása	2000	2500	4500
2.10 Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása	800	500	1300
2.11 Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával	250	250	500
2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása	250	250	500
Összesen:	56240	75000	131240

3.2.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.	2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása	- Épületszigetelés, nyílászárók cseréje	10
2.	2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése	- Megújuló energiás rendszerek tervezése és telepítése	500
3	2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével	- Távhőrendszerek létesítése - Alternatív betáplálás megvalósítása	1000
4	2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése	- Megújuló energiás rendszerek tervezése és telepítése	10
5	2.5. Naperőmű-parkok létesítése	- Megújuló energiás rendszerek tervezése és telepítése	1000
6	2.6 Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása	- Közösségfejlesztés - Műszaki megoldások megtervezése és létesítése (közösségi fűtőmű építése)	200
7	2.7 Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése	- Adatbázis-fejlesztés - Infrastrukturális elemek létesítése - Szemléletformáló kampányok	20
8	2.8 A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése	- Elektromos töltőoszlopok létrehozása - Kerékpáros infrastruktúra elemeinek fejlesztése - Elektromos járművek beszerzése a közösségi közlekedésben	500
9	2.9 Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása	- Zöldfelület létesítés és fejlesztés - Vízfelületek, vizes infrastrukturális elemek (közkifolyó, ivókút) létesítése	500

10	2.10 Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása	<ul style="list-style-type: none"> - Képzés - Klímamenedzseri pozíciók létesítése - Települési mérőrendszerek létrehozása 	100
11	2.11 Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával	<ul style="list-style-type: none"> - Programok szervezése - Tartalomfejlesztés - Szemléletformáló kampányok lebonyolítása 	25
12	2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása	<ul style="list-style-type: none"> - Programok szervezése - Tartalomfejlesztés - Szemléletformáló kampányok lebonyolítása 	25

3.3. Prioritás megnevezése: 3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése

3.3.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

A versenyképes gazdaságot célzó fejlesztések integrált jellegéből adódóan jelen prioritási három EU szintű szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá ezek pedig:

- Intelligensebb Európa
- Jobban összekapcsolt Európa
- A polgáraihoz közelebb álló Európa

A tervezett beavatkozások kapcsán A megye gazdaságának komplex fejlesztése című prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 1 (Á1) Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye
- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes, gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai ágazati cél 4 (S4) Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5): Élhető és éltető települések.
- Minhárom Stratégiai területi célhoz

A prioritás tematikus céljai:

- A gazdaság versenyképességét jelentő környezet javítása: A megye gazdasági környezetét biztosító intézményi, szervezeti és logisztikai hálózatok fejlesztése, ami a gazdasági szereplők számára növeli a piacra jutás lehetőségét
- A hozzáadott érték növelése a megye gazdasági teljesítményében: A megye gazdasági szereplői számára a korszerűsödés és a globális versenybe való bekapcsolódás lehetőségeinek javítása a magasabb hozzáadott értékű ágazatok és megoldások alkalmazásával érhető el.
- Hagyományos és új ágazatok rugalmas fejlesztése: A megye hagyományos agrár- és egészségügyi ágazatai mellett, a megjelenő ipari és szolgáltató ágazatok fejlesztése és az összehangolásból adódó lehetőségek kihasználása elsőrendű cél a fejlesztési szereplők számára.

3.3.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

3.1. beavatkozás leírása: Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása

Hajdú-Bihar megye földrajzi elhelyezkedése alkalmassá teszi a megye teljes területét arra, hogy jelentős szerepet játsszon Magyarország és Közép- Kelet Európa logisztikai rendszerében. A megye országon belül periférikus fekvésű területként határozható meg, ugyanakkor ezen helyzetéből fakadóan fontos tranzitterület is, amely gazdaságfejlesztési szempontból alapot ad a logisztikai hálózatban történő aktív részvételnek.

Ez a részvétel két fő kihívás mentén javítható. Egyrészt a közlekedési infrastruktúra elemeinek fejlesztésével, amelyhez kapcsolódó beavatkozásokat a 4. prioritás keretében ismertetünk és a vállalati együttműködés infrastrukturális (telephely) és kapcsolati viszonyainak minőségi javításával. Az európai hálózatokhoz kapcsolódó útszakaszok megléte mellett az utóbbi időszak infrastrukturális fejlesztései is alapját szolgálják a logisztikai és szállítmányozási hálózat erősítésének.

Jelen fejlesztési irány szempontjából lényeges megemlíteni a közúthálózati fejlesztéseken belül a gyorsforgalmi utak egyre nagyobb mértékű kiépülését is a megyében. A gyorsforgalmi utak jelentős mennyiségben bonyolítanak le tranzitforgalmat, így ezek menti logisztikai fejlesztések indokolttá válnak, ráadásul ezek mentén fekszik legtöbb esetben a meglévő ipari parkkal rendelkező települések sora. Ezen iparterületek és egy létrehozandó logisztikai hálózat bekapcsolása a nemzetközi közlekedési folyosókon keresztül, több transznacionális szállítási gerincvonal elérése válna lehetővé. Ezért az ilyen irányú fejlesztések nem jelentenék a megye településeinek egymással való versenytársi szerepének kialakulását, hiszen egy nagyobb hálózat részeként mindenki megtalálhatná a saját kapcsolódási lehetőségeit. Ezért a gazdaságfejlesztés ezen ága a megye települései közötti érdekellentétek növekedése nélkül mehetne végbe.

A logisztikai szektor fejlesztésére oktatási szempontból is lehetőség nyílik. Hajdú-Bihar megyében több oktatási intézmény is lehetőséget biztosít logisztikai irányú tanulmányok folytatására, felsőfokú szinten a Debreceni Egyetemen is. Erre alapozva a megyének nem csak az infrastruktúra megléte, illetve potenciálja ad lehetőséget a raktározási, szállítmányozási szektorban való térnyerésre, hanem a megfelelő tudásbázis kialakítására is lehetőség nyílik.

A raktározás, szállítmányozás ágazatnak jelentősebb szerepvállalása a megye gazdaságában nem csak az egyre javuló közlekedési helyzet okán fejlesztendő; az utóbbi időszak nagyléptékű, szintén infrastrukturális beruházása az ipari park fejlesztések voltak. Jelenleg Hajdú-Bihar megye területén 14 ipari park található. Ezek közül 4 Debrecenben, 2 Hajdúböszörményben. A további nyolc ipari park Berettyóújfalu, Ebes, Hajdúnánás, Hajdúsámson, Kaba, Nyíradony, Polgár és Téglás településeken található. A felsorolt települések közül több a transznacionális közlekedési hálózathoz tartozó útszakasz mentén helyezkedik el. Ebből fakadóan az említett településeken lévő ipari parkok megfelelő helyszínül szolgálnának a logisztikai központok hálózatának kialakítása céljából

A logisztikai tevékenység esetében ugyanakkor a gazdasági előnyök mellett figyelembe kell venni az ezen tevékenység erősödésével járó környezeti terhelés megnövekedését is. A megnövekedő forgalom kedvezőtlen hatással járhat a társadalmi, valamint a természeti környezet tekintetében egyaránt. Ezen jelenség megjelenésének elkerülése érdekében a logisztikai, szállítmányozási fejlesztés csak a társadalmi terhek minimalizálása, illetve a környezeti terhelhetőség figyelembevételével történhet, az ahhoz kapcsolható készségek és attitűdök fejlesztésével lehetséges.

A logisztikai hálózatot erősítő infrastrukturális fejlesztések mellett az infokommunikációs hálózat kiépítése is elengedhetetlen a logisztikai folyamatok összehangolása érdekében.

A szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javításával a cél, hogy a megye földrajzi, infrastrukturális adottságait és lehetőségeit gazdasági szempontból nagyobb mértékben használják ki Hajdú-Bihar megye települései. A nemzetközi trendek tekintetében kijelenthető, hogy a gazdaság e szegmense az egyik legdinamikusabban fejlődő gazdasági szektor. Ezen fejlesztések megfelelő térbeli összehangolása mellett Hajdú-Bihar megye településeinek gazdasága olyan szektorral gazdagodna, amely eddig a lehetőségekhez képest alacsonyabb mértékben került kihasználásra.

Ezen erőforrások megléte, valamint ezek további fejlesztése Hajdú-Bihar megyét a térség nagy jelentőséggel bíró logisztikai bázisává emelheti.

3.2. beavatkozás: Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás

Hajdú-Bihar megye esetében a KKV-k tekintetében elengedhetetlen saját infokommunikációs rendszereik fejlesztése, új és kipróbált rendszerek használata a tevékenység optimalizálása, a kommunikációs és szervezési rendszer korszerűsítése érdekében. A helyzetfeltárás megállapításai szerint ez jelentős korlátozó tényezője a vállalkozások fejlődési lehetőségeinek. Ezen cél eléréséhez az új technológiákhoz való hozzáférésre vonatkozó lehetőségek bővítése fejlesztendő terület. Hajdú-Bihar megyében mind a vállalkozók digitális megoldásokkal kapcsolatos képességei, mind az alkalmazott IKT megoldások erősítésre szorulnak, ennek kiemelt érintett területei a társadalmi kihívásokkal erősebben érintett vidéki térségek, a munkanélküliséggel, a nők alacsonyabb szintű foglalkoztatottságával küzdő térségek.

A vállalaton belüli hálózatok fejlesztése mellett a hasonló tevékenységet végző vállalkozások közötti információ, tudás csere folyamatainak erősítése szintén azon része a gazdaságfejlesztésnek, amelyben fejlesztési potenciál rejlik. Ezen folyamatok által a már megszerzett tudás és tapasztalatcsere a vállalkozások fejlődését, együttműködések létrejöttét, hálózatosodást eredményezne, amely a gazdaság fejlesztésének alappillére.

Ezen hálózatosodási törekvések Hajdú-Bihar megye gazdaságfejlesztési célkitűzéseinek megvalósításához elengedhetetlenül szükséges. Ebben az értelemben fontos azon eszközök aktív és tudatos alkalmazása, melyek e célkitűzések elérését hatékonyan, új és innovatív fejlettebb látásmóddal gazdagítva képesek segíteni.

Hajdú-Bihar megye esetében ezen célok elérésére hatékony lehetőség lehet a meglévő klaszterekhez való csatlakozás, újak létrehozása. Az így kialakított tudásbázis és az üzleti szereplők közti interakciók erősödése egy megfelelő keretrendszer kialakításával jelentős mértékben segítheti a megye gazdasági erejének növekedését, új növekedési területek kialakítását-megszilárdítását, hatást gyakorolva ezzel nemzeti szinten is a gazdasági-társadalmi folyamatok javulására.

A fenti célok megvalósulása tekintetében a kis- és középvállalkozások innovációs hajlandóságának és képességének erősítése is szükséges. Azon kis- és középvállalkozások, amelyek 2010 és 2015 között Akkreditált Klaszter tagként működtek, növekvő gazdasági súlyúvá váltak. Ezt bizonyítja a 2018. január 31-i állapot, miszerint a KKV minősítésű tagvállalatok gazdasági eredményei szignifikánsan meghaladták a 2013. évi klaszter tagság adatait.

Célként fogalmazható meg a helyi erősségekre építő regionális klaszterek erősítése mellett olyan hazai csúcsklaszterek létrejötte, melyek a méretgazdaságossági küszöb átlépésével nemzetközi piaci láthatósággal bírnak. Tömörítik a kiemelt hazai iparágak értékláncainak szereplőit, illetve az általuk nyújtott szolgáltatások, kínált termékek révén helytállnak a globális piacon folyó versenyben.

3.3. beavatkozás: K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása

Habár Hajdú-Bihar megye országos viszonyításban kiemelkedő innovációs teljesítménnyel rendelkezik, de a K+F+I területen további, jelenleg még ki nem használt potenciállal rendelkezik.

Hajdú-Bihar megyében az innovatív gazdasági fejlődés alapját a megye kiemelkedő tudásbázisa, kutató-fejlesztő kapacitása és az erre épülő ágazatok innovációs eredményességének növelése adja. Ezek a tradicionális (mezőgazdaság és feldolgozóipar, funkcionális élelmiszeripar, egészségipar, gyógyszeripar) és az újonnan megjelenő (jármű- és gépipar, elektronika és IT, környezeti ipar és biotechnológia) gazdasági ágazatokban egyaránt megjelenő elemek kell, hogy jelentsék a gazdaságfejlesztés jövőjének alapjait.

A fenti adottságok alapján a megye jelentős fejlesztési lehetőséggel bír az iparági innovációs együttműködések, a megyei innovációs támogató rendszer további fejlesztése és a kutatás-fejlesztésben aktív vállalkozások számának növelése, hatásuk emelése vonatkozásban. A megyében már meglévő, magas színvonalú tudásbázis és az ipar együttműködésén alapuló közös innovációs tevékenységek eredményeként nemzetközileg is versenyképes új termékek, szolgáltatások megjelenése esetén erősödhet a megye versenyképessége mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban.

Egyes ágazatok vagy térségek innovációs szempontból kiemelt fejlesztése nem jelenti a perifériák vagy jelenleg még kevésbé erős, nem domináns ágazatok helyzetének romlását, hiszen egyes fejlesztések esetében az innovációs szempontból periférikus térség megfelelőbb tér lehet a befektetésre. Ilyen területként értelmezhető a még kiaknázatlan, de már kiépült ipari parkkal rendelkező települések csoportja, vagy akár a funkcionális élelmiszeripar vonatkozásában azon, az innovációs központoktól távolabb dolgozó és működő kistermelők, kisvállalkozások köre, akik együttműködések erősítése révén erősödő innovációs potenciált jelenthetnek, egyben pedig új gazdasági előnyökre is szert tehetnek. Az innovációs szakosodáson keresztül a húzóágazatok versenyképességének növekedése magával vonja az egész térség versenyképességének és gazdasági teljesítőképességének növekedését, mely

során kiemelt törekedni kell arra, hogy a leszakadó térségek is kellőképpen kivehessék részüket, és javuljanak életkörülményeik, kilátásaik.

A lehetőségek kihasználásával fenntartható innovációs rendszer alakulhat ki, mely hozzájárul versenyképesség javításához, munkahelyteremtő képesség növeléséhez, a megye megtartó erejének növeléséhez, ezzel pedig az innovációban kevésbé aktív leszakadó térségek felzárkózását is segíti.

Egyik kiemelt fejlesztési lehetőség a már rendelkezésre álló ipari parkok, inkubátor szervezetek minőségi szolgáltatásfejlesztésének támogatása, szakmailag felkészült tanácsadói kapacitás kialakítása, szolgáltatásainak és kapacitásának kibővítése.

A vállalkozások K+F+I tevékenységének ösztönzése szintén olyan fejlesztési potenciál, amely kihasználásával Hajdú-Bihar megye innovatív fejlesztési törekvései elérhetővé válnak. Ennek eszköze lehet az innovatív vállalkozások létrehozásának ösztönzése (start-upok), valamint a vállalkozások közötti információmegosztás fejlesztése, amelyet a már meglévő klaszterszervezetek és új tanácsadói hálózatok létrehozásának támogatása biztosíthat.

A képzett munkaerő számának növelése mellett fontos cél annak megyében tartása is. A kutatói szféra esetében ennek eszköze lehet a tudományos tehetséggondozás erősítése, a kutatói életpálya támogatását jelentő vállalati programok indítása. A tehetséges kutatók megtartásának eszköze lehet a kutatói mobilitás ösztönzése, a kutatói és szakértői hálózatokhoz való hozzáférés elősegítése. Fontos cél a vállalati és a K+F területen dolgozók külföldi tapasztalatszerzésének támogatása. Hiszen ezen keresztül a több nyelvet beszélő, magasan képzett munkaerőre alapozottan külföldi tőkebefektetések, gyártó-és szolgáltató kapacitások megyébe vonzása is nagyobb mértékeket ölthet, ezzel is erősítve a megye kreatív gazdasági telepítő tényezőit.

Hajdú-Bihar megye határmenti elhelyezkedéséből fakadóan lehetőség nyílik határmenti kapcsolatok dinamizálásával a térségi kutatás fejlesztésével nem csak országos, de transznacionális tekintetben is központi tudásbázissá tenni a megyét. Ez kiemelten jelentős lehet a funkcionális élelmiszeripar, mezőgazdaság és feldolgozóipar, illetve az egészségipar vonatkozásában. A transznacionális fejlesztési projekteknél, európai szintű kutatási programokban való részvétel további forrásokat hozhat a térségbe, amivel az innovatív ágazatok további fejlesztési lehetőségei biztosíthatók lennének. A helyi innovációs szereplők közötti együttműködés és a térségen kívüli szereplőkkel való kooperáció eredményeként pedig növelhető a megyébe áramló tudás, melynek hasznosulásával növekszik a megye innovációs teljesítménye.

3.4. beavatkozás: Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése

A kis- és középvállalkozások Hajdú-Bihar megye jelenlegi vállalati struktúrájában is jelentős szereppel bírhatnak, mint esetleges jövőbeni beszállító láncok részvevői.

A kis- és középvállalkozások szerepe ilyen tekintetben megnőhet. A nagyvállalatokkal való együttműködés lehetősége immár, – elsősorban Debrecenen keresztül – helyi szinten is elérhető, így egyre innovatívabb, diverzifikálódó beszállító KKV-k jelenlétére van szükség. Azok a vállalkozások, amelyek a nemzetközi elvárásoknak megfelelő gazdaságfejlesztési stratégiát követve innovatív szereplővé képesek fejlődni, jelentős gazdasági szereplőkké válhatnak. Ezen vállalkozások számára szükséges telephelyek fejlesztése, kialakítása, amely tekintetében Hajdú-Bihar megye települései fontos szerepet tölthetnek be.

Az egyik legfontosabb cél a vállalkozások innovációs képességét bemutató felmérés és kutatás, amely alapján optimalizálható a telephelyfejlesztésük és megalapozható a kapcsolódó eszköz- és technológiaváltás.

Erre építve olyan szervezetek létrehozása és támogatása is szükséges, amelyek az innováció és technológia transzfert (ami jelenthet akár szellemi tulajdon- és jogvédelmi ismereteket, de a külpiacon jutást segítő beavatkozásokat is) megfelelően tudják teljesíteni a kis- és középvállalkozások irányába.

Ebből a szempontból is kiemelt szereppel bírhatnak a társadalmi vállalkozások, amelyek fontos szereplői lehetnek a globális problémák lokális megoldásának. Hatékonyabb, mint egy civil kezdeményezés, mert nem feltétlen igényel folyamatos finanszírozást, de olyan feladatot/célokat is felvállal, amit a klasszikus KKV szektor szereplői nem. Ezen vállalkozások egy része kifejezetten hátrányos helyzetűeket karol fel, munkalehetőséget, képzést, foglalkoztatást segítő programokat kínálva, így tranzitként szolgálhatnak a közfoglalkoztatottak számára a nyílt munkaerő-piacra való belépéshez, ezért támogatásuk mindenképp indokolt.

3.5. beavatkozás: Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése

Az elmúlt évek sikeres debreceni befektetés-ösztönzése révén számos külföldi nagyvállalat döntött úgy, hogy Debrecenbe telepíti termelésének egy részét. Ezek a vállalatok gyakran igénylik, hogy beszállítóik 50-100 km-es körzetben legyenek. Cél, hogy a megyei települések tevékenységükkel elérjék, hogy ezek a beszállítók a Hajdú-Bihar megyei letelepedést válasszák, itt akarjanak befektetni. A jelenlegi iparterületi kapacitás csupán a kis és középvállalkozások igényeit tudja kiszolgálni.

A nagybefektetők fogadására alkalmas területek kialakításához szükséges léptéket váltani, melyhez alapot a Megyei Területrendezési Tervben bemutatott megyei speciális övezetek nyújthatnak.

Ennek érdekében további kiemelendő fontos cél, hogy a megyei szereplők a nagyon indokolt és alátámasztott új ipari parkok létesítése mellett elsősorban a már meglévő ipari parkok infrastrukturális kapacitásait fejlesszék tovább, a szolgáltatásokat bővítve, minőségi színvonalukat emelve.

Emellett a már meglévő iparterületek bővítése, esetleg területi racionalizálása érdekében megteendő intézkedések is segítik a települések gazdasági (és környezeti) állapotának javítását.

Az ipari területek mellett a kiszolgáló irodai- és szolgáltató telephelyek fejlesztése és bővítése szintén a nemzetközi értékláncokba való bekapcsolódás lehetőségét nyújtja.

A telephelyek fejlesztése és a szolgáltató háttér színvonalának emelése mellett a tudatos és célzott befektetés ösztönzés települési és megyei szintű koordinálása és fejlesztése is elengedhetetlen teendő.

3.6. beavatkozás: A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése

A megye gazdaságának újonnan megjelent, de egyre inkább meghatározó szegmense járműgyártáshoz, ezen belül is az autóiparhoz kapcsolódó tevékenységek ágazatok csoportja. Az eddigi fejlesztési és befektetésösztönzési tevékenységek azonban akkor érhetik el jobban sikereiket és a már bejelentett nagyobb beruházások is akkor lehetnek a fejlődés motorjai teljeskörűen, ha újabb kapcsolódó befektetések térségbe vonzása is megtörténik. A járműgyártás különösképpen magas kooperációs mutatóval rendelkező iparág, a multiplikátor hatása kiemelkedő. Ezért az ágazat további erősítése, a beszállítóvá válás elősegítése ezen ágazatokban kiemelt intézkedése kell, hogy legyen a területfejlesztési tevékenységnek. Emellett a járműipari termeléshez kapcsolódó ágazatokban a technológia- és telephelyek fejlesztésével, a vállalatok közti együttműködés javításával növelendő ezen modern, innovatív ágazatok részesedése a megye gazdaságában.

3.7. beavatkozás: A megye egészségiparának további erősítése

Az egészségipar, tehát az egészség megőrzéséhez és –helyreállításához kapcsolódó gazdasági ágazatok Hajdú-Bihar megyében tradicionálisan nagy hagyományokkal bírnak, gondoljunk csak a gyógyszeripar, gyógyászati eszközök gyártása, termálvízhez kapcsolódó tevékenységek, klinikai gyógyítás vagy épp az élelmiszeripar hosszú ideje meglévő elemeire. Mindezeket erősíti a Debreceni Egyetem ezeken a területeken is nemzetközileg elismert kutatási eredményei. Így az egészségipar néven összefoglalható területek további fejlesztése, nemzetközi piaci eredményeinek javítása alapeleme kell, hogy legyen a fejlesztési elképzeléseknek. Ennek keretében a szervezeti keretek és együttműködések javítása mellett – amelyek más beavatkozásokban is megjelennek – az ágazat számára szükséges telephelyek, üzemek kialakítása, a meglévők fejlesztése kiemelt feladatként jelenik meg. Ezen fejlesztések erős multiplikatív hatásuk miatt egyéb iparágak fejlődésére is serkentőleg hathatnak. A kutatási- és humánkapacitások fejlesztése, a kapcsolódások erősítése szintén az egész megye gazdasági és területi fejlődésének záloga. A biotechnológiai és gyógyszeripari kutatások gyakorlatba való átültetésén, mintauzemek megvalósításán keresztül ez jól megvalósítható.

3.8. beavatkozás: Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság

Hajdú-Bihar megye gazdaságának meghatározó szegmense az agrárium és az élelmiszeripar. A szektor jelentős átalakuláson, fejlődésen ment keresztül az elmúlt évtizedben az innovációs és

digitalizációt segítő beruházásoknak köszönhetően. A precíziós technológiák széles körű alkalmazása, a funkcionális élelmiszerek térnyerése jelentős potenciál a fejlesztések tekintetében. Ezen technológiák alkalmazásának terjesztése, a kapcsolódó feltételek fejlesztése fontos záloga a megye gazdasági előrelépésének, ami egyszerre kapcsolódik a szolgáltató szektor és a modern ipari ágazatok fejlesztése irányába is.

A fenntarthatóság vonatkozásában fontos elem a nyersanyaghasználat, a termelési folyamatok optimalizálása és a mezőgazdasági melléktermékek hasznosítás, így ezen tevékenységeket segítő akciók kiemelt szerepet kell, hogy kapjanak a fejlesztéseknél.

3.9. beavatkozás: Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése

A 2014-2020-as programozási időszakban számos helyi gazdaságélénkítő pályázat valósult meg, amelyek hozzájárultak a megye fenntartható, intelligens és befogadó növekedéséhez, a belső erőforrások növeléséhez és foglalkoztatás-ösztönzéshez. A gazdaságfejlesztési intézkedéseken keresztül munkahelyteremtés valósult meg.

Jelen beavatkozás keretében kiemelt cél az önkormányzatok és az önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások kisléptékű termék-előállításához, rövid ellátási láncokhoz kötődő logisztikai fejlesztései, melyek eredményeként a helyi mezőgazdasági termékek helyi piacokra való hatékony eljuttatását, a helyi termékek értékesítési csatornáinak infrastrukturális támogatását szolgáló agrárlogisztikai beruházások valósulhatnak meg. A fejlesztések a termelést követő műveletekhez, kezeléshez kapcsolódnak (ún. „post harvest manipuláció” jellegű tevékenységek, pl. tárolás, hűtés, válogatás, osztályozás, mosás, csomagolás, mérés). A helyi gazdaságfejlesztésen keresztül a települési önkormányzatok saját közétkeztetési feladataikat a helyi alapanyagokra alapozva önállóan tudják ellátni a vidéki településeken, s mindez hozzájárul a klímaváltozás elleni fellépéshez is.

Szükségessé vált, hogy valós gazdasági hajtóerőként jelenjenek meg a gasztronómia és az élelmiszeripar területén, főleg az élelmiszer-ellátási láncban, az élelmiszer-innovációs láncban, valamint a termelők, a szállásadók és az éttermek kölcsönös kapcsolatrendszerében rejlő lehetőségek.

A fejlesztések által javul a helyi vállalkozások működési környezete, amely középtávon munkahelymegőrzést, illetve -teremtést eredményezhet, és hozzájárul a város-vidék együttműködés erősítéséhez.

További fejlesztési cél a helyi vállalkozások, gazdálkodók, termelők termékfejlesztését, piacra jutását, piaci pozíciójának megtartását segítő workshopok, képzések biztosítása, valamint a termelő-fogyasztó közti közvetlen kapcsolat kialakítását célzó fejlesztések.

3.10. beavatkozás: Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása

Hajdú-Bihar megyére, a természeti adottságaira és történeti kulturális értékeire épülve ma is jelentős, ugyanakkor kiaknázatlan fejlesztési potenciálokkal bíró turizmus jellemző. Ezért a szabadidőgazdaság, mint széles körű gazdasági kapcsolódásokkal jellemezhető ágazat komplex fejlesztése kiemelt jelentőséggel bír. Ennek keretében az egyes erőforrásokra alapozott termékek fejlesztése (kiemelten a természeti- és kulturális örökség, a termálvíz, a sport és rekreációs létesítmények és a nagyvárosi intézmények körére alapozva), az azokhoz kapcsolódó szuprastruktúra-fejlesztések és a turizmus szervezeti- és humánerőforrás háttérének biztosítása is fontos feladat.

A nemzetközi együttműködésben szerzett tapasztalatok alapján megfogalmazott megvalósítandó tevékenységek - a megyei gasztronómiai termékek márkaépítésének újraindítása, "Gourmet Útvonal" kialakítása, „Hajdúsági Villásreggeli” rendezvények indítása – mind hozzájárulnak a fenti célok megvalósításához.

A fejlesztések eredményeképpen elsősorban – természetesen a piaci sikeresség alapjainak figyelembe vétele mellett – a helyi, Hajdú-Biharra jellemző termékelemek kialakítására kell törekedni, amely a megye minden településén feladatokat jelenthet az intézmények, a vállalkozások és a lakosság számára is. Az egyes intézkedések során törekedni kell a fenntarthatóság, a partnerség – akár a már meglévő termékek összekapcsolásával, akár az egyes szereplők fejlesztéseinek összehangolásával – és a versenyképesség érvényesítésére.

Ezek mellett természetesen a hosszabb ideje sikeres, kiemelten az egészség-, hivatás-, sport, és aktív turizmushoz kapcsolódó ágazatok további fejlesztése is kiemelt feladat. Ezekhez részben kapcsolódóan a sport turizmushoz kapcsolódó elemeinek fejlesztése is fontos.

3.11. beavatkozás: Kreatív és kulturális ipar erősítése

A kreativitás és a kultúra a megye fejlődési potenciáljának részeként a jövőben eredményesen hasznosítható akár munkahelyteremtés, akár a gazdasági növekedésen keresztül a megye erősödése terén. Ennek eléréséhez azonban mind a megfelelő módszerek alkalmazásának elterjesztése, mind az erőforrások pontos feltárása, mind azok termékekké formálása megcélzott feladat kell, hogy legyen.

A megye számára jelentős kulturális örökség és tradíciók birtokosaként akár a kézművesség, a zene, az építészet, a művészetek még kiaknázatlan erőforrást jelentenek. Ugyanígy a fiatal vállalkozókat tömörítő kreatív inkubátorok fejlesztése, vagy a kulturális tartalom digitalizálása segítheti a fejlődést.

Egyes kulturális beruházások az új termékek és szolgáltatások tervezése révén adhatnak lendületet több iparágak és vidéki térségnek.

3.12. beavatkozás: Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása

Az ezüstgazdaság az idősödésből adódó gazdasági lehetőségekkel, a megyében is egyre növekvő számú idős ember szükségleteire, a kapcsolódó új piacokra építve biztosít új lehetőségeket. Az ezüstgazdaság fejlesztésének célja, hogy koordináltan és komplexen kezelje a vonatkozó tevékenységeket, így az aktív és egészséges idősödés elősegítésére irányuló erőfeszítéseket – kiemelt figyelemmel a klímaváltozás egészségi kockázatainak kivédésére –, az 55-64 év közötti idős dolgozók foglalkoztatási arányának növelését, az idősgondozás és a kapcsolódó egészségügyi ellátás területén a növekvő igényekből fakadó foglalkoztatási lehetőségeket.

A beavatkozás keretében a megyében meglévő potenciálra alapozva a fejlesztési lehetőségek pontos feltárása, a hiányterületek azonosítása és a fejlesztéshez kapcsolódó szükségletek pontosítása az alapozó tevékenység. Ezt követően pedig olyan termék- és szolgáltatás-csomagok kialakítása, intézmények fejlesztése, amelyek a megyén belüli és kívüli célcsoportok számára biztosítanak szolgáltatásokat.

3.13. beavatkozás: A gazdaságfejlesztés szervezeti hátterének javítása

Nemzetközi példák is alátámasztják, hogy a fentebb is bemutatott gazdaságfejlesztésre irányuló intézkedések nem tudnak megvalósulni megfelelő szervezeti háttér nélkül. Minden intézkedéshez kellenek olyan szervezetek, akik ezt hatékonyan tudják segíteni, támogatni. A megyében elhelyezkedő települések – Debrecen kivételével – önállóan nem tudnak fenntartani ilyen intézményt, az összefogás pedig közöttük jelenleg alacsony szintű. Ha ezek a jelentős szellemi tőkét igénylő szakmai és koordináló szervezetek nem jönnek létre stabil finanszírozási háttérrel, félő, hogy a gazdaságfejlesztési beavatkozások nem hozzák meg a kívánt eredményt. Ezért ennek előmozdítására a megye településeit érintő befektetésösztönzési tevékenység javítása, szervezeti hátterének (akár önálló Megyei Befektetésösztönzési Ügynökség létrehozása) megteremtése mindenképpen szükséges tevékenység.

3.3.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektcsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése								
Sorszám	Intézkedés és Projektcsomag megnevezése	Projektcsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Projektcsomag ütemezése	Projektcsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzeti, özi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés	Projektcsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektcsomagok (igen/nem)
3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása										
1.	Logisztikai központok kialakítása és fejlesztése	A megye valamennyi települése	Települési Önkormányzatok, vállalkozások	önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	48 000	EU, hazai, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa	Kialakított központok száma (db)	igen
2.	Logisztikai képzések erősítése	Debrecen és a megye városai	Képzőintézmények, Debreceni Egyetem, települési önkormányzatok	képző intézmények, lakosság	2021-2027	2 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	képzések száma (db)	igen
3	Agrár élelmiszeripari logisztikai központ/ok fejlesztése	A megye valamennyi települése	Vállalkozások, települési Önkormányzatok, NAK	vállalkozások, lakosság	2021-2027	5 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Kialakított központok száma (db)	igen
3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás										
1.	Vállalati IKT fejlesztések, beruházások elősegítése	A megye valamennyi települése	vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	10 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz	vállalkozások nyeresége (mFt)	igen

								közelebb álló Európa		
2.	Vállalatok közötti együttműködések, hálózatosodás, minőségi klasztertevékenységek támogatása	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	15 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	vállalkozások nyeresége (mFt) Létrejövő együttműködések, klaszterek száma (db)	igen
3	Termelési és gyártási folyamatok optimalizálása, energetikai kockázatok csökkentése IoT technológia alkalmazásával	A megye valamennyi települése	vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	900	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	vállalkozások nyeresége (mFt)	igen
3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásregió kialakítása										
1.	Innovációs ökoszisztéma serkentése	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, technológia- és tudástranszfer szervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	lakosság, vállalkozások, intézmények	2021-2027	80 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db) vállalkozások nyeresége (mFt)	igen
2	Iparági innovációs együttműködések erősítése	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, technológia- és tudástranszfer szervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	lakosság, vállalkozások, intézmények	2021-2027	50 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db) vállalkozások nyeresége (mFt)	igen
3.	Innovációs kapcsolatok fejlesztése a Magyar Honvédséggel	A megye valamennyi települése	Debreceni Egyetem, HBKIK, Magyar Honvédség	lakosság, vállalkozások	2021-2027	5 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz	K+F munkahelyek száma a megyében (db)	igen

								közelebb álló Európa		
4.	Agráriumban használható robottechnika fejlesztési központ létrehozása	A megye valamennyi települése	Debreceni Egyetem, HBKIK, NAK	lakosság, vállalkozások	2021-2027	3 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db))	igen
5.	Tanácsadói kapacitás kialakítása, szolgáltatásainak és kapacitásának bővítése	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem	vállalkozások, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db) vállalkozások nyeresége (mFt)	igen
6.	Határmenti kapcsolatok dinamizálása	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai, IKOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db) vállalkozások nyeresége (mFt)	igen
7.	Telephely-fejlesztés támogatása	A megye valamennyi települése	Vállalkozások, intézmények, települési önkormányzatok	vállalkozások, lakosság	2021-2027	20 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db)	igen
3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése										
1.	Innovatív agrár- és élelmiszeripari fejlesztések, termelékenység javítása és optimalizálása	A megye valamennyi települése	Vállalkozások, NAK, Debreceni Egyetem	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	85 000	EU, haza, VP	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db)	igen
2.	Innovatív és/vagy zöld megoldások kidolgozásának és alkalmazásának támogatása	A megye valamennyi települése	Vállalkozások, NAK, Debreceni Egyetem, HBKIK, klaszterszervezetek	vállalkozások, lakosság	2021-2027	15 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Innovatív megoldások száma (db)	igen
3.	Innovatív technológiai fejlesztés	A megye valamennyi települése	Vállalkozások, NAK, Debreceni Egyetem,	vállalkozások, lakosság	2021-2027	13 500	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa	Fejlesztett innovatív technológia száma (db)	igen

			HBKIK, klaszterszervezetek					(2) Zöldebb, karbonmentes Európa		
4	Start-up ökoszisztéma építése	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, technológia- és tudástranszfer szervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	3 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Start-up vállalkozások száma a megyében (db)	igen
5	Szellemtulajdonvédelem tudatosítása, jogérvényesítése, könnyítése	A megye valamennyi települése	Hajdú–Bihar Megyei Önkormányzat, HBKIK, klaszterszervezetek, technológia- és tudástranszfer szervezetek, Debreceni Egyetem, Megyei Kormányhivatal, vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	500	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Elérések száma (db)	igen
6	K+F iránti középvezetési igény megteremtése	A megye valamennyi települése	HBKIK, klaszterszervezetek, technológia- és tudástranszfer szervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	500	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Start-up vállalkozások száma a megyében (db)	igen
7	Hatékony külpiacra segítség	A megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, HBKIK, klaszterszervezetek, technológia- és tudástranszfer szervezetek, befektetési ügynökségek, vállalkozások	vállalkozások, lakosság	2021-2027	500	EU, hazai, GINOP+, VP	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Elérések száma (db)	igen
8	Tudatos állami kereslet erősítése az innovációra, innovatív megoldások alkalmazására – innovációs kupon rendszer	A megye valamennyi települése	Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, kormányhivatalok, állami intézmények, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások, intézmények	2021-2027	2 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Start-up vállalkozások száma a megyében (db)	igen

3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése

1.	Meglévő ipari parkok infrastrukturális kapacitásainak továbbfejlesztése, szolgáltatások bővítése	Debrecen, Hajdúböszörmény, Berettyóújfalú, Ebes, Hajdúnánás, Hajdúsámson, Kaba, Nyíradony, Polgár és Téglás	Települési Önkormányzatok, ipari parkok üzemeltetői	önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	50 000	EU, hazai TOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Vállalkozások száma (db)	igen
2	Iparterületek fejlesztése, áthelyezése, különös tekintettel a környezeti szempontokra (barnamezős területek megújítása)	A megye valamennyi települése	Települési Önkormányzatok, vállalkozások	önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	20 000	EU, hazai, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Vállalkozások száma (db)	igen
3	Tudatos és célzott befektetés-ösztönzés települési és/vagy megyei szinten	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, technológia- és tudástranszfer szervezetek, befektetési ügynökségek, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	5 000	EU, hazai, TOP +	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Új vállalkozások száma a megyében (db)	igen
4	Új iparterületek kialakítása	A megye valamennyi települése	Települési Önkormányzatok, ipari parkok üzemeltetői	önkormányzatok, vállalkozások	2021-2027	45 000	EU, hazai TOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Új iparterületek száma (db)	igen
3.6. A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése										
1	Vasúti személy- és teherszállítás technológiai fejlesztése	A megye valamennyi települése	ipari parkok üzemeltetői, vállalkozások	vállalkozások	2021-2027	3 000	EU, hazai GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Vállalkozások száma (db)	nem

2	Autógyártáshoz kapcsolódó ipari üzemek fejlesztése	A megye valamennyi települése	vállalkozások	vállalkozások	2021-2027	40 0000	EU, hazai GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Vállalkozások száma (db)	nem
3.7. A megye egészségiparának további erősítése										
1	Nemzeti oltóanyaggyár létrehozása	Debrecen	vállalkozások, Debreceni Egyetem	vállalkozások	2021-2027	35 000	EU, hazai GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Létrehozott üzemek száma (db)	nem
2	Egészségipari, orvosi műszeripari fejlesztések	Debrecen	vállalkozások, Debreceni Egyetem	vállalkozások	2021-2027	6 000	EU, hazai GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Vállalkozások száma (db)	igen
3	Egészségalapú és funkcionális élelmiszer előállítás- és gyártás feltételeinek megteremtése, javítása	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	vállalkozások,	2021-2027	50 000	EU, hazai GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db) Új vállalkozások száma (db)	igen
4	Innovatív egészségipari és gyógyszeripari fejlesztések	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, HBKIK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	vállalkozások,	2021-2027	30 000	EU, hazai GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	K+F munkahelyek száma a megyében (db) vállalkozások nyeresége (mFt)	igen
3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság										
1	Az agráriumban működő KKV-k digitális ellátottságának és használatának növelése: dedikált programok a digitális technológiák vállalatban belüli és kívüli integráltsága kapcsán legnagyobb lemaradást mutató területek kezelésére	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, NAK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	30 000	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Elért agrárvállalkozások száma (db)	igen

2	Tudásáramlás elősegítése a tudástermelés szinterei és a piaci szereplők közötti együttműködések támogatásával	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, NAK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	5 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Elért agrárvállalkozások száma (db)	igen
3	Funkcionális élelmiszeripar erősítése (a tényleges termelés kialakítása és támogatása)	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, NAK, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	55 000	EU, hazai, VP	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Elért agrárvállalkozások száma (db)	igen
3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése										
1	Üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, NAK, HBKIK, klaszterszervezetek, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	10 000	EU, hazai GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vállalkozások száma (db)	igen
2	A közösségi gazdaság szolgáltatásainak helyi fejlesztései	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, NAK, HBKIK, klaszterszervezetek, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	10 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vállalkozások száma (db)	igen
3	Helyi gazdaságfejlesztés, rövid ellátási láncok kialakítását támogató ökoszisztéma	A megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, NAK, HBKIK, klaszterszervezetek, vállalkozások	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	15 000	EU, hazai TOP+, VP	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vállalkozások száma (db)	igen

3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása										
1	Turisztikai termékek fejlesztése	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, állami ügynökségek, turizmusban érdekelt vállalkozások	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	55 000	EU, hazai TOP+, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vendégéjszakák száma (db)	igen
2	Szervezeti háttér fejlesztése	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, állami ügynökségek, turizmusban érdekelt vállalkozások	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	5 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vendégéjszakák száma (db)	igen
3	Turisztikai szolgáltatások komplex-fenntartható fejlesztése	A megye valamennyi települése	Hajdú- Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, állami ügynökségek, turizmusban érdekelt vállalkozások	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	50 000	EU, hazai TOP+, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vendégéjszakák száma (db)	igen
4	MOTO GP pálya megépítése	Hajdúnánás	Vállalkozások, Települési Önkormányzat	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	65 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vendégéjszakák száma (db)	igen
3.11. Kreatív és kulturális ipar erősítése										
1	Kulturális örökség innovatív hasznosítása – termékek fejlesztése	A megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, állami	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	20 000	EU, hazai TOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz	Kreatív és vagy kulturális ágazatban működő vállalkozások száma (db)	igen

			ügynökségek, érdekelt vállalkozások					közelebb álló Európa		
2	Kreatív közösségi terek és szolgáltatások fejlesztése – piacra jutás segítése	A megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, állami ügynökségek, érdekelt vállalkozások	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	10 000	EU, hazai TOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Kreatív és vagy kulturális ágazatban működő vállalkozások száma (db)	igen
3	Tradíciók megőrzése és hasznosítása a digitális világban	A megye valamennyi települései	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, állami ügynökségek, érdekelt vállalkozások	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	10 000	EU, hazai, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Kreatív és vagy kulturális ágazatban működő vállalkozások száma (db)	igen
3.12. Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása										
1	Az ezüstgazdaság megyei potenciáljának felmérése, az érintett korú lakosság által igényelt termékek és szolgáltatások feltárása	A megye valamennyi települései	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, Debreceni Egyetem	Lakosság, vállalkozások, intézmények	2021-2027	500	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Érintett vállalkozások száma (db)	igen
2	Az ezüstgazdaság ökoszisztémájának fejlesztése	A megye valamennyi települései	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, állami ügynökségek, érdekelt vállalkozások, szervezetek	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	15 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Érintett vállalkozások száma (db)	igen
3.13. A gazdaságfejlesztés szervezeti hatterének javítása										
1	Megyei befektetési Ügynökség létrehozása	A megye valamennyi települései	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok	Lakosság, vállalkozások, intézmények	2021-2027	4 000	EU, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Működő vállalkozások száma (db)	igen
2	Befektetés-ösztönzési akciók	A megye valamennyi települései	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, HBKIK, ügynökségek, érdekelt vállalkozások, szervezetek	Lakosság, vállalkozások	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Működő vállalkozások száma (db)	igen

3.3.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosságban való aktív részvétel javítása	25000	30000	55000
3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosság	10900	15000	25900
3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása	80000	83000	163000
3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése	60000	60000	120000
3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése	60000	60000	120000
3.6. A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése	30000	13000	43000
3.7. A megye egészségiparának további erősítése	60000	61000	121000
3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság	50000	40000	90000
3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése	20000	15000	35000
3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása	100000	75000	175000
3.11. Kreatív és kulturális ipar erősítése	20000	20000	40000
3.12. Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása	5000	10500	15500
3.13. A gazdaságfejlesztés szervezeti hatterének javítása	2500	2500	5000
Összesen:	523400	485000	1008400

3.3.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.	3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása	<ul style="list-style-type: none"> - logisztikai telephelyek fejlesztése - képzési programok 	50
2.	3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás	<ul style="list-style-type: none"> - vállalati informatikai alkalmazások fejlesztése - klaszter- tevékenység javítása 	50
3	3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása	<ul style="list-style-type: none"> - tanácsadó hálózat kialakítása - innovációs platformok fejlesztése 	100
4	3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - a kis- és középvállalkozások megyei fejlesztési stratégiába illeszkedő, újszerű vállalkozói tevékenységeinek alapját képező technológia és szolgáltatás fejlesztések támogatása. - közvetett KKV beruházás támogatás: Az önkormányzati ingatlanokban, iparterületen vagy barnamezős területen működő vagy letelepedni szándékozó KKVk munkahelyteremtő célú beruházásainak támogatása közvetett támogatás formájában. 	50
5	3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Ipari parkok és iparterületek fejlesztése, megközelíthetőségük fejlesztése 	500
7	3.7 A megye egészségiparának további erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - új üzemek létrehozása - együttműködés javítása/kutatási eredmények transzferizációja 	500
8	3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság	<ul style="list-style-type: none"> - tanácsadás fejlesztése - termelés beindítása 	500
9	3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - helyi piaci terek fejlesztése - közösségi gazdaság tereinek fejlesztése 	100

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
10	3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása	<ul style="list-style-type: none"> - attrakció- és termékfejlesztés kiemelten az egészség-, örökség -, aktív- és sportturizmus területén - szervezeti háttér fejlesztése - turisztikai infrastruktúra fejlesztése 	50
11	3.11. Kreatív és kulturális ipar erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - marketingtevékenység, piacra jutás elősegítése - termékfejlesztés 	30
12	3.12. Az ezüstartgasdaság lehetőségeinek feltárása	<ul style="list-style-type: none"> - szolgáltatások fejlesztése - épületek kialakítása 	100
13	3.13. A gazdaságfejlesztés szervezeti hatterének javítása	<ul style="list-style-type: none"> - térségi szintű, hazai és nemzetközi befektetés-ösztönzéssel foglalkozó szervezet kiépítése, fejlesztése - megyei szintű befektetés-ösztönzési szervezeti háttér kiépítése és az ezáltal a vállalkozások számára nyújtott komplex szolgáltatás csomag kialakítása és nyújtása tervezett (marketingtámogatás, beszállítói rendszer kiépítésében való közreműködés, telephely kataszter működtetése stb.), 	200

3.4. Prioritás megnevezése: 4. Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében

3.4.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

A tervezett beavatkozások kapcsán az Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (1) Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye
- Stratégiai ágazati cél (4) Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások
- Stratégiai ágazati cél (5) Élhető és éltető települések

Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Átfogó cél (3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél (1) Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai ágazati cél (3) Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében
- Stratégiai területi cél 1 Debrecen és szoros településegüttese
- Stratégiai területi cél (2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség
- Stratégiai területi cél (3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség

A prioritás közvetlenül hozzájárul a következő EU szakpolitikai cél megvalósításához:

- (1) Intelligensebb Európa
- (3) Jobban összekapcsolódó Európa

Áttételesen hozzájárul a következő szakpolitikai célokhoz:

- (2) Zöldebb, karbonmentes Európa:
- (4) Szociálisabb Európa

A prioritás tematikus céljai:

- Közlekedésfejlesztés a társadalmi-gazdasági fejlődésért: A hiányzó közlekedési infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztésével, a szűk keresztmetszetek felszámolásával biztosítani lehet a termelés és a fogyasztás harmonikus térbeli mintázatát, illetve a megye egyenletesebb területi fejlődését.
- Határon átnyúló kapcsolatok elmélyítése: Hajdú-Bihar megye speciális fekvéséből adódóan a Románia felé történő kapcsolatépítés, a két térség térszerkezetének összekapcsolása a meglévőknél túl újabb határátkelőhelyek és az összekötő infrastruktúra fejlesztését is igénylik.
- Digitális és fenntartható elérhetőség: Az internet alapú gazdaság a megye fejlődésének egyik jövőbeli záloga. A cégek világhálón történő nagyobb aktivitása mellett fontos cél a fenntartható, alternatív közlekedési formák és szervezés bővítése.

3.4.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

4.1. beavatkozás leírása: Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása

A SWOT elemzés megállapítja, hogy a megye egyik gyengesége, hogy számos másod- és harmadrendű út, valamint a megye több településének belterületi útja kiépítésre, illetve felújításra szorul. Ennek hatásai számos más szférában jelentkeznek, úgymint fokozzák a térszerkezet egyenlőtlenségét és a periféria leszakadását. A nem megfelelő közlekedési elérhetőség súlyosbítja azt is, hogy egyes városi, kistérségi központi funkciók fejletlenek, valamint, hogy nem megfelelő a kohézió Debrecen és a megye többi települése között.

A megyeszékhely alvóvárosainak biztonságos és rövidebb menetidőt igénylő közúti közlekedéssel történő elérhetősége fontos fókuszterület. Javasolt a már meglévő közutak bővítése, négy-sávosítása (4, 47, 48, 35. sz. főút kivezető szakasza). A fejlesztések szakpolitikai megalapozása az elmúlt időszakban megkezdődött, számos programelem esetében tervdokumentáció, illetve támogató kormányhatározat is született.

Az elmúlt évek jelentős közlekedési infrastruktúra fejlesztéseit kiegészítendő a főbb útvonalak mellett a települési és alsóbbrendű utak minőségi javítása is fontos feladat. Kiemelt figyelmet kell fordítani a megyeszékhely környezetében elhelyezkedő alvótelepülések összekötő útjaira, amelyek a napi inga-vándor forgalom lebonyolítását végzik. A megye bizonyos településeinek (pld. Álmosd, Bagamér, Újléta) problémája, hogy a járásközpont is nehezen érhető el, így ennek korrigálása fontos. A kisebb településeken még előforduló, megfelelő pályaszerkezet nélküli utak komplex újjáépítése folyamatos feladat, illetve megye-szerte a mellékutak minőségének fenntartására figyelmet kell fordítani. A megye kerékpárút hálózatának további bővítése településeken belüli, településközi, illetve térségek közötti (pld. Debrecen-Tiszafüred) dimenziókban is fontos.

4.2. beavatkozás leírása: Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése

Az M4-Törökszentmiklós - Püspökladány - Berettyóújfalu gyorsforgalmi útszakasz megépítése munkahelyteremtő és gazdaságfejlesztő hatással bírhat, javíthatja egyes ipari központok, pl. Berettyóújfalu, Kaba felőli elérhetőségét, a megye településeinek jelentős részéről a gyorsforgalmi úthálózat 30 percen belül elérhető válik, továbbá jelentős részük mentesül az átmenő tehergépjármű forgalomtól. Az M4 Berettyóújfaluig történő meghosszabbításával a Nagykereki magyar-román határmetszési pont megközelíthetősége jelentősen javult Budapest felől.

A megyét érintően elmondható, hogy több alsóbbrendű közlekedési út rendkívüli módon elhasználódott, leromlott állapotot tükröz.

Az úthálózat kezdetleges felújítása érdekében a Magyar Falu program keretében a Magyar Közút Nzrt, által összeállított 2019-2023 közötti időszakra vonatkozó útfelújítási javaslat készült el.

A több ütemben történő felújításon túl javasolt a meglévő közúthálózat további fejlesztése, hiszen a gazdasági potenciál növeléséhez elengedhetetlen a közlekedési infrastruktúra megfelelő biztosítása minden dimenzió szintjén.

A megye vasúti közlekedési jelentősége kiemelkedő, hiszen két transz-európai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő fővonal is érinti. Ezek fenntartása és fejlesztése a megye, sőt országhatáron túlmutató jelentőségű, a bennük rejlő gazdaságfejlesztési potenciál hatalmas. A Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony vonal korszerűsítése jelenleg is zajlik, ami a terhelhetőség és az engedélyezett maximális sebesség növekedését eredményezi.

A megye számos, többi törzshálózati vonalán ugyanakkor további fejlesztések (különösen a sebességkorlátozással rendelkező szakaszokon) elengedhetetlenek, így a nemzetközi jelentőségű Püspökladány–Biharkeresztes szakaszon, a Debrecen–Nyírábrány–országhatár, a Debrecen–Füzesabony és az Apafa–Mátészalka vasútvonalakon.

4.3. beavatkozás leírása: Határon átvéelő közúti kapcsolatok fejlesztése

Románia EU tagként nem része a Schengeni Zónának, így a közúti határátlépés csak a hivatalos 3 közúti határátkelőhelyen mehet végbe (Nyírábrány és Érmihályfalva, Létavértes és Székelyhid, Ártánd és Bors). Az ártándi kivételével a többi átkelő valamilyen korlátozással (össztömeg, nyitvatartási idő) vehető csak igénybe. A legújabb és legkorszerűbb pont a Nagykereki-Bors II. autópálya-határátkelőhely, ami az M4 autópályát köti össze a romániai A3 autópálya meglévő rövid szakaszával.

Mivel Románia Schengen tagsága előre még nem látható, a jelenlegi helyzet még valószínűleg fennmarad 2027-ig, azaz felmerülhetnek igények újabb határátkelők, vagy kishatárforgalmat lebonyolító, helyi létesítmények kialakítására, amelyek a turizmusnak (pld. kerékpáros) is fontos útvonalai lehetnek. Ezek kiépítése viszonylag jelentős infrastruktúra fejlesztéssel járhat együtt (útépítés, határátkelő kiszolgáló létesítmények). A beavatkozás részeként fontos a határon átmenő közösségi közlekedés feltételeinek kialakítása, javítása is.

A 2014-2020. évek közötti határ menti közúti infrastruktúra-fejlesztésekről szóló 1007/2016. (I. 18.) Korm. Határozat a Nyírábrány, Vámospércs, Álmosd határátkelőhelyek, valamint a csatlakozó úthálózat fejlesztését indikatív jelleggel rendelte el. A román fél együttműködési készségének hiányában a fejlesztések nem valósulhattak meg a jelzett időszakban, ám a 2021-2027 közti programozási időszakban „Interreg program” keretében partnerségi megállapodás megkötése esetén a beruházás elindítására lehetőség nyílhat.

4.4. beavatkozás leírása: IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása

A helyzetfeltárás megállapítja, hogy az európai gazdasági növekedés egyik akadályozó tényezője az információs és kommunikációs technológiák (IKT) elégtelen mértékű alkalmazása. Ennek figyelembevételével elengedhetetlen a megye közigazgatásának modern hálózatba történő bekapcsolása, a vállalkozói szféra internet-ellátottsága, a web-en való jelenlétének és a felhő-alapú szolgáltatások igénybevételének a biztosítása.

Hajdú-Bihar megye esetében a KKV-k tekintetében elengedhetetlen saját infokommunikációs rendszereik fejlesztése, új és kipróbált rendszerek használata a tevékenység optimalizálása, a kommunikációs és szervezési rendszer korszerűsítése érdekében. Emellett hazánkban az észak-alföldi régió adatait tekintve utolsó helyen áll az országban mind a háztartások internet hozzáféréseinek, mind a szélessávú internet elérésének vonatkozásában. A beavatkozás részeként az elérhető legkorszerűbb infrastruktúra kiépítésére kell törekedni még a leghátrányosabb helyzetű térségekben és településeken is. Nemzetközi példák bizonyítják, hogy az IKT elérhetőség javításával ezekben a térségekben is mobilizálhatók olyan erőforrások, amelyek elindíthatják az endogén fejlődést. Az IKT szempontjából kiemelten fontos a közösségi közlekedés megfelelő csatlakoztatása, az ezen a területen megkezdett munka folytatása. Az infrastruktúra kiépítésén túl kedvezményes csomagokkal el kell érni, hogy valamennyi társadalmi csoport – beleértve a legszegényebbeket is – képes legyen használni ezeket a lehetőségeket, oktatással és tanfolyamokkal pedig biztosítani kell a megfelelő kompetenciák (digitális írástudás) kialakulását is. A beavatkozás a Digitális Jóléti Program 2.0 a digitális előnszerzés stratégiája keretrendszerén belül működik.

4.5. beavatkozás leírása: Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása

A SMART településekre vonatkozó elvek szerint az intelligens, innovatív, élhető, hatékony, fenntartható, erkölcsös, igazságos, okos, egészséges és tehető város természeti és épített környezetét, digitális infrastruktúráját, valamint a települési szolgáltatások minőségét és gazdasági hatékonyságát korszerű és innovatív információtechnológiák alkalmazásával, fenntartható módon, a lakosság fokozott bevonásával kell fejleszteni.

Az elmúlt években jelentős fejlesztések történtek az elektronikus közigazgatás kiépítése és elterjesztése irányában. Az E-önkormányzat portál központi digitális felületén elintézhető ügyek száma igen bőséges, ugyanakkor jelenleg még településenként nem egységes. A megye számos önkormányzata is lépéseket tett a digitális önkormányzatiság irányában, ezt a folyamatot a jövőben folytatni szükséges. A közösségi közlekedést érintő digitális fejlesztések a korábbi évek fejlesztései után tovább folytatandók.

A COVID világjárvány is bizonyította, hogy a szolgáltatások minél szélesebb körét biztosítani kell digitális formában is, ennek megfelelően az oktatás, a kultúra és művelődés, valamint az egészségügy bizonyos szolgáltatási elemeinek digitális elérése fontos cél.

4.6. beavatkozás leírása: Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása

A 100-as számú vasútvonal (Budapest-Cegléd-Szolnok-Záhony-országhatár) a megye egyik fő közlekedési ütőere, jelentősége nemzetközi. A megye elérhetőségét nagyban befolyásolja a Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal nagysebességű vasútvonallá történő fejlesztése, amely folyamat már a korábbi periódusban elindult és részeként a pálya korszerűsítése – mely során cél a 160 km/h közlekedési sebesség elérése – illetve a különböző kiszolgáló berendezések (vasúti átkelők, műszaki biztosítók, állomásépületek stb.) kialakítása kerül megvalósításra. A 2021-2027-es ciklus első felében különösen a debreceni szakasz felújítása kell, hogy prioritást kapjon.

4.7. beavatkozás leírása: Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése

Az országos vasúti mellékvonalakon történtek a korábbi években sikeres fejlesztések, így állomásfelújítások, autóbuszfordulók, közös peronos átszállási lehetőség, akadálymentesítés, menetrendi összehangolás, valós idejű utastájékoztató. Ezek kiterjesztése és folytatása továbbra is jelentős feladat, így a Püspökladány–Biharkeresztes szakasz, valamint a Debrecen – Mátészalka vonal villamosítása. A beavatkozás fontos eleme a meglévő vasútvonalak felmérése (kiemelten a 106., 108., 109. vasútvonalak), abból a szempontból, hogy milyen fejlesztésekkel tehető alkalmassá a tramtrain közlekedésre.

A Debrecen térségében zajló intenzív járműipari fejlesztéssel (BMW) összefüggésben az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet konténertermináljának a megépítése kiemelt fontosságú beruházás.

4.8. beavatkozás leírása: P+R parkolási rendszerek kialakítása

A megyében a városok – különösen a megyeszékhely – belső területei a közlekedés környezeti (zaj és levegő) terhelés szempontjából kiemelkednek. A biztonságos és környezettudatos közösségi közlekedés, a kerékpáros és gyalogos közlekedés mellett fontos a megfelelő közlekedésszervezési módszerekkel tehermentesíteni a belvárosi területeket. A P+R parkoló központok nagyvárosi megteremtése, a város széléin a helyi és helyközi közösségi közlekedés számára kialakítandó decentrumokkal a város belső forgalma jelentősen csökkenthető, hiszen a város belső részei így csak helyi közlekedéssel lennének elérhetőek. Az itt létrehozott P+R parkolók létesítésével a város egyéni forgalma tovább csökkenthető. A rendszer működőképességéhez szükséges a helyi és helyközi közösségi közlekedés tarifarendszerének átalakítása, rugalmas jegy- és bérletrendszer bevezetése. Az idegenforgalom működését segítheti a P+R parkolók közelében elhelyezett bér-kerékpár rendszerek kialakítása, illetve a B+R rendszerek. A P+R rendszer működőképességéhez szükséges a helyi és helyközi közösségi közlekedés tarifarendszerének átalakításán túl a közösségi közlekedés szerkezetének

változtatása is, illetve a meglévő tarifarendszer fejlesztésekhez történő kompatibilitás kialakítása (HKIR, JÉ). Ezt egészítheti ki – ugyancsak IKT támogatással – a közösségi közlekedés összehangolása.

4.9. beavatkozás leírása: Debrecen – intermodális központ megvalósítása

A megyeszékhely térségi közösségi közlekedésének szervezését ellátó vasútállomás és a főként regionális funkciójú autóbuszállomás elhelyezése nem optimális. A két létesítmény egymástól távol, az autóbuszállomás emellett még kis helyen, zsúfolt és korszerűtlen körülmények között működik. A pályaudvarok letelepítésére a Petőfi tér alkalmas. Debrecen MJV a korábbi – jelentős építészeti és városrendezési beavatkozást igénylő, éppen ezért tetemes költségigényű – tervet (megvalósíthatósági tanulmány) átdolgozza, így a korábbinál szerényebb, de a célokat tökéletesen kiszolgáló létesítmény megépítése várható.

4.10. beavatkozás leírása: Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása

A ma Nagykereskinél véget érő – a 106-os számú Debrecen–Sáránd–Nagykereski vasútvonal egyvágányú, nem villamosított, alacsony pályasebességgel jellemezhető. Ugyanakkor történelmi végpontjával, Nagyváraddal való kapcsolat fejlesztő hatással lehet az egész térség életére. A Debrecen és Nagyvárad közötti vasúti kapcsolat helyreállítása érdekében számos szakmai megvalósíthatósági tanulmány készült. Ezek figyelembevételével, értékelése feltétlenül fontos lenne annak érdekében, hogy az optimális megoldás kiválasztására kerülhessen sor. Így a közvetlen vasúti összeköttetés helyreállításával megrendíthető a megye déli részének fejlesztése is.

4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése

Az ország második legfontosabb nemzetközi repülőtere az elmúlt évtized fejlesztései révén bekapcsolódhatott a menetrend szerinti európai légi-forgalomba. Napjainkban használói nemcsak a térségből, de határon túlról is szép számban kerülnek ki, így Debrecen nemzetközi szerepkörének egyik fontos letéteményesévé vált. A közeljövőben a létesítmény továbbfejlesztése szükséges a biztonsági létesítmények (tűzoltó laktanya és járművek, utasbiztonsági infrastruktúra), a terminál és infrastruktúra, optikai hálózat, futópálya építés, ILS III fénytechnikai rendszer, CAT III leszállítórendszer, illetve terminál, valamint GSE hangár építése tevékenységeken keresztül.

3.4.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		4. Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében								
Sorszám	Intézkedés és Projektsomag megnevezése	Projektsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Projektsomag ütemezése	Projektsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzeti, özi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés	Projektsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektsomagok (igen/nem)
4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvővárosok elérhetőségének javítása										
1.	Alvőtelepülési összeköttetések és kerékpárutak, belterületi utak fejlesztése, javítása (T1 térség)	Debrecen és szoros településegységese	Települési önkormányzatok, Magyar Közút Nonprofit Zrt.	Települési önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	2021-2027	55000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Fejlesztéssel érintett úthálózat (km)	igen
2.	Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése a T2 térségben	Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség	Települési önkormányzatok, Magyar Közút Nonprofit Zrt.	Települési önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	2021-2027	25000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Fejlesztéssel érintett úthálózat (km)	igen
3.	Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség	Települési önkormányzatok, Magyar Közút Nonprofit Zrt.	Települési önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	2021-2027	80000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Fejlesztéssel érintett úthálózat (km)	igen
4.2. Meglévő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése										
1.	A meglévő úthálózat fejújítása	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, Magyar Közút Nonprofit Zrt.	vállalkozások, lakosság	2021-2027	19 000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Felújított utak hossza (km)	igen
2.	A meglévő vasúthálózat felújítása	A vasúttal érintett települések	MÁV Zrt., NIF Zrt.	vállalkozások, lakosság	2021-2027	6 000	EU, hazai, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Felújított vasútvonalak hossza (km)	igen
3.	Új iparvágányok kiépítése	Ipari parkokkal és iparterületekkel rendelkező települések	Ipari parkok, ipari területek üzemeltetői, vállalkozások	vállalkozások	2021-2027	6 000	EU, hazai	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Kiépített vasútvonalak hossza (km)	igen
4.	Úthálózat fejlesztés	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, Magyar Közút Nonprofit Zrt.	vállalkozások, lakosság	2021-2027	63 000	EU, hazai, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Épített utak hossza (km)	igen

4.3. Határon átvélő közúti kapcsolatok fejlesztése										
1.	Határátkelők létesítésével kapcsolatos úthálózat fejlesztés	Határ menti települések	Települési önkormányzatok, NIF Zrt.	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Kiépített útvonalak (km)	igen
2.	Határátkelők létesítésével kapcsolatos egyéb infrastrukturális fejlesztések	Határ menti települések	Települési önkormányzatok, NIF Zrt.	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai, IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Létesített határátkelők (db)	igen
4.4. IKT alkalmazások erősítése										
1.	Szélessávú internet elérhetőségnek biztosítása	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, lakosság, civil szervezetek	lakosság	2021-2027	200	EU, hazai,	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	A szélessávú elérhetőséggel rendelkezők száma (fő)	igen
2.	A vállalkozói szféra internet-ellátottsága, a web-en való jelenlétének és a felhő-alapú szolgáltatások igénybevételének fejlesztése	A megye egész területe, kiemelten a T1 térség	Vállalkozások	vállalkozások	2021-2027	500	EU, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	IKT szolgáltatásokat aktívan használó cégek száma (db)	igen
3.	Digitális írástudás fejlesztése	A megye egész területe, különös tekintettel a T3 térség	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, iskolák, Debreceni Egyetem	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	500	EU, hazai,	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	A tanfolyamokon végzettek száma (fő)	igen
4.	Önvezető autózást támogató rendszerek kiépítése/fejlesztése	A megye egész területe, különös tekintettel a T1 térség	Települési önkormányzat, vállalkozások	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	800	EU, hazai, IKOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Létrejött rendszeremlékek száma (db)	igen

5.	Közösségi térinformatikai (PGIS) alkalmazások fejlesztése	A megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, CLLD/LEADER csoportok	lakosság, települési önkormányzatok, civil szervezetek, cégek	2021-2027	250	EU, hazai, IKOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Működő PGIS rendszerek száma	igen
4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása										
1.	Önkormányzati- és államigazgatási szolgáltatások digitális elérésének javítása	A megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, Települési önkormányzatok, Kormányhivatal	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	2 500	EU, hazai, DIMOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Digitálisan elérhető szolgáltatások (db)	igen
2.	Oktatási szolgáltatások digitális elérésének javítása	A megye valamennyi települése	Iskolák, Debreceni Egyetem	lakosság	2021-2027	1 500	EU, hazai, EFOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Digitálisan elérhető iskolai tananyagok (db)	igen
3.	Egészségügyi szolgáltatások digitális elérésének javítása	A megye valamennyi települése	Egészségügyi szolgáltatók, Debreceni Egyetem	lakosság	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+, EFOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Szociálisabb Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Digitálisan elérhető egészségügyi szolgáltatások, illetve innovatív telemedicina megoldások (db)	igen
4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása										
1.	A 100-as vasútvonal felújítása	A vasútvonal által érintett térség	MÁV Zrt.	Települési önkormányzatok, vállalkozások, lakosság	2021-2027	350 000	EU, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Felújított vasútvonal hossza (km)	igen
4.7 Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése										
1.	Vasúti mellékvonalak fejlesztése	A vasútvonalakkal érintett települések	MÁV Zrt.	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	3 000	EU, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban	Érintett vasútvonalak hossza (km)	igen

								összekapcsolódó Európa		
2.	Vasúti elővárosi vonalak fejlesztése	A vasútvonalakkal érintett települések	MÁV Zrt.	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	77 000	EU, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Érintett vasútvonalak hossza (km)	igen
3	Kombinált elővárosi közlekedési rendszerek kialakítása	Debrecen és térsege	MÁV Zrt., DKV Zrt.	lakosság, civil szervezetek, vállalkozások	2021-2027	30 000	EU, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Érintett vasútvonalak hossza (km)	igen
4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása										
1.	P+R parkolók létrehozása	Debrecen Önkormányzata	Debrecen Önkormányzata	Debrecen Önkormányzat a, lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	41 000	EU, hazai, TOP+, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	P+R férőhelyek száma (db)	igen
4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása										
1.	Az intermodális központ felépítésével kapcsolatos infrastrukturális fejlesztések	Debrecen Önkormányzata	Debrecen Önkormányzata	Debrecen Önkormányzat a, lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	45 000	EU, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	A központba integrált közösségi közlekedési járatok száma (db)	igen
4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása										
1.	Debrecen-Nagyvárad vasútvonal kiépítése	Az érintett térsege	NIF Zrt., MÁV Zrt.	vállalkozások, lakosság	2021-2027	55 000	EU, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolódó Európa	Megépített vasútvonal hossza (km)	igen
4.11.A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése										
1.	A Debrecen Airport létesítményeinek fejlesztése	A megye valamennyi települése	Debrecen Önkormányzata	Lakosság, vállalkozások, turisták	2021-2027	50 000	EU, hazai IKOP+	(3) Jobban összekapcsolódó Európa	Új fejlesztett elemek száma (db)	igen

3.4.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvővárosok elérhetőségének javítása	60000	100000	160000
4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése	40000	45000	85000
4.3. Határon átvélő közúti kapcsolatok fejlesztése	2500	2500	5000
4.4. IKT alkalmazások erősítése	1250	1000	2250
4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása	3000	2000	5000
4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása	160000	190000	350000
4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése	40000	70000	110000
4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása	31000	10000	41000
4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása	28000	17000	45000
4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása	10000	45000	55000
4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése	20000	30000	50000
Összesen:	395750	512500	908250

3.4.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.1.	4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása	<ul style="list-style-type: none"> - Utak minőségének javítása - Útonalak tervezése és megépítése 	1000
1.2.	4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Főútvonalak minőségének javítása - Főútvonalak fejlesztése - Vasútvonalak felújítása - Vasútvonalak építése (ipari) 	5000
	4.3. Határon átívelő közúti kapcsolatok fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Útonalak építése és minőségi javítása - Épületek és infrastrukturális elemek létesítése 	1000
	4.4. IKT alkalmazások erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - Szélessávú rendszerek kiépítése - Webes oldalak fejlesztése - Tanfolyamok - Stratégiai kutatások 	10
	4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása	<ul style="list-style-type: none"> - Webes oldalak fejlesztése - Applikációk készítése - Back office és front office fejlesztések 	200
	4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása	<ul style="list-style-type: none"> - Vasútvonalak felújítása - Vasúthoz kötődő infrastruktúra fejlesztése (épületek, akadálymentesítés) 	350000
	4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Vasútvonalak felújítása - Vasúthoz kötődő infrastruktúra fejlesztése (épületek, akadálymentesítés) 	3000
	4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása	<ul style="list-style-type: none"> - Parkolók építése - Kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése 	41000
	4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastruktúra létesítése 	45000
	4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása	<ul style="list-style-type: none"> - Vasútvonalak építése - Vasúthoz kötődő infrastruktúra fejlesztése (épületek, akadálymentesítés) 	55000

	4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése	- Infrastruktúra létesítése	50000
--	--	-----------------------------	-------

3.5. Prioritás megnevezése: 5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom

3.5.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

A tervezett beavatkozások kapcsán a Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 2 (2) Alkalmazkodó társadalom és közösségek
- Stratégiai ágazati cél 2 (S2) Tanulékony és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és életető települések

A Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 1 Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség

A humánerőforrás fejlesztés integrált jellegéből adódóan jelen prioritási tengely két szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá:

- (4) Szociálisabb Európa
- (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa

A prioritás specifikus céljai a következők:

- Szakképzés és felsőoktatás teljesítményének növelése.
- Aktív munkaerő megtartása.

3.5.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

5.1. beavatkozás: Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása

A prioritás leírása kapcsán kiderült, hogy a megye szakképzésének vonatkozásában gyengeségként jelenik meg a szakképző rendszer munkaerő-piaci kapcsolatainak gyengesége, az intézmények alacsony szintű felszereltsége és az intézményrendszer területi eloszlásának egyenetlensége. Ennek megszüntetésére irányul a megye szakképző rendszerének fejlesztése, melyen belül a beavatkozás keretében szükséges támogatni a munkaerő-piaci igények nyomkövetését, a hatékony pályaorientációs és pályakövetési rendszer kialakítását, a reálgazdasághoz kötődő gyakorlati képzés kiterjesztését, a tanárok, szakoktatók fejlesztését, a szakképzés rendszerének és a tananyag tartalmának fejlesztését, valamint a területi vonatkozásban kiegyenlített intézményhálózat fejlesztését. El kell érni, hogy a megye két

szakképzési centruma közötti infrastrukturális, valamint kereslet és kínálatbeli különbségek csökkenjenek illetve eltűnjenek, a Berettyóújfalusi Szakképzési centrum tagintézményei is képesek legyen a Debreceni Szakképzési Centrum intézményeihez hasonló feltételeket teremteni az ott tanulók számára.

Felsőoktatás területén a Debreceni Egyetem oktatás-fejlesztési céljai kiemelt fontosságúak nemcsak a megye, hanem a tágabb régió, sőt a Kárpát-medence középső és keleti részének oktatásának, kutatás- és gazdaságfejlesztésének szempontjából, így a Debreceni Egyetem vonatkozó fejlesztéseit kiemelten kell támogatni. Az egyetem fejlesztési prioritásai között szerepel a gyakorlat- és piacorientált képzési kínálat fejlesztése, a képzési tartalmak megújítása, a munkaerő piaci relevanciájának erősítése. Fontos emellett az Idegen nyelvű képzésben résztvevő, fizetőképes hallgatói létszám növelése, a működési hatékonyság növelése, valamint a hallgatói és a kifelé nyújtott szolgáltatások minőségének növelése. A duális képzés hatékonyságának javítása bizonyos tudományterületekre koncentrálva jelenik meg.

A beavatkozás fontos részét képezi a vállalati képzések támogatása. A megfelelő mennyiségű és képzettségű releváns munkaerő a vállalati szféra hatékonyságát is erősíti a munkahelyteremtés mellett. A piaci igényekhez illeszkedő (középfokú, felsőfokú, szakképzés, felnőttképzés és gyakornoki program) oktatás mellett a képzéseken végzetek elhelyezkedését más beavatkozásokkal összhangban, munkahelyteremtő támogatással és munkahelymegtartó támogatással kell ösztönözni.

5.2. beavatkozás: Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése

A beavatkozás keretében megtörténik a megyei szinten kialakított foglalkoztatási együttműködés, paktumszervezet, illetve paktumiroda hatékony működtetése. A paktumiroda segítséget nyújt a hozzájuk fordulóknak abban, hogy megismerjék a Kormányhivatalnál igénybe vehető munkaerő-piaci programokat, szolgáltatásokat, támogatásokat. A munkaadókkal, foglalkoztatókkal, szakmai szervezetekkel való kapcsolatfelvétel révén az üres álláshelyek, mind nagyobb arányban lesznek regisztrálva, abba mind több regisztrált álláskereső lesz kiközvetíthető.

A beavatkozás keretében a megyei szintű foglalkoztatási együttműködés, a megyei paktumszervezet ernyőszervezeti feladatokat lát el, melynek keretében támogatja a megyében létrejövő, de helyi területi szinten működő foglalkoztatási célú kezdeményezéseket, koordinálja azok működését, információkkal, iránymutatással, módszertani segédanyagokkal látja el őket a hatékony és területileg is átfedés-mentes működés érdekében. Továbbá a megyei paktum monitoringozza és értékeli a megyében működő helyi foglalkoztatási együttműködések.

A megye hátrányos helyzetű térségeiben az alternatív, helyi jövedelmet jelentő foglalkoztatási formák elterjesztése, a környezeti fenntarthatóságot figyelembe vevő környezetkímélő

termelési módok elterjesztése egyszerre lehet a vidékfejlesztés és a szociális felzárkóztatás záloga. Ehhez elsősorban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése, felzárkóztatása az oktatásba és munkaerőpiacra való hatékonyabb bevonásán keresztül elengedhetetlen, ezt az együttműködési platformnak kell segíteni.

5.3. beavatkozás: Online és kombinált képzési formák szerepének erősítése

A 21. századi technológiai fejlődés egyre inkább előtérbe helyezte az online térben történő kommunikációt. Ennek hatására az általános társadalmi kommunikáció mellett megjelent a technológiák oktatásban történő hasznosítása is. Ehhez katalizátorként járul hozzá a Covid-19 vírus okozta járvány, amely az online tér használatának lehetőségei mellett annak problémáira (úgy készségbeli mind technikai-technológiai) is rávilágított. Az online képzési formák szerepének erősítése, a kombinált képzési formák körének szélesítése minden oktatási szinten (alapfokú, középfokú és felsőfokú) kiemelt feladat. A beavatkozás keretében a digitális tartalomfejlesztés, az online tananyagok fejlesztése mellett az ehhez szükséges kompetenciák elsajátítása és a hozzá kapcsolódó infrastruktúra, hálózatok kialakítására kerül sor.

5.4. beavatkozás: A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályaorientációs programok

A korábban megfogalmazott piac-vezérelt oktatás munkaerő-piaci relevanciájának erősítése nem lehetséges az egyéni tanulási befektetések ösztönzése, támogatása és informálása nélkül. Különösen igaz ez azokban az ágazatokban és szakmákban, amelyekre egyre nagyobb a kereslet, ún. „hiányszakmákként” fogalmazzák meg. Ez megköveteli a személyre szabott tanácsadói és kompetencia-fejlesztési elemeket is tartalmazó pályaorientációs szolgáltatások rendszerének kiépítését. E szolgáltatás sem képzelhető el az oktatási, foglalkoztatási, üzleti, non-profit és más szervezetek célzottan erre irányuló együttműködése nélkül. A lehetséges tanulási utak növekvő száma és a képzési lehetőségek egyre gazdagabb kínálata miatt indokolt az oktatási rendszert támogató, azzal együttműködő pályaorientációs rendszer kialakítása, továbbfejlesztése. A pályaorientáció és tanácsadás különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára nyújthat segítséget tanulási pályájukkal kapcsolatos döntések meghozatalában, valamint segíthet a tehetségek felismerésében és fejlesztésében is. Ebben a pályaorientációs és szemléletformáló programok kell segítsenek, melyeket a munkaerőpiac sajátosságai miatt térségi szinten kell megvalósítani, függetlenül attól, hogy az dinamizálódó vagy hátrányos helyzetű térségben történik-e.

5.5. beavatkozás: Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése

A megye oktatási intézményeinek jelentős része szorul infrastrukturális fejlesztésre, mely az épületfelújítást, korszerűsítést, energiahatékony megoldások alkalmazását foglalja magában.

Az épületek korszerűsítése során kiemelt figyelmet kell szentelni az intézményen belüli kreatív közösségi terek és szabadidős kültéri részek kialakítására, melyek egyben szemléletformáló, közösségépítő funkciót is biztosítanak.

Különös jelentőséggel bír a digitális infrastruktúra kialakítása és fejlesztése. Ez magában foglalja az internetelés teljes körű biztosítását, az ehhez kapcsolódó ismeretek és a biztonságos internethasználat gyakorlat megszerzésének lehetőségét, egyben lehetőséget nyújt a digitális eszközök eléréséhez is (például eszközök ingyenes kölcsönzése). Az okos eszközök tantermi alkalmazását segítő fejlesztések, a digitális tananyagok széles körű és korlátlan hozzáférését biztosító tevékenységek szintén részét képezik a beavatkozásnak.

5.6. beavatkozás: A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása

A kulturális intézmények megújítása a digitális világhoz való alakítása, ugyanakkor a helyi értéket is őrző szerepük erősítése záloga a helyi lakosság életminőségének és képességeinek javításának, ezen keresztül pedig a megye versenyképességének is. A beavatkozást egyrészt jelenti a közösségformálást, informális tanulást erősítő terek, létesítmények fejlesztését az érintett lakosság szociális kohéziójának és az egész életen át tartó tanulás erősítése érdekében. Így a közművelődést szolgáló létesítmények (közművelődési intézmények, könyvtárak, közösségi házak, kulturális központok, muzeális intézmények), szabadidős létesítmények, közösségépítést szolgáló egyházi tulajdonú épületek infrastruktúrájának átalakítása, megújítása, továbbfejlesztése és újabbak kialakítása valósítható meg a beavatkozás keretében.

A beavatkozás keretében a megye fejlettebb, dinamizálódó területein e meglévő, egyébként is fejlett intézményhálózat fenntartását, a szolgáltatások bővítését kell megvalósítani.

A beavatkozás kiemelten kezeli a periférikus és hátrányos helyzetű térségekben a versenyhátrányok feloldása és integrált felzárkóztatása érdekében a kulturális, ellátás infrastrukturális és humán feltételeinek megteremtését, fejlesztését. Alapvető a társadalmi hátrányok átörökítését csökkentő, a társadalmi felzárkózást támogató kulturális szolgáltatások fejlesztése. Területi egyenlőtlenség felszámolása érdekében a kulturális szolgáltatások fejlesztése, a kulturális javakhoz és értékekhez való hozzáférés javítása, ennek részeként a digitalizáció támogatása a közösségi művelődés intézményrendszerében

5.7. beavatkozás: Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése

A társadalmi és gazdasági folyamatok kedvezőtlen alakulása a helyi közösségek működését is negatívan befolyásolja. A közösségi aktivitás és a társadalmi felelősségvállalás szintje is csökken. A kedvezőtlen helyzetben lévő térségek lakosai között is veszélyeztetettnek mondhatók a gyermekek és fiatalok, akik a helyi közösség jövőjét jelentik. Nem csak arról

szükséges gondoskodni, hogy megfelelő iskolai képzésben és nevelésben részesüljenek, hanem arról is, hogy a helyi társadalom értékes tagjai váljanak, a bennük rejlő tehetséget és tudást megfelelő szinten kamatoztatva. Ezért esetükben különösen fontos az innovatív gondolkodás és kreativitás, valamint az azt megalapozó készségek és kompetenciák fejlesztése, a tehetséggondozás támogatása. Hátrányos helyzetű térségben erre különösen hangsúlyt kell fektetni, hiszen itt sok esetben a készségfejlesztés az alapkompenciák elsajátításával kezdődik, az innovatív gondolkodás és kreativitás fejlesztése csak ezt követően valósul meg.

A beavatkozás keretében támogatni kell a közösségi, térségi és települési helyi identitást erősítő komplex szemléletformáló kezdeményezéseket, melyek a környezeti fenntarthatóság, az energiatudatosság növelését célozzák, felhívják a figyelmet az egészséges életmód, illetve az egészséges fogyasztási szokások fontosságára és a társadalmi befogadást erősítik. Támogatandó ezen túlmenően új lehetőségek biztosítása a digitális kultúra szervezetének és tartalmának, innovatív szolgáltatásának létrehozásával és a közművelődés fejlesztésével. Hátrányos helyzetű térségekben illetve csoportokban külön figyelmet kell fordítani az egészség (testi és lelki) megőrzésének fontosságára, az erre irányuló szemléletformálás erősítésére.

3.5.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom								
Sorszám	Intézkedés és Projektsomag megnevezése	Projektsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Projektsomag ütemezése	Projektsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, hazai, özi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Projektsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektsomagok (igen/nem)
5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása										
1.	Debreceni Egyetem gyakorlat- és piacorientált képzési kínálat fejlesztése, a képzési tartalmak megújítása	Debrecen	Debreceni Egyetem	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai, GINOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Képzéseken résztvevők száma (fő), és abból elhelyezkedők száma (fő)	igen
2.	Debreceni Egyetem hallgatói és a kifelé nyújtott szolgáltatások minőségének növelése	Debrecen	Debreceni Egyetem	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai, GINOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Képzéseken résztvevők száma (fő), és abból elhelyezkedők száma (fő)	igen
3.	Szakképzési centrumok gyakorlat- és piacorientált képzési kínálat fejlesztése a T1 és T2 térségben	Debrecen és szoros településgyűjtése és a Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség települései	Szakképzési centrumok intézményei	lakosság, vállalkozások	2021-2027	1 200	uniós, hazai, GINOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Képzéseken résztvevők száma (fő), és abból elhelyezkedők száma (fő)	igen
4.	Szakképzési centrumok gyakorlat- és piacorientált képzési kínálat fejlesztése a T3 térségben	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség települései	Szakképzési centrumok intézményei	lakosság, vállalkozások	2021-2027	1 800	uniós, hazai, GINOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Képzéseken résztvevők száma (fő), és abból elhelyezkedők száma (fő)	igen
5.	Vállalati képzések megvalósítása	megye területe	iskolai és iskolarendszeren kívüli oktatási intézmények	lakosság, vállalkozások	2021-2027	2 000	uniós, hazai, GINOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Képzéseken résztvevők száma (fő), és abból elhelyezkedők száma (fő)	igen

5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése										
1	Megyei Foglalkoztatási Paktumiroda működtetése	megye területe	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, Kormányhivatal	lakosság, vállalkozások	2021-2027	7 000	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	A foglalkoztatási paktumok keretében álláshoz jutók száma(fő) A foglalkoztatási paktumok keretében munkaerőpiaci programokban résztvevők száma (fő)	igen
5.3. Online képzési formák szerepének erősítése										
1	Oktatók és diákok digitális és digitális oktatási kompetenciájának fejlesztése, valamint a digitális tartalmak kiterjesztése, hozzáférhetőségének javítása	megye területe	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	2 500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	digitális oktatásban résztvevők száma (fő)	igen
2	Intézmények infrastruktúrájának, eszközparkjának és szolgáltatásainak megújítása (T1 térség)	Debrecen és szoros településegüttese	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Beszerzett digitális eszközök száma (db) Digitális szolgáltatások száma (db)	igen
3	Intézmények infrastruktúrájának, eszközparkjának és szolgáltatásainak megújítása (T2 és T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség települései	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Beszerzett digitális eszközök száma (db) Digitális szolgáltatások száma (db)	igen
5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályaaorientációs programok										
1	pályaaorientációs szolgáltatások rendszerének kidolgozása, fejlesztése	megye területe	oktatási intézmények, HBKIK	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Elért pályaválasztók száma (fő)	igen
2	pályaaorientációs és szemléletformáló programok	megye területe	oktatási intézmények, HBKIK	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Elért pályaválasztók száma (fő)	igen

5.5. Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése										
1	A köznevelés digitális infrastruktúrájának, eszközparkjának és szolgáltatásainak megújítása (T1 térség)	Debrecen és szoros településgyűjtése	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	14000	uniós, hazai EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	megújult és új okos megoldások száma (db)	igen
2	A köznevelés digitális infrastruktúrájának, eszközparkjának és szolgáltatásainak megújítása (T2 és T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	20000	uniós, hazai EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	megújult és új okos megoldások száma (db)	igen
3	a pedagógusok digitális és digitális oktatási kompetenciájának fejlesztése, valamint a digitális tartalmak kiterjesztése, hozzáférhetőségének javítása	megye területe	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	4000	uniós, hazai EFOP +	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	megújult és új okos megoldások száma (db)	igen
4	a tanulók digitális kompetenciáinak és idegen nyelvi készségének megerősítése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településgyűjtése	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	1500	uniós, hazai EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	megújult és új okos megoldások száma (db)	igen
5	a tanulók digitális kompetenciáinak és idegen nyelvi készségének megerősítése II. (T2 és T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	oktatási intézmények	lakosság	2021-2027	2500	uniós, hazai EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	megújult és új okos megoldások száma (db)	igen
5.6 A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása										
1	Közösségformálást, informális tanulást erősítő terek, létesítmények fejlesztése	megye területe	közművelődési és kulturális intézmények, települési önkormányzatok	lakosság	2021-2027	5 000	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	közművelődési és kulturális programokon résztvevők száma (fő)	igen

2	Helyi közösségi és kulturális terek és szolgáltatások fejlesztése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településegüttese	közművelődési és kulturális intézmények, települési önkormányzatok	lakosság	2021-2027	1500	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	közművelődési és kulturális programokon résztvevők száma (fő)	igen
3	Helyi közösségi és kulturális terek és szolgáltatások fejlesztése II. (T2 és T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	közművelődési és kulturális intézmények, települési önkormányzatok	lakosság	2021-2027	2500	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	közművelődési és kulturális programokon résztvevők száma (fő)	igen
4	Közművelődést szolgáló létesítmények infrastruktúra fejlesztése	megye területe	közművelődési és kulturális intézmények, települési önkormányzatok	lakosság	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	közművelődési és kulturális programokon résztvevők száma (fő)	igen
5.7 Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése										
1	Nem-formális és informális tanulási lehetőségekhez való hozzáférés javítása.	megye területe	oktatási, közművelődési és kulturális intézmények	lakosság	2021-2027	4000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	programokon résztvevők száma (fő)	igen
2	Tehetséggondozáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása I.	Debrecen és szoros településegüttese	oktatási, közművelődési és kulturális intézmények	lakosság	2021-2027	1500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	tehetséggondozásban résztvevők száma (fő)	igen
3.	Tehetséggondozáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása II.	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	oktatási, közművelődési és kulturális intézmények	lakosság	2021-2027	2500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	tehetséggondozásban résztvevők száma (fő)	igen
4	Önkéntesség kultúrájának népszerűsítése	megye területe	oktatási, közművelődési, szociális és kulturális intézmények	lakosság	2021-2027	3000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	önkéntesek száma (fő)	igen

3.5.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása	5000	4000	9000
5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése	4000	3000	7000
5.3. Online képzési formák szerepének erősítése	3000	4000	7000
5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályorientációs programok	4000	4000	8000
5.5.: Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése	21000	21000	42000
5.6.: A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása	10000	9000	19000
5.7.: Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése	6000	5000	11000
Összesen:	53000	50000	103000

3.5.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.	5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása	- szakképzési központok fejlesztése	200
2.	5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának	- Megyei Kormányhivatal fejlesztése	70

	kialakítása, megerősítése		
3.	5.5. A kulturális intézményrendszer fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Művelődési ház felújítása - Könyvtár és civil ház felújítása - Teleház felújítása 	100

3.6. Prioritás megnevezése: 6. Egészséges és gondoskodó társadalom

3.6.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

A tervezett beavatkozások kapcsán a Egészséges és gondoskodó társadalom prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 2 (2) Alkalmazkodó társadalom és közösségek
- Stratégiai ágazati cél 2 (S2) Tanulékony és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és étető települések

Az Egészséges és gondoskodó társadalom prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai területi cél 1(T1) Debrecen és szoros településeggyüttese
- Stratégiai területi cél 2 (T2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség

A humánerőforrás fejlesztés integrált jellegéből adódóan jelen prioritási tengely két szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá:

- (4) Szociálisabb Európa
- (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa

A prioritás specifikus céljai a következők:

- A megye lakosságának egészségfejlesztése
- Leszakadó és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása.

3.6.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

6.1. beavatkozás: Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése

A beavatkozás a "társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem" szakpolitikai célkitűzések érvényesülése érdekében az egészségügyi alapellátó-rendszer (például házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátás, a fogászati alapellátás és a védőnői hálózat) és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését célozza. Ennek keretében a meglévő orvosi rendelők, járóbeteg-szakrendelők infrastrukturális fejlesztése, a szakmai felszereltség korszerűsítése indokolt.

6.2. beavatkozás: Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése

Hajdú-Bihar megyében az egészségügyi ellátórendszer területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – igazítva a helyi szükségletekhez – szükséges csökkenteni. Az alap- és ügyeleti rendszer teljeskörű kialakítása, fejlesztése, komplex egészségügyi szolgáltató rendszer fejlesztése indokolt a térségi szükségletekhez és a megyei meglévő kapacitásokhoz igazítva a legmagasabb szintű ellátást nyújtó klinikai központoknak az egészségügyi szolgáltatóival történő együttműködésére alapozva (sürgősségi ellátás, egynapos sebészet, onkológiai központok, információs központok stb.).

A klímaváltozás következtében fellépő humán-egészségügyi kockázatokra való felkészülés és alkalmazkodás is a beavatkozás részét képezi.

A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

6.3. beavatkozás: A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztése, infrastrukturális és digitális megújítása

Hajdú-Bihar megyében a védőnői szolgálat területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – úgy humán erőforrás, mint infrastrukturális ellátottság tekintetében - szükséges csökkenteni. A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális megújítását támogatja a beavatkozás, melynek a primer prevencióban: a család egészségi állapotának megőrzésében és javításában van jelentős szerepe.

6.4. beavatkozás: Népegészségügyi programok fejlesztése

Az egészségügyi alapellátó-rendszer infrastrukturális fejlesztése az intézmények szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését célozza.

A beavatkozás célja a népegészségügyi intézményrendszer fejlesztése is, mely ki kell, hogy egészüljön egyéb a lakosság egészségi állapotának javítását célul tűző fejlesztésekkel, úgymint egészséges táplálkozás, életmódprogramok, egészségkultúra fejlesztése, ennek keretében az iskolai és tömegsport népszerűsítése, infrastruktúráját biztosító beruházások és fejlesztések.

6.5. beavatkozás: Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése

A teljes körű egészségfejlesztés célja, hogy az intézményben eltöltött időben mindenki részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, az intézmény mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben. Az intézményi étkeztetés fejlesztése elsősorban az infarstruktúra és az intézményi étkezési környezet fejlesztését jelenti. Az intézményi étkezdéknek kiemelt jelentőségük van az egészséges táplálkozás feltételeinek biztosításában és az egészséges életmód kialakításában. Az intézmények táplálkozás-egészségügyi környezetének javítása és egészségessé tétele hosszú távú befektetést jelent az egészségbe.

6.6. beavatkozás: Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása

Alapvető fontosságú a lakosság egészségtudatosságának növelése érdekében az egészségtudatosságot erősítő programok és szolgáltatások fejlesztése, mely magában foglalja a célzott lakossági szűréseket, valamint hatékonyságuk javítását segítő kezdeményezéseket.

Az egészséges életmód gyakorlatának elterjesztése, valamint a prevenció hozzájárul a lakosság egészségi állapotának javításához. Az egészséggel kapcsolatos ismeretek bővülése, az egészségnevelés hozzájárul az egyének egészségmegőrzéséhez, a tudatos egészségvédelemhez. Fontos tehát a sportaktivitás növelése, ehhez kapcsolódó sportlétesítmények bővítésének, fejlesztésének támogatása. A dinamizálódó térségekben a lakosság egészségtudatosságának növelését már ma is jobb feltételek biztosítják, ugyanakkor a hátrányos helyzetű térségekben az egészségnevelés, a tudatos egészségvédelem megteremtése alapszintű ismeretek elsajátításával kezdődik, erre épülhet az egészségi állapot javítását célzó szolgáltatások fejlesztése.

6.7. beavatkozás: Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése

A településeken a sport és szabadidős létesítmények állapota, elérhetősége vegyes képet mutat a megyében, a sport ugyanakkor az életminőség javításának egyik kiemelt eszköze. Fontos a sport eszközzel a baráti, társasági és családon belüli kapcsolatok fejlesztése, tartalmaz családi sportprogramok kínálatának bővítése. Továbbá a sport, nevelő erejénél fogva alapvető segítő eszközként szolgálhat a bűnmegelőzés és a kábítószer-használat elleni küzdelemben is, amely preventív eszközként ösztársadalmi problémák kezelésében is hatékony segítséget jelenthet. Az esélyegyenlőség megteremtése szempontjából a sport jelentős eszköz lehet a kirekesztés, szegénység elleni küzdelemben, hiszen az európai trendeket figyelve a hátrányos helyzetűek számára a sportban elért eredményeik társadalmi integrációjukat is elősegítette. Ehhez a társadalom minden rétege számára elérhetővé kell tenni a sportolási lehetőséget, az igényekhez és elvárásokhoz szorosan illeszkedő feltételek

megteremtésével az egyének döntésére bízható, hogyan és milyen formában veszik azt igénybe. Ehhez szükséges sportlétesítmények infrastruktúrájának erősítése, illetve új sportlétesítmények létesítése.

6.8. beavatkozás: A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása (az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális nappali ellátások) és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése

Hajdú-Bihar megyében a szociális ellátórendszer részét képező szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosításának területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – a helyi szükségletekhez igazítva– szükséges csökkenteni.

A településnagysághoz kötött előírt jogszabályi kötelezettség szerinti, valamint a települési lakosság igényeihez igazodó szolgáltatások fejlesztése támogatható a beavatkozás keretében, úgymint gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; valamint az egyéb szociális szolgáltatásokhoz, különösen a családsegítéshez való hozzáférés biztosítása. A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

6.9. beavatkozás: Idősügyi infrastruktúra fejlesztése

A megye egyik fontos célja olyan idősbarát társadalom kialakítása, ahol minden szépkorú a társadalom megbecsült, aktív és független tagja, biztonságban és védettségben él és az élethosszig tartó fejlődés, önmegvalósítás feltételei adottak. Egy életkor-barát társadalmi-gazdasági kulturális környezetben lehetővé kell tenni, hogy minden korosztály aktívan részt vegyen a közösségi tevékenységekben, ahol a tisztelet, valamint a társadalmi befogadás általánossá vált szemlélet. Ehhez szükséges a szabadtéri terek és épületek, a közlekedés, a lakásügy rendezése, emellett a társadalmi részvétel, a tisztelet és társadalmi integráció biztosítása. Megteremtődik a kommunikáció és információáramlás infrastruktúrájának fejlesztése is.

6.10. beavatkozás: Egyéb szociális ellátások fejlesztése (gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosítása)

Hajdú-Bihar megyében a szociális ellátórendszer részét képező gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosítása területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – igazítva a helyi szükségletekhez – szükséges csökkenteni.

Különösen kiemelt szerepet kap a beavatkozáson belül a bölcsődék és óvodák kialakítása, amely a megye lakosságának életminőségét javítja, ezen túl hozzájárul a munkához jutás feltételeinek javulásához.

A szociális ellátórendszer hatékony és eredményes működése azonban nemcsak az infrastrukturális elemek korszerűsítésén múlik, hanem a hozzáférés és az igények megfelelő összehangolásán, az egyéni és a közösségi motiváció fokozásán. Ezen keresztül a beavatkozás keretében az igények feltárásán túl az öngondoskodási formák és gyakorlatok bemutatása és terjesztése is kiemelt feladat kell, hogy legyen. Így az igényfelmérés pontosítása mellett, a szemléletformáló programok, a nemzetközi és hazai kutatások eredményeinek és módszereinek a célcsoportokhoz való eljuttatása is kiemelt feladat.

6.11. beavatkozás: Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése

Mivel a megye településein testi vagy szellemi fogyatékkal élők magasabb arányban élnek hátrányos helyzetű térségekben (elsősorban községekben), ezért a szociális intézményrendszer fogyatékosokat ellátó intézményeit ezekben a térségekben különösen szükséges fejleszteni. Kiemelten támogatandó továbbá a fogyatékkal élők társadalmi integrációjának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása és a szociális foglalkoztatás beindítása. Kiemelt szerepet kap a beavatkozáson belül az idősek bentlakásos otthonának kialakítása a megye településein, jelentős igény mutatkozik rá, különösen a megye hátrányos helyzetű térségeiben. A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

6.12. beavatkozás: Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása

Hajdú-Bihar megyében jelentős arányban található olyan társadalmi rétegeket – pl. a fogyatékosokkal élőket, a nőket, a fiatalokat, a nagyszámú roma lakosságot, az időseket, hajléktalanokat, tartós munkanélkülieket, periférián élőket stb. –, akik hátrányos helyzetből indulnak a munkaerő-piaci versenyben. A társadalmi integráció elősegítése, az esélyegyenlőség javítása, a szolidaritás megvalósítása kiemelten fontos feladat a megyében. A beavatkozás keretében olyan speciális programok megvalósítására kerül sor, amelyek a halmozottan hátrányos helyzetű rétegek képzettségi színvonalának növeléséhez és foglalkoztatásukhoz járulnak hozzá, függetlenül attól, hogy az dinamizálódó vagy hátrányos helyzetű térségben történik-e.

6.13. beavatkozás: Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése

A fenntartható és élhető közösségek alapja a felelős döntéseket megfelelő ismeretekre, tájékozottságra, optimális esetben elhivatottságra alapozva meghozó egyén, család és közösség.

A megfelelő szociális és pénzügyi ismeretek, készségek elsajátításán túlmenően kiemelt szereppel bír a társadalmi felelősség kérdése egyéb területeken is.

A beavatkozás több elemre épülve kíván fejlődést indukálni egyrészt az alapvető, az egyéni felelősség megértésének erősítését célzó ismeretek biztosítására, készségek fejlesztésére a közösségen belül, másrészt szociális, pénzügyi és környezeti ismeretek alapszintű elsajátításának fejlesztését tűzi ki célul, emellett igyekszik a felelős állattartás szemléletének minél szélesebb körben történő megerősítését, a kapcsolódó intézményi háttér fejlesztését is támogatni. Ez utóbbi terület a háziállatok/társállatok tartását, gondozását érintő felelős bánásmód kérdése, mivel Hajdú-Bihar megye országos viszonylatban az egyik leginkább érintett megye.

3.6.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		6. Egészséges és gondoskodó társadalom								
Sor-szám	Intézkedés és Projektsomag megnevezése	Projektsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Projektsomag ütemezése	Projektsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Projektsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektsomagok (igen/nem)
6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése										
1.	Járó- és fekvőbeteg-ellátás, valamint a mentés infrastrukturális feltételeinek és eszközellátottságának javítása	egészségügyi intézménnyel rendelkező települések	Települési önkormányzat, egészségügyi szolgáltatók	lakosság	2021-2027	13 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátott betegek száma (fő)	igen
2.	Az e-egészségügy rendszerének továbbfejlesztése, telemedicina szolgáltatások széleskörű elérhetőségének támogatása	egészségügyi intézménnyel rendelkező települések	Települési önkormányzat, egészségügyi szolgáltatók	lakosság	2021-2027	6 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátott betegek száma (fő)	igen
6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése										
1	Az alapellátást nyújtó szolgáltatások elérhetőségének javításával I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, egészségügyi szolgáltatók	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátott betegek száma (fő) szolgáltatások elérhetősége (perc)	igen
2	Az alapellátást nyújtó szolgáltatások elérhetőségének javításával II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, egészségügyi szolgáltatók	lakosság	2021-2027	3 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátott betegek száma (fő) szolgáltatások elérhetősége (perc)	igen
3	Egészségügyi dolgozók kompetenciáinak, szaktudásának növelése	egészségügyi intézménnyel rendelkező települések	Települési önkormányzat, egészségügyi szolgáltatók	lakosság	2021-2027	2 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátott betegek száma (fő)	igen

6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális és digitális megújítása										
1	Védőnői szolgálatok infrastrukturális feltételeinek és eszközellátottságának javítása I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
2	Védőnői szolgálatok infrastrukturális feltételeinek és eszközellátottságának javítása II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat	lakosság	2021-2027	2 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
3.	Védőnői ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megerősítése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat	lakosság	2021-2027	1 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
4.	Védőnői ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megerősítése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat	lakosság	2021-2027	1 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
6.4. Népegészségügyi programok fejlesztése										
1	Népegészségügyi szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek és eszközellátottságának javítása I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat,	lakosság	2021-2027	2 500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
2	Népegészségügyi szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek és eszközellátottságának javítása II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat,	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen

3	Népegészségügyi ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megerősítése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat,	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak szolgáltatások elérhetősége (perc)száma (fő)	igen
4	Népegészségügyi ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megerősítése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat,	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak szolgáltatások elérhetősége (perc)száma (fő)	igen
6.5. Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése										
1	minőségi szociális szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, civil szervezetek, egyház	lakosság	2021-2027	1 200	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
2	minőségi szociális szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, egyházak	lakosság	2021-2027	1 800	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
3	egészségfejlesztési infrastruktúra fejlesztése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, civil szervezetek,	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
4	egészségfejlesztési infrastruktúra fejlesztése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
6.6. Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása										
1	A szervezett szűrési és prevenció rendszer továbbfejlesztése, prevenció programok	megye valamennyi települései	Települési önkormányzatok, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, oktatási	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	programokon résztvevők száma (fő)	igen

			intézmények, EFI, egészségügyi szolgáltatók							
6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése										
1	Helyi sport és szabadidős terek és szolgáltatások fejlesztése	megye valamennyi települései	Települési önkormányzatok, oktatási intézmények, sportegyesületek	lakosság	2021-2027	20 000	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa	használt terület nagysága (m2)	igen
2	A rendszeres, egészségfejlesztő testmozgás népszerűsítése	megye valamennyi települései	Települési önkormányzatok, oktatási intézmények, sportegyesületek	lakosság	2021-2027	8 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	programokon résztvevők száma (fő)	igen
3	Generációk közötti kapcsolatok erősítése fizikai aktivitást igénylő programok biztosításával	megye valamennyi települései	Települési önkormányzatok, oktatási intézmények, sportegyesületek	lakosság	2021-2027	5 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	programokon résztvevők száma (fő)	igen
6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása (az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális nappali ellátások) és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése										
1	Fogyatékos személyek és idősek családban maradását elősegítő szolgáltatások fejlesztése	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek	lakosság	2021-2027	6 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
2	Sérülékeny csoportok szociális védelemének javítása, ellátó intézmények fejlesztése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
3	Sérülékeny csoportok szociális védelemének javítása, ellátó intézmények fejlesztése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
4.	Kríziskezelő szolgáltatások fejlesztése	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	5 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
6.9. Időügyi infrastruktúra fejlesztése										
1	szociális szolgáltatások és intézmények fejlesztése és funkcióváltásának támogatása I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen

2	szociális szolgáltatások és intézmények fejlesztése és funkcióváltásának támogatása II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	5 000	uniós, hazai TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
3	generációk közötti kapcsolatok erősítése szellemi aktivitást igénylő programok biztosításával	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	5 500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
6.10. Egyéb szociális ellátások fejlesztése (gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosítása)										
1	Gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátórendszer fejlesztése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	megyei kormányhivatal, Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók,	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
2	Gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátórendszer fejlesztése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	megyei kormányhivatal, Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók,	lakosság	2021-2027	2 500	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
3	A gyermekek családban történő nevelkedésének támogatása, nevelőszülői hálózatok megerősítése	megye valamennyi települései	Kormányhivatal, Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók,	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
4.	Házi segítségnyújtás intézményrendszerének fejlesztése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
5	Házi segítségnyújtás intézményrendszerének fejlesztése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	2 500	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen

6.11. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése										
1	Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	12 000	hazai	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
2	Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	12 000	hazai	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
3	Sérülékeny csoportok szociális védelemének javítása, ellátó intézmények fejlesztése I. (T1 térség)	Debrecen és szoros településeggyüttese	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
4	Sérülékeny csoportok szociális védelemének javítása, ellátó intézmények fejlesztése II. (T2, T3 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései és a Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
6.12. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása										
1	Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, szociális szolgáltatók, egyházak	lakosság	2021-2027	3 500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
2	Kriziskezelő szolgáltatások fejlesztése	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, megyei kormányhivatal, civil szervezetek	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	ellátottak száma (fő)	igen
6.13. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése										
1	Együttműködő társadalom erősítése, támogató-megtartó helyi közösségek, szemléletformálás	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek	lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai, EFOP+	(4) szociálisabb Európa	népességszám(fő) elvándorlások száma (fő)	igen
2	Felelős állattartás szemléletének megerősítése, intézményi háttér fejlesztése	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai	(4) szociálisabb Európa	állatállomány (db)	igen

3	Helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése	megye valamennyi települései	Települési önkormányzat, civil szervezetek, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat	lakosság	2021-2027	1 500	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa	népességszám(fő) elvándorlások száma (fő)	igen
4	Társadalmi folyamatok kutatása és monitorozása	megye valamennyi települései	tervezéssel foglalkozó szervezetek	lakosság	2021-2027	1 000	uniós, hazai	(4) szociálisabb Európa	népességszám(fő) elvándorlások száma (fő)	igen

3.6.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése	10000	10000	20000
6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése	4000	4000	8000
6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális és digitális megújítása	3000	3000	6000
6.4. Népegészségügyi programok fejlesztése	5000	5000	10000
6.5. Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése	5000	4000	9000
6.6. Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása	2500	1500	4000
6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése	18000	15000	33000
6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése	10000	7000	17000
6.9. Idősügyi infrastruktúra fejlesztése	7000	7500	14500
6.10. Egyéb szociális ellátások fejlesztése	7000	5000	12000
6.11. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése	13000	16000	29000
6.12. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása	3000	2000	5000
6.13. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése	3000	3000	6000
Összesen:	90500	83000	173500

3.6.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.	6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése	Orvosi rendelő felújítása és építése Eszközbeszerzés	100
2.	6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális megújítása	Védőnői szolgálat felújítása, fejlesztése	70
3.	6.7. Egyéb szociális ellátások fejlesztése	Óvodák felújítása, családi napközi kialakítása Idősek otthona felújítása Szociális nappali ellátások infrastrukturális fejlesztése Családsegítő fejlesztése	100

3.7. Prioritás megnevezése: 7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén

3.7.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén prioritás területi jellegéből adódóan mind az öt EU regionális politikai szakpolitikai célkitűzés megvalósításához hozzájárul:

- Intelligensebb Európa
- Zöldebb, karbonmentes Európa
- Jobban összekapcsolt Európa
- Szociálisabb Európa
- Polgáraihoz közelebb álló Európa

A tervezett beavatkozások kapcsán Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 1 (A1): Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye
- Átfogó cél 2 (A2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Átfogó cél 3 (A3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes, gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és éltető települések
- Stratégiai területi cél 1. (T1) Debrecen és szoros településegüttese

Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 2 (S2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Stratégiai ágazati cél 4 (S4) Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások
- Stratégiai területi cél 2 (T2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság

A prioritás specifikus céljai a következők:

- Erős, élhető régióközpont továbbfejlesztése: A megye és különösképp a középső részének fejlesztése csak a megyeszékhely fejlődési potenciáljának kihasználásával lehetséges, ezért a dinamikus Debrecen megteremtése a fejlesztések alapvető célja
- A településközi kapcsolatok fejlesztése: a megyeszékhely kisugárzó hatása csak a megfelelő – partnerségen alapuló – kapcsolatrendszer működtetésével érhető el.

3.7.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

7.1. beavatkozás leírása: Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése

Debrecen város 2030-ig szóló jövőképében meghatározott célok eléréséhez a város közlekedési infrastruktúrájának és közlekedésszervezésének fejlesztése elsőrendű feladat. Ennek keretében kettős célt kell megvalósítani: egyrészt a tervezett növekvő létszámú lakosság igényeihez, másrészt a globális trendekhez igazodóan kell átszervezni, kiépíteni a város közlekedését. Ez egyrészt jelenti a hiányzó belterületi hálózati elemek megteremtését (városon belüli tehermentesítő, elkerülő utak fejlesztését, városszerkezet változás és a népesség növekedése miatt szükségessé váló fejlesztések és a belterületi csomópontok és utak átalakítását, kerékpáros közlekedési hálózat fejlesztését), másrészt a városba bevezető főutak belterületi szakaszainak 2x2 sávossá bővítését. Emellett természetesen a Smart City koncepciónak megfelelően a közlekedésszervezés emberközelű és rugalmas átalakítását, P+R megoldások alkalmazását és új villamosvonal építését.

7.2. beavatkozás: Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása, lakhatás fejlesztése

A város gazdasági és közlekedési centrum szerepének növekedésével – a tervek szerint –együtt jár a népesség növekedése is. Ennek megfelelően az életminőség javítása ismét kettős kihívásrendszerrel bír. Egyrészt a mai 200 ezer lakosú város környezeti problémáira is megoldásokat kell keresni, s meg kell találni az esetlegesen növekvő lakosságszámból adódó kihívásokra történő válaszokat is. Ennek keretében cél kell, hogy legyen a lakóterületek növelése, a környezeti rendszerek zavarásának minimalizálásával, új élhető lakóterületek kialakítása a város délnyugati oldalán (Tócsóvölgy). Ez együtt jár a modern, környezetkímélő infrastrukturális elemek kiépítésével és a közszolgáltatások fejlesztésével. Lényeges fejlesztési szükséglet továbbra is a települési önkormányzati infrastrukturális létesítményekben, az önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben az energiahatékonyság és a megújuló energia támogatása.

A gyorsan növekvő energiaigényekhez igazodva az energiahatékonyság növelését és az energiatakarékosság ösztönzését, mind technológiai, mind szemléleti szempontból segíteni kell. Ezt szolgálhatja a megújuló energiaforrások (elsősorban nap-, biomassza- és geotermális energia) alkalmazásának további elterjesztését segítő intézkedések csoportja.

A városi életminőség fontos eleme Debrecenben a zöldterületek és vízfelületek fejlesztése. Ezt a célt is szolgálja a Hajdúsági Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer továbbfejlesztése, amely mind a Debrecen környéki vízfelületek, mind a zöldfelületek vízutánpótlását illetően az életminőség megyei szintű javulását is eredményezi. A vízgazdálkodási intézkedések a belterületi vízrendezés és városi csapékvíz gazdálkodás elősegítését is eredményezik.

7.3. beavatkozás: Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése

A város és környékének felemelkedését és fejlődését a megkezdett gazdaságfejlesztési irányok folytatása és ezek hatásainak kiterjesztése jelentheti. Ennek keretében törekedni kell a megyeszékhely és tágabb környezete közötti együttműködési formák fejlesztésére, akár új szervezeti keretek kialakításával is, amely a befektetés-ösztönzés területeire is kiterjed.

A gazdasági előrelépés másik kulcsa a megfelelő környezet biztosítása annak érdekében, hogy a város biztosítani tudja – elsősorban a kulcsiparágakban (járműgyártás, agrárium, elektronika, IT) – felmerülő beszállítói és új üzleti partnerek igényeinek kielégítését. Ezért mindenképpen cél új iparterületek/ipari parkok, üzleti központok, inkubátorházak kialakítása, a meglévők bővítése de figyelemmel a környezet szempontokra.

A befektetés-ösztönzés megkezdett formákhoz igazodva a Debreceni Városi Tőkealap mintájára olyan eszközök támogatása, amely integrálja a helyi- és országos közösségi és magán forrásokat.

Az új befektetők vonzása és a városi gazdaság fejlesztése, de a közlekedési rendszerek fejlesztése sem nélkülözheti a SMART megoldások alkalmazását. Ennek elősegítésére további fejlesztések szükségesek a vállalati, közszolgáltatási és oktatási-kutatási szereplők szoros partnerségével.

7.4. beavatkozás: Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén

Debrecen az ország egyik legnagyobb oktatási központja, ugyanakkor a gazdaságfejlesztési sikerek záloga a meglévő intézmények és hálózatok további fejlesztése. Ezért mindenképpen folytatni kell az oktatás minden szintjén a magas hozzáadott értékű gazdasági ágak elvárásaira építő képzési rendszer fejlesztését, a meglévő tradicionális értékek megőrzése mellett. Az intézkedéseknek az MTMI (mérnöki, természettudományi, matematikai és informatikai) és orvosi területek kiemelt szerepének figyelembe vétele mellett a helyi örökség és értékek megőrzését jelentő képzési rendszerek fejlesztésére is figyelmet kell fordítani.

A gazdasági előre lépéshez szükséges közoktatási, szakképzési, felső- és felnőttoktatási fejlesztések egyaránt kitérnek infrastrukturális és létszámfejlesztésekre is.

Az egészségügyi rendszer további fejlesztése a megyeszékhelyen a megye egészének érdeke. Ennek keretében a Debreceni Egyetem kórházainak és járóbeteg szakrendelő hálózatának fejlesztése, minőségi színvonalának emelése kiemelten fontos. De ezek mellett egy új járóbeteg ellátási központ és egy regionális sürgősségi és traumatológiai központ létrehozása is a helyi és megyei lakosság életminőségének javulását eredményezi majd. Az intézmények működtetéséhez elengedhetetlen a digitalizáció és technológia fejlesztések terjesztése az egészségügyben és a megelőzéshez kapcsolódó tevékenységben.

Mind a két fejlesztési téma a városban (és a megyében) élő lakosság életminőségének fejlődéséhez is hozzájárul.

7.5. beavatkozás: Kulturális főváros Európában -

Debrecen kulturális szerepe országhatáron túlnyúló hatásokkal bír. A kulturális szolgáltatások további fejlesztése, az intézmények körének bővítése és a meglévők megújítása hozzájárul a város és a megye vonzerejének és élhetőségének növeléséhez. Ennek keretében a színházak felújítása és kialakítása, új komolyzenei hangversenyterem megteremtése egyaránt szolgálja a kulturális szint emelését és a meglévő igények kiszolgálását. Ugyancsak egy magasabb szintű kulturális szolgáltatást nyújtana egy országos közgyűjtemény Debrecenben való kialakítása, amely az új Magyar Természettudományi Múzeum debreceni felépítésével olyan miliőt teremtene a városban, ami nemzetközi tekintetben is sajátos.

7.6. beavatkozás: Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései

Debrecen városa turisztikai tekintetben is jelentős fejlődésen ment át az elmúlt évtizedekben. Ennek folytatásához a térségi szemléletű turizmusfejlesztés elengedhetetlen, aminek alapját a Debrecen, Hajdúszoboszló, Hortobágy és Tisza-tó kiemelt turisztikaifejlesztési térség további integrált fejlesztéseivel, azon belül pedig elsősorban a szorosan kötődő településekkel való együttműködésben lehetséges elérni. Ennek keretében a megkezdett fejlesztések (pl.: Nagyerdő komplex turisztikai fejlesztése) folytatása mellett a város belső területeinek turisztikai fejlesztése és a megjelenést segítő tevékenységek fejlesztése is nagy jelentőséggel bír. A fejlesztések során a Világörökségi címmel bíró Hortobágygal és a Hajdúszoboszlón partnerségben a korábban már kiépült egészségturisztikai termékekkel való kapcsolódást is erősíteni kell.

Kiemelt szereppel bírnak az újonnan kialakítandó öko-szemléletű komplex turisztikai csomagok; a kulturális turizmus – gasztroturizmus - wellness/gyógyturizmus – csillagoségbolt - park összekapcsolása, amelyek környezetbarát szolgáltatási háttérrel ötvözve új gazdasági lehetőséggel szolgálnak.

Ugyancsak – részben az egészségmegőrzésen keresztül – fontos a sporthoz kapcsolódó tevékenységek fejlesztése, mind infrastrukturális, mind a szervezeti háttérrel és rendezvényeket illetően.

7.7. beavatkozás: Integrált településfejlesztés Debrecenben

Integrált településfejlesztési projektek megvalósításával javítani szükséges a közösségi terek arányát Debrecenben. Továbbá a kulturált települési környezethez, a szabadidő eltöltéséhez és a mozgáshoz kapcsolódó területek kialakítását, fejlesztését, ezen belül a közösségformálást erősítő terek, létesítmények, játszóterek fejlesztését, létrehozását is szükséges elősegíteni. A

meglévő zöldfelületi rendszer fejlesztése és bővítése a fenti akciók sikerességének megalapozásaként is tekinthető. A közművelődést szolgáló létesítmények átalakítása, megújítása, továbbfejlesztése és újabbak kialakítása szintén a beavatkozás részét képezik.

Fenntartható köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések Debrecen belvárosában és a funkcióhiányos településrészekben megteremtik a helyi közösségi élet előfeltételeit. A társadalmi integráció érdekében a szegregációval fenyegetett lakókörnyezetekre, funkcióhiányos és leromlott városi területekre jellemző társadalmi – fizikai – gazdasági folyamatok megállításaival és megfordításával, az épített környezet minőségi átalakításával, új gazdasági, kulturális, szociális és közösségi funkciók kialakításával és a meglévő funkciók figyelembevételével a hátrányos helyzetű lakosság életminőségének és esélyeinek javítását érhetjük el.

A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának további fejlesztése feltétele annak, hogy a társadalmi kirekesztéssel leginkább veszélyeztetett csoportok helyzetének javítására irányuló programok végrehajtásához biztosított legyen a megfelelő szolgáltatási háttér. A beavatkozás keretében a szolgáltatások kialakítása és a fenti ellátásokhoz és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése történik meg.

A helyi közintézmények, közszolgáltatások integrált fejlesztése, megújítása, valamint a közigazgatási és közszolgáltatási rendszerek egyéb infrastrukturális fejlesztése elengedhetetlen az ügyfélbarát szolgáltatások nyújtásához, az intelligens város kialakításához. Fontos továbbá az önkormányzati feladatellátást szolgáló intézmények további akadálymentesítése.

3.7.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén								
Sor-szám	Intézkedés és Projektsomag megnevezése	Projektsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Projektsomag ütemezése	Projektsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Projektsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektsomagok (igen/nem)
7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése										
1.	1-es villamos vonal rekonstrukciója (pályaépítés, felújítás és járműbeszerzés)	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, DKV Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	16 000	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	A lakossági elégedettség növekedése (%)	igen
2.	3-as villamosvonal kiépítése (új villamosnyomvonal tervezése, építése és járműbeszerzés)	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, DKV Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	31 000	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Kötőpályás közösségi közlekedést használók száma a 3-as villamos nyomvonalán (fő)	igen
3	Elővárosi és városi vasúti közlekedés fejlesztése, repülőtér vasúti kapcsolatának fejlesztésére	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, NIF Zrt., MÁV, DKV Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	50 000	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Elővárosi kötőpályás közösségi közlekedést használók száma (fő)	igen
4	471-es számú főút debreceni szakaszának megépítése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, NIF Zrt., Magyar Közút Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	5 000	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Főutak átbocsátó képességének változása (egységjármű/nap)	igen
5	48. számú főút belterületi szakaszának 2x2 sávra bővítés	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, NIF Zrt., Magyar Közút Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	3 500	uniós, haza, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Főutak átbocsátó képességének változása (egységjármű/nap)	igen

6	47-es főút városi bevezető sávjának bővítése 2x2 sávra a 481. számú főútig	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, NIF Zrt., Magyar Közút Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	3 500	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Főutak átbocsátó képességének változása (egységjármű/nap)	igen
7	35. számú főút 2x2 sávra bővítése Debrecen és Debrecen-Józsa között	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, NIF Zrt., Magyar Közút Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	3 500	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Főutak átbocsátó képességének változása (egységjármű/nap)	igen
8	Keleti elkerülő út 2x1 sávval történő építése a 47-estől a 354-es útig	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, NIF Zrt., Magyar Közút Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	33 000	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Főutak átbocsátó képességének változása (egységjármű/nap)	igen
9	Városi közlekedési modell kidolgozása, közlekedési és közösségi közlekedési koncepcióval	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, DKV Zrt.	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	8 500	uniós, hazai, IKOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Lakossági elégedettség növekedése (%)	igen
10	Iparterületek elérését segítő fejlesztések	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	intézmények, vállalkozások	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+, IKOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa	Iparterületi utak hossza Debrecenben (km)	igen
11	Városszerkezet változásából és népesség növekedése miatt szükségessé váló fejlesztések	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság, intézmények	2021-2027	36 000	uniós, hazai, IKOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Új forgalomtechnikai megoldásokkal ellátott közlekedési útvonalak száma (db)	igen
7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása										
1	Városi csapadékvíz-gazdálkodási modell elkészítése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, AKSD, Debreceni Vízmű	lakosság, intézmények	2021-2027	3 500	uniós, hazai	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Elkészített modellterkép (db)	igen

								(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa		
2	Keleti-főcsatorna és a Tóció-csatorna összekötése: Debrecen és környezetének vízpótlása, öntözővízellátottságának javítása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Vízgazdálkodási hivatalok, intézmények	lakosság, intézmények	2021-2027	17 000	uniós, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Öntözött területek (ha)	igen
3	A Keleti-főcsatorna és a debreceni erdőspusztai tározók összekötése: Debrecen környezetében lévő többfunkciós tározók vízpótlásának biztosítása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Vízgazdálkodási hivatalok, intézmények	lakosság, intézmények	2021-2027	22 000	uniós, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Jóléti tavakban tárolt víz mennyiségének növekedése (m3)	igen
4	Déli Ipari Park vízrendezése (a kiviteli tervek elkészültek): a déli városrész (reptér, ipari övezet, lakóövezet) belvízrendezése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Debreceni Vízmű, Ipari park üzemeltetők	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	16 500	uniós, hazai, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa	Belvízmentesített terület (ha)	igen
5	Termikus hulladékhasznosítás	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, AKSD, Hőszolgáltató	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	33 000	uniós, hazai, KEHOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Termelt hőenergia (GJ)	igen
6	Napelemparkok építése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, E-on	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	16 000	uniós, hazai	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Új napelemparkok teljesítménye (GJ)	igen
7	Fenntartható intézményrendszer kialakítása, energiahatékony felújítások	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, városi intézmények	lakosság, intézmények,	2021-2027	15 000	uniós, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Közületi épületek energiafogyasztás csökkenése (%)	igen
8	Víziközművel ellátatlan területek ellátása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Debreceni Vízmű	lakosság,	2021-2027	8 700	uniós, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Ellátatlan területek csökkenése (ha) vagy Ellátatlan területeken lévő ingatlanállomány (db)	igen
9	Víziközmű-hálózat rekonstrukciója	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Debreceni Vízmű	lakosság, intézmények, vállalkozások	2021-2027	21 000	uniós, hazai, KEHOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Korszerűsített víziközmű hossza (km)	igen

7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése										
1	Az északnyugati ipari terület ipari infrastruktúra-fejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, NIF Zrt.	vállalkozások	2021-2027	6 000	uniós, hazai, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (3) Jobban összekapcsolt Európa	Iparterületek nagysága Debrecenben (ha)	igen
2	Déli Ipari Park (beszállítói park) belső út- és infrastruktúra-fejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Ipari Park üzemeltetők	vállalkozások	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Iparterületek nagysága Debrecenben (ha)	igen
3	Smart City Program	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, EDC Kft, DKV Zrt.	vállalkozások, lakosság, intézmények	2021-2027	8 100	uniós, hazai, DIMOP+, TOP+	(1) Intelligensebb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Alkalmazott új Smart City megoldások száma (db)	igen
4	Regionális KKV-k digitalizációja, termelékenység növekedés, gazdaságfejlesztési és ágazati fejlesztések, programok	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, HBKIK, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, EDC Kft., inkubációval foglalkozó szervezetek, Debreceni Egyetem	vállalkozások, lakosság, intézmények	2021-2027	4 500	uniós, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Vállalkozások árbevételének növekedése (mFt)	igen
7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén										
1	Köznevelési infrastruktúra bővítése I. – szakképző intézmények	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, DSZC, Debreceni Egyetem	intézmények, lakosság	2021-2027	30 000	uniós, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett feladatellátási helyek száma (db)	igen
2	Köznevelési infrastruktúra bővítése II. – Gimnázium és kollégium fejlesztések	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, KLIK, Debreceni Egyetem	intézmények, lakosság	2021-2027	30 000	uniós, hazai, TOP+, EFOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett feladatellátási helyek száma (db)	igen
3	Köznevelési infrastruktúra bővítése III. – Alapfokú intézmények fejlesztések	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, KLIK, Debreceni Egyetem	intézmények, lakosság	2021-2027	30 000	uniós, hazai, TOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett feladatellátási helyek száma (db)	igen
4	Német Iskola kialakítása, megvalósítása, működtetése és szakmai kialakítása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	intézmények, lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	diákok száma (fő)	nem

5	Debreceni SZC centrumszintű eszközfejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, DSZC, Debreceni Egyetem	intézmények, lakosság	2021-2027	12 000	uniós, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Eszközfejlesztéssel érintett feladatellátási helyek száma (db)	igen
6	Egyetemi Infrastruktúra fejlesztése I. - Kollégiumi és diákzáláshely-fejlesztési beruházások, rekonstrukciók	Debrecen	Debreceni Egyetem, vállalkozások	intézmények, lakosság	2021-2027	15 000	uniós, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa	Új és felújított kollégiumi férőhelyek száma (fő)	nem
7	Egyetemi Infrastruktúra fejlesztése II. - A főépület rekonstrukciója	Debrecen	Debreceni Egyetem, vállalkozások	Debreceni Egyetem	2021-2027	25 000	uniós, hazai, GINOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	hallgatók száma (fő)	nem
8	Egyetemi Infrastruktúra fejlesztése III. – Gyógyszerészképzés, Orvosképzési és a természettudományok infrastrukturális fejlesztése épület rekonstrukciók	Debrecen	Debreceni Egyetem, vállalkozások	Debreceni Egyetem	2021-2027	30 000	uniós, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa	hallgatók száma (fő)	nem
9	Egyetemi Infrastruktúra fejlesztése IV. - Agóra Arborétum és Botanikus Kert, valamint a Napfizikai Observatórium rekonstrukciója	Debrecen	Debreceni Egyetem, vállalkozások, Agóra	Debreceni Egyetem, lakosság, hallgatók	2021-2027	1 500	uniós, hazai, GINOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	hallgatók száma (fő)	igen
10	Egyetemi Infrastruktúra fejlesztése V. – Könyvtárfejlesztés előkészítése, Sportközpont fejlesztése	Debrecen	Debreceni Egyetem, vállalkozások	Debreceni Egyetem, lakosság, hallgatók	2021-2027	6 000	uniós, hazai, GINOP+	(1) Intelligensebb Európa	hallgatók száma (fő)	nem
11	Képzési Programok fejlesztése (kiemelten a MTMI területen)	Debrecen	Debreceni Egyetem	Debreceni Egyetem, lakosság, hallgatók	2021-2027	10 000	uniós, hazai, GINOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	hallgatók száma (fő)	nem
12	Integrált járóbeteg-központ kialakítása	Debrecen	Debreceni Egyetem, Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság	2021-2027	45 000	uniós, hazai, EFOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	ellátott betegek száma (fő)	igen
13	Regionális Sürgősségi és Traumatológiai Központ kialakítása	Debrecen	Debreceni Egyetem, Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság,	2021-2027	60 000	uniós, hazai, EFOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	ellátott betegek száma (fő)	igen
14	Egészségügyi digitalizáció és informatikai fejlesztés	Debrecen	Debreceni Egyetem, Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság,, egészségügyi intézmények	2021-2027	10 000	uniós, hazai, EFOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	informatikai fejlesztések száma (db)	igen

7.5. Kulturális főváros Európában										
1	Latinovits Színház teljes körű befejezése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata.	lakosság, turisták	2021-2027	2 000	uniós, hazai, TOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	színházi előadások száma (db)	nem
2	Hangversenyterem létesítése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság, turisták	2021-2027	15 000	uniós, hazai, TOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	előadások száma (db)	nem
3	Természettudományi Múzeum kialakítása	Debrecen	Debrecen város, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Debreceni Egyetem	lakosság, turisták	2021-2027	50 000	uniós, hazai	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	látogatók száma (fő)	igen
4	Vojtina Bábszínház teljes körű felújítása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság, turisták	2021-2027	1 500	uniós, hazai, TOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	előadások száma (db)	nem
5	Velodrome kialakítása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság, turisták	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	látogatók száma (fő)	nem
6	A Kelet-európai Zsidóság Történetének Múzeuma létrehozása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Zsidó Hitközség	lakosság, turisták	2021-2027	1 000	uniós, hazai	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	turisták száma (fő)	igen
7	Református Campus projekt	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, Tiszántúli Református Egyházkerület	lakosság, turisták, hallgatók	2021-2027	3 500	uniós, hazai	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	látogatók száma (fő)	igen
8	Csokonai Színház teljes körű felújítása, zenés színház kialakítása	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság, turisták	2021-2027	2 000	uniós, hazai, TOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	látogatók számának növekedése (%)	igen
7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései										
1	Nagyerdő komplex turisztikai fejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata,, Negyerdei Kultúrpark, Aquaticum, civil szervezetek	lakosság, turisták	2021-2027	15 000	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	turisták száma (fő)	igen
2	Korszerű térségi turisztikai programcsomagok támogatása	Debrecen, Hajdúszoboszló, Hortobágy	érintett települési önkormányzatok, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, civil szervezetek, vállalkozások	lakosság, turisták	2021-2027	20 000	uniós, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	turisták száma (fő)	igen
3.	Turisztikai termékek piacra jutásának támogatása	Debrecen, Hajdúszoboszló, Hortobágy	érintett települési önkormányzatok, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, civil szervezetek, vállalkozások	lakosság, turisták	2021-2027	2 500	uniós, hazai	(1) Intelligensebb Európa (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	turisták száma (fő)	igen
4.	Debrecen belső területeinek turisztikai fejlesztései	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata,, Negyerdei Kultúrpark, Aquaticum, civil szervezetek, vállalkozások	lakosság, turisták	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+	(5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	turisták száma (fő)	igen

7.7. Integrált településfejlesztés										
1	A közösségi terek fejlesztése, játszóterek fejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, civil szervezetek, intézmények fenntartói	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa (2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Fejlesztéssel érintett játszóterek száma (db)	igen
2	A közművelődést szolgáló létesítmények megújítása, fejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, civil szervezetek, intézmények fenntartói	lakosság	2021-2027	25 000	uniós, hazai, TOP+	(4) szociálisabb Európa 5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett közművelődési intézmények száma (db)	igen
3.	Funkcióbővítő városrehabilitációs intézkedések	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa 5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Megújított terület nagysága (ha)	igen
4.	Szociális városrehabilitációs intézkedések	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata	lakosság	2021-2027	1 000	uniós, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa	Megújított terület nagysága (ha) Érintett lakosság (fő)	igen
5	A helyi közintézmények, közszolgáltatások integrált fejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, civil szervezetek, intézmények fenntartói	lakosság	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa 5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Felújítással érintett közintézmények közszolgáltatásai által elért lakosság száma (fő)	igen
6	A helyi szociális intézményhálózat fejlesztése	Debrecen	Debrecen MJV Önkormányzata, civil szervezetek, intézmények fenntartói	lakosság	2021-2027	9 000	uniós, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa 5) A polgáraihoz közelebb álló Európa	Felújítással érintett közintézmények közszolgáltatásai által elért lakosság száma (fő)	igen

3.7.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése	80000	120000	200000
7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása	61080	91620	152700
7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése	11440	17160	28600
7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén	122600	183900	306500
7.5. Kulturális főváros Európában	34000	51000	85000
7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései	19000	28500	47500
7.7. Integrált településfejlesztés	22800	34200	57000
Összesen:	350920	526380	877300

3.7.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.	7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Villamos és vasútépítés - Útépítés - Kerékpárút építés, tároló rendszer fejlesztése, - Csomópont korszerűsítés - Környezetbarát közlekedési eszközök beszerzése - Utas tájékoztató rendszer fejlesztése 	2500
2.	7.2. Életminőség javítása Debrecenben -	<ul style="list-style-type: none"> - közpark építés 	500

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
	Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása	<ul style="list-style-type: none"> - kisléptékű környezetvédelmi beruházások (csapadékvíz rendszerek) - Víziközmű-hálózat rekonstrukciója 	
3	7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Ipari park infrastruktúra fejlesztése - Logisztikai központ fejlesztése - Iparterület elérhetőségének javítása - KKV piaci megjelenésének támogatása - Közvetett KKV beruházási támogatás 	500
4	7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén	<ul style="list-style-type: none"> - Óvoda és bölcsőde építés és felújítás - Oktatási intézmények fejlesztése - Tehetséggondozó program - Informatikai HR fejlesztés - Pályaorientációs rendszer - egészségügyi intézmények fejlesztése 	900
5	7.5. Kulturális főváros Európában	<ul style="list-style-type: none"> - Közművelődési intézmények felújítása, építése - Múzeumfejlesztés - Beruházásokhoz kapcsolódó közösségfejlesztés 	2000
6	7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései	<ul style="list-style-type: none"> - turisztikai termékek piacra jutásának támogatása - termékfejlesztés 	1000
7	7.7. Integrált településfejlesztés	<ul style="list-style-type: none"> - lakótelepek megújítása - játszótér építése - szabadidős területek fejlesztése - közterületek (épületek, terek) megújítása 	500

3.8. Prioritás megnevezése: 8. Élhető vidék – élhető települések

3.8.3. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

A tervezett beavatkozások kapcsán Az Élhető vidék – élhető települések prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és életető települések
- Átfogó cél 2 (A2) Alkalmazkodó társadalom és közösségek
- Átfogó cél 3 (A3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 2 (S2) Tanulékony és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében

Az Élhető vidék – élhető települések prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai területi cél 1(T1) Debrecen és szoros településegüttese
- Stratégiai területi cél 2 (T2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputársaság
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtársaság

Az élhető vidék, élhető települések prioritási tengely három Európai Unió szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá:

- (3) Zöldebb, karbonmentes Európa
- (4) Szociálisabb Európa
- (5) Polgáraihoz közelebb álló Európa

A prioritás specifikus céljai a következők:

- A megye természeti erőforrásainak megőrzése
- Élhető települések megteremtése
- Integrált településfejlesztés

3.8.4. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

8.1. beavatkozás : Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése

A vidéki területeken élők teszik ki a megye lakosságának egy jelentős részét. Életminőségüket jelentősen befolyásolja közvetlen környezetük gazdasági és szociális állapota. A mezőgazdaság, a vidék eltartószerepe jelentős átalakuláson megy keresztül, amelynek optimális változatát alapvetően az agroökológiai adottságok határolják be.

A termésbiztonság, a gazdálkodás biztonsága és a tudati szemléleti változás megteremtése egyaránt fontos az agrárium számára. A megye sem mentesül a környezeti és globális gazdasági változások hatásai alól, amelyre fel kell készülni.

Ennek megvalósítására a beavatkozáson belül sor kerül a mezőgazdasági tevékenység diverzifikációjára, multifunkcionális mezőgazdaság kialakítására, a termelés és jövedelembiztonság növelésére, a földhasználat változásából származó szemléletváltás megteremtésére valamint a fenntartható gazdálkodás kialakításának ösztönzése

8.2. beavatkozás: Adaptív épületállomány és közzóléti zöldterület növelés

A beavatkozás egyik elemeként a településközpontok, funkcióhiányos településrészek megújítása és funkcióbővítése kerül támogatásra, ahol előtérbe kerülnek a családok számára vonzó és biztonságos feltételek megteremtése, környezeti fenntarthatósági és klímaadaptációs szempontok.

A beavatkozás keretében fenntartható köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések eredményeként vonzó települési környezet és infrastruktúra alakul ki. A beavatkozás keretében a lakófunkciók bővítése, azok komfortfokozatának emelése, a közösségformálást erősítő terek, létesítmények fejlesztése valamint közterek, közparkok, közterületi játszóterek, szabadtéri közösségi terek, városi zöldfelületek, gyalogos zónák infrastrukturális fejlesztése és megújítása valósítható meg. A programok tartalmi fejlesztést jelentő szemléletformáló, közösségépítő és tudásátadó elemekkel valósulnak meg.

A beavatkozás a levegőszennyezés és zajterhelés folyamatos nyomon követésének, monitoringjának támogatása mellett azok csökkentésére irányuló fejlesztéseket támogat.

Az örökségértéket képező vidéki épületek fejlesztése szükség esetén funkcióváltással vagy funkcióbővítéssel történő, a helyi közösségi életbe és a turizmusba történő bekapcsolással valósul meg. Ösztönözzük a helyi építészeti értékek felmérését, a tulajdonosok és fenntartók örökségvédelemmel kapcsolatos szemléletformálását, a hagyományos falukép megőrzésére irányuló kezdeményezéseket.

8.3. beavatkozás: Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése

A megye járási központjai illetve szubcentrumai jelenleg csak változó mértékben, jelentős különbségekkel és problémákkal terheltlen képesek ellátni olyan központi funkciókat, melyek térszervező erejüket növelné. Ez elsősorban a szolgáltatási szektorban jelentkezik, amely az elérhetőség javítása mellett a leghatékonyabban járulhat hozzá a vidéki gazdaság stabilizálásához.

A beavatkozás egyik legfontosabb tartalma települései funkcióinak optimalizálása, bővítése, valamint a szolgáltatási szerkezet racionalizálása funkciómegosztással, ezen területek revitalizációja, élhetővé tétele, a közszolgáltatási ellátás szervezési szintjének növelése.

Ezen túl a kiegyensúlyozott város–vidék kapcsolatrendszer kiépítéséhez fontos a központ és ellátóterülete közötti közlekedési kapcsolatok erősítése. A megye vidéki területein számos fejlesztés történt az előző időszakban, melyek jó alapot biztosítanak a vonzóbb és biztonságosabb települési környezetet célzó fejlesztésekhez

A történelmi sajátosságok miatt Hajdú-Bihar megyében az elmúlt évtizedekben a határon átnyúló kapcsolatok megerősödtek. A határon átnyúló kapcsolatok megerősítésében nagy szerepe van a két megyeszékhelynek, Debrecennek és Nagyváradnak, azok felsőoktatási intézményeinek, nonprofit szervezeteinek, gazdasági szervezeteinek együttműködésének. Ugyanakkor vidéki területeken, a határmenti térségben fontos a városok, járásközpontok szerepének erősítése akár a határ túloldalán lévő települések felé is, ehhez a határmenti kapcsolatos erősítésére van szükség.

8.4. beavatkozás: Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása

A járásközpontok és járási szintű kisvárosok a járások szintjén a közigazgatás és egyben a gazdaság centrumai, ahol is biztosítani kell a járás településein élők számára a minőségi, elérhető és egyenlő esélyű hozzáférést a közszolgáltatásokhoz és közigazgatáshoz.

A járási hivatalok felállásával a területi közigazgatási rendszer racionalizálódott, azonban ezek infrastrukturális háttérének fejlesztését, a közigazgatásban dolgozók képzését tovább kell folytatni, ezt a törekvést támogatja a beavatkozás.

A beavatkozás keretében a társadalmi integrációt elősegítő szolgáltatások infrastrukturális feltételei kerülhetnek támogatásra, mindamelllett, hogy a szolgáltatásokat helyi szinten fejlesztik és bővítik. A helyi, önkormányzati közszolgáltatások és a közigazgatás infrastruktúrájának (épületeinek, eszközállományának) fejlesztése során alapelv, hogy a beavatkozások a szolgáltatások hozzáférhetőségének és azok minőségének javítását kell, hogy szolgálják. Támogatandó továbbá a meglévő, önkormányzati feladatellátást szolgáló intézmények akadálymentesítése, családbarát funkciók kialakítása.

8.5. beavatkozás: Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése

Az okostelepülés szemlélet és fejlesztés bevezetésének köszönhetően komplex fejlesztésekben és digitális lehetőségekben gondolkodva, a technológiai megoldásokat és az adatokat, adatbázisokat tudatosan felhasználva nem csupán a döntéshozatali folyamatok hatékonyságának és eredményességének, hanem összességében a lakosság életminőségének szignifikáns javulása érhető el.

Fontos szempont, hogy az okostelepülés stratégiák kiindulópontja ne a technológia legyen, hanem az emberek; a település döntéshozói, a gazdasági szereplők és a lakosság számára új módszerek biztosíthatják a meglévő rendszerek optimalizálását.

A beavatkozás elsősorban az okostelepülés alapvető komponensét kívánja fejleszteni: a technológiai alapot, a konkrét alkalmazásokat és a lakossági felhasználók tudatosságát, szemléletét.

Az okostelepülés megoldások a megye esetében első körben a mobilitás, a közbiztonság, a kommunikáció, az energetika, a turizmus, az agrárium, a településüzemeltetés területeit fedi le, de jelentős szerepet tölthet be a befektetésösztönzésben is.

8.6. beavatkozás leírása: A természeti és kulturális örökség hasznosítása az aktív és szelíd turizmus formáin keresztül

Hajdú-Bihar megye természeti adottságai és tájhasználata szempontjából kiemelkednek a természetközeli területek, különösen a Hortobágy, a Déli-Nyírség és a Berettyó-Körös vidék jelentős idegenforgalmi potenciállal rendelkezik.

A megye védett területeinek környezeti fenntarthatóságot is biztosító használatára ad lehetőséget a szelíd, az aktív vagy ökoturizmus, amely a Hajdú-Bihar, mint turisztikai brand egyik fontos megkülönböztető jegye lehet. Hasznosítva az elmúlt években megvalósított, a tájértékekre alapozott szelíd térségfejlesztési felmérések és mintaprogram eredményeit, ugyancsak új lehetőséget jelent a zöldutak kialakítása is; a zöldút fejlesztések egyben teret biztosítanak a környező térségekben már működő zöldút hálózathoz történő későbbi csatlakozáshoz is.

A beavatkozás részeként támogatásra érdemesek az ökoturisztikai termék-, illetve szuprastruktúra-fejlesztések, valamint képzés-fejlesztések, illetve tanfolyamok megvalósítása az ágazat potenciális szereplői számára.

8.7. beavatkozás: Komplex megyei fejlesztési adatbázisok létrehozása

A térségi és települési fejlesztések tekintetében, figyelembe véve az elkövetkező években várható robbanásszerű fejlődést is, elengedhetetlenné válik a döntéshozatalt segítő adatok naprakész rendelkezésre állása.

A megfelelő adatok rendelkezésre állása, a köz- és magánadatok elérhetőségét biztosító adatgazdaság egyben a mesterséges intelligencia fejlesztések egyik alappillére is.

3.8.1. számú táblázat: Finanszírozandó indikatív projektcsomagok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		8. Élhető vidék – élhető települések								
Sor-szám	Intézkedés és Projektcsomag megnevezése	Projektcsomag területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Projektcsomag ütemezése	Projektcsomag költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (Millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Projektcsomaghoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló projektcsomagok (igen/nem)
8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése										
1	Mezőgazdasági tevékenység diverzifikációjára	megye valamennyi települése	mezőgazdasági termelők	lakosság	2021-2027	8 500	uniós, hazai, VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa	területhasználat változása (ha)	igen
2	Földhasználat változásából származó szemléletváltás ösztönzése	megye valamennyi települése	mezőgazdasági termelők, NAK	lakosság	2021-2027	6 500	uniós, hazai, VP	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa	területhasználat változása (ha)	igen
8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés										
1	Egészséges és biztonságos lakókörnyezet megteremtése I. (T3 térség)	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség települései	Települési önkormányzatok, közintézmények	lakosság	2021-2027	4 000	uniós, hazai TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	megújult épületek száma (db)	igen
2.	Egészséges és biztonságos lakókörnyezet megteremtése II. (T2 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputérség települései	Települési önkormányzatok, közintézmények	lakosság	2021-2027	6 000	uniós, hazai TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz	megújult épületek száma (db)	igen

								közelebb álló Európa		
3	Köztér-rehabilitáció és közterület- felújítási fejlesztések I. (T3 társág)	Határmenti társégek és felzárkóztatásra váró peremtárság települései	Települési önkormányzatok, közintézmények	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Megújult terület nagysága (ha)	igen
4	Köztér-rehabilitáció és közterület- felújítási fejlesztések (T2 társág)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság települései	Települési önkormányzatok, közintézmények	lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Megújult terület nagysága (ha)	igen
5	Közjóléti zöldterületek fejlesztése	megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, közintézmények	lakosság	2021-2027	5 000	uniós, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Megújult terület nagysága (ha)	igen
6.	Örökségi épületek megújítása	megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, közintézmények	lakosság	2021-2027	15 000	uniós, hazai	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	megújult épületek száma (db)	igen
7.	Sportlétesítmények fejlesztése	megye valamennyi települése	Települési önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek	lakosság	2021-2027	15 000	uniós, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	megújult épületek száma (db)	igen

								(5) polgáraihoz közelebb álló Európa		
8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése										
1	Társégszervező központok szolgáltatásainak bővítése, összehangolása, fejlesztése I. (T3társég)	Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség települései	Települési önkormányzatok, gazdasági és non-profit szervezetek	lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db) Társégi szolgáltatások elérhetősége (perc)	igen
2	Társégszervező központok szolgáltatásainak bővítése, összehangolása, fejlesztése II. (T2 társég)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség települései	Települési önkormányzatok, gazdasági és non-profit szervezetek	lakosság	2021-2027	2 000	uniós, hazai TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa (4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db) Társégi szolgáltatások elérhetősége (perc)	igen
3	A társégi alapon szerveződő szolgáltatásokhoz történő hozzáférés javítása, fejlesztése	megye társégszervező központjai	Települési önkormányzatok, gazdasági és non-profit szervezetek	lakosság	2021-2027	5 000	uniós, hazai, DIMOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db) Társégi szolgáltatások elérhetősége (perc)	igen
4	Önkormányzatok, intézmények, szervezetek közötti kapcsolatok erősítése, szakmai hálózatok együttműködésének erősítése	megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, Települési önkormányzatok, intézmények és non-profit szervezetek	önkormányzatok, lakosság	2021-2027	5 000	uniós, hazai	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	együttműködésben résztvevők száma (db)	igen
8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása										
1	A közigazgatási és a közintézmények fejlesztése I. (T3 társég)	Határmenti térségek és felzárkóztatásra	Települési önkormányzatok, intézmények	lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai TOP+	(4) szociálisabb Európa	Megújult terület nagysága (ha)	igen

		város peremtárs települései						(5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db)	
2	A közigazgatási és a közintézmények fejlesztése II. (T2 térség)	A Dinamizálódó észak-nyugati kaputárs települései	Települési önkormányzatok, intézmények	lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai TOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Megújult terület nagysága (ha) Települési funkciók, szolgáltatások (db)	igen
3	A közigazgatási és a közintézményekhez történő hozzáférés javítása, fejlesztése	megye térségszervező központjai	Települési önkormányzatok, gazdasági és non-profit szervezetek	lakosság	2021-2027	6 000	uniós, hazai, DIMOP+	(4) szociálisabb Európa (5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db) Térségi szolgáltatások elérhetősége (perc)	igen
8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése										
1	Okostelepülés-fejlesztés és önkormányzati szolgáltatásbővítés	önkormányzatok, közintézmények	Teleülési önkormányzatok, intézmények	lakosság	2021-2027	10 000	uniós, hazai, TOP+, DIMOP+	(5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db)	igen
8.6. A természeti örökség hasznosítása az aktív és szelíd turizmus formáin keresztül										
1.	Természeti örökség turisztikai hasznosítása, ökoturisztikai fejlesztések	A megye természeti örökséggel rendelkező települései	Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, érintett önkormányzatok, AÖFK	vállalkozások, turisták, lakosság	2021-2027	4 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Ökoturisztikai fejlesztések (db)	igen
2.	A szelíd és aktív turisztikai szolgáltatások minőségének fejlesztése	A meglévő turisztikai helyszínek	Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, érintett önkormányzatok, turisztikai vállalkozások, civil szervezetek	vállalkozások, turisták, lakosság	2021-2027	3 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Turisztikai szolgáltatások (db)	igen
3.	Turisztikai térségeken kívül található örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése	Turisztikai térségeken kívüli települések	Települési önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek	vállalkozások, turisták, lakosság	2021-2027	3 000	EU, hazai, GINOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Turisztikai szolgáltatások (db)	igen

4	Helyi, térségi jelentőségű, turisztikai vonzerőt képező kulturális, épített, természeti örökség turisztikai hasznosítása, fejlesztése, zöldutak kialakítása, gasztro-ösvény kezdeményezések fejlesztése	Turisztikai térségeken kívüli települések	Települési önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek	vállalkozások, turisták, lakosság	2021-2027	1 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Turisztikai szolgáltatások (db)	igen
5	Helyi jelentőségű, turisztikai célú kerékpárutak	Turisztikai térségeken kívüli települések	Települési önkormányzatok	vállalkozások, turisták, lakosság	2021-2027	4 000	EU, hazai, TOP+	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Turisztikai szolgáltatások (db)	igen
6.	Járművek összekapcsolása, turisztikai hub-ok, központok kialakítása (kerékpáros, vízi, öko és lovasturizmus összekapcsolása)	Turisztikai központok (Debrecen, Hajdúszoboszló, Tiszacsege, Hortobágy, stb)	Települési önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek	vállalkozások, turisták, lakosság	2021-2027	3 000	EU, hazai	(2) Zöldebb, karbonmentes Európa	Turisztikai szolgáltatások (db)	igen
8.7. Komplex megyei fejlesztési adatbázisok létrehozása										
1	Megyei ágazati adatbázisok kialakítása, rendszerbe szervezése	megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, közintézmények	önkormányzatok, lakosság, vállalkozások	2021-2027	1 000	uniós, hazai	(5) polgáraihoz közelebb álló Európa	adatbázisok száma (db)	igen
3	Mesterséges intelligencia (MI) alkalmazása a közszolgáltatások terén	megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, közintézmények	önkormányzatok, lakosság	2021-2027	3 000	uniós, hazai, DIMOP+	(5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db)	igen
4	Település- és térségfejlesztési programok készítése	megye valamennyi települése	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, tervezéssel foglalkozó szervezetek	önkormányzatok, lakosság	2021-2027	1 000	uniós, hazai	(5) polgáraihoz közelebb álló Európa	Települési funkciók, szolgáltatások (db)	igen

3.8.2. számú táblázat: Az intézkedések pénzügyi ütemterve

Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (Millió Ft)	Indikatív forrás 2021-2027 összesen (Millió Ft)
8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése	7500	7500	15000
8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés	25000	25000	50000
8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése	7500	7500	15000
8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	6000	6000	12000
8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése	5000	5000	10000
8.6. A természeti örökség hasznosítása az aktív és szelíd turizmus formáin keresztül	10000	8000	18000
8.7. Komplex megyei fejlesztési adatbázisok létrehozása	3000	2000	5000
Összesen:	64000	61000	125000

3.8.3. táblázat Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

Sorszám	Intézkedés megnevezése	Jellemző fejlesztési területek	Tipikus projektméret, mFt
1.	8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés	Rendezvényház építése, felújítása Zöldfelületek rekonstrukciója Parkolási infrastruktúra fejlesztése Pihenőpark kialakítása Szabadidőpark kialakítása Sportlétesítmények fejlesztése	100
2.	8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése	A térségi alapon szerveződő szolgáltatásokhoz történő hozzáférés javítása, fejlesztése	100

3	8.4. Köszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	Polgármesteri Hivatal fejlesztése Közüntézmények akadálymentesítése és felújítása	150
---	---	--	-----

3.9. A vállalkozások fejlesztési tervei

Az operatív program intézkedései között megfogalmazott akciók és aktivitások jelentős része a közszférán kívüli szereplők tevékenységéhez kötődik. Ezek összegyűjtése részben a korábbi projektgyűjtések és a 2020. október végi partnerségi terv szerinti ötletek begyűjtése során már elkezdődött.

A területfejlesztési tevékenység nem szorítkozhat csak a közszféra tevékenységeinek fejlesztésére. A koncepcióban megfogalmazott célok, a megcélzott jövőkép csak a magán- a köz- és a civil társadalmi szféra közötti jól működő partnerségben érhető el. A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat a 2021-2027-es időszakra vonatkozó területfejlesztési koncepció és program készítésének megkezdésekor online kérdőívet készített, a partnerségi terv megvalósítása keretében 2020 október hónapban tölthettek ki a partnerek egy nyílt felületen. Emellett célzott megkeresés is történt a vállalkozói szervezetek irányába, amelyet néhány esetben személyes konzultáció követett a tervezők részéről. Ez kiegészítette és pontosította a 2017 óta több hullámban lebonyolított projektgyűjtés eredményeit. A lekérdezés során a fejlesztési aktorok véleménye a megye erősségeinek és problémásnak ítélt jellemzőinek értékelésén túl a saját fejlesztési igények irányainak feltárására is irányult. A válaszadók között sok (több, mint egyötödös részesedés) gazdasági szereplő, vállalkozás fejtette ki álláspontját. Ugyanakkor elmondható, hogy több önkormányzati és civil válaszadó is kitért vállalkozások fejlesztéseit segítő témakörökre.

A kérdőívet kitöltő vállalkozások közel felének (48%) Debrecenben található a székhelye. A felmérésben ezen túlmenően nagyobb számban hajdúböszörményi, berettyóújfalui vállalkozások vettek részt. Ezen adatokat tovább árnyalja, hogy a nem debreceni székhelyű vállalatok is érintik e várost működésük során, ugyanis a nem debreceni székhelyű cégek többsége nyilatkozott úgy, hogy együttműködéseiben debreceni szervezeteket is figyelembe vesz.

A válaszadók legnagyobb hányada a kis- és középvállalkozások alkotják, emellett mikro-vállalkozások jelentek meg nagy számban. A kérdőívet kitöltők közül csak egy szervezet felelt meg a nagyvállalkozások kritériumának.

A válaszadó szervezetek fő tevékenységük alapján az alábbi szektorokba tartoznak:

- Ipar
- Építőipar
- Kereskedelem, javítás
- Környezetvédelem
- Információ, kommunikáció
- Logisztika

A válaszadók megoszlás párhuzamosítható a megye gazdasági szervezeteinek megoszlásával.

A kérdőívet kitöltők legnagyobb része az ipar területén végzi tevékenységét (fémipar, elektronikai- és gyógyszergyártás, feldolgozóipar), de a kereskedelmi-logisztikai,

környezetvédelmi valamint az oktatási és az egészségügyi szektor részaránya sem elhanyagolható. A KSH hivatalos adatai és a Debreceni Egyetem vizsgálatai alapján is e szektorok emelkednek ki a megye beruházásaiban, fejlesztéseiben. Egyedül az agrárium piaci szereplői válaszoltak kevésbé a megkeresésekre, de ezek igényeit részben a közsféra szervezeti (önkormányzatok, kamarák, oktatási intézmények), részben civil és magánszemély válaszolók említették.

A lekérdezés során a kérdőív arra is rákérdezett, hogy a vállalatok milyen célokat látnak leginkább kiemeltnek a következő időszakban Hajdú-Bihar megyében. A válaszok között a kutatás-fejlesztés, a digitalizáció fejlesztése, infrastruktúra fejlesztés, energetikai fejlesztések mellett a humán terület fejlesztései és a környezeti témák kaptak kiemelt figyelmet. A válaszadók saját megnevezett fejlesztési ötletei is többsége is ezen a témakörök köré csoportosul.

A tervezés folyamat során a megyei önkormányzat számára fontos, hogy a megindult fejlesztések a céloknak megfelelően folytatódhassanak, ezért a lekérdezés során a kérdőív arra is kereste a választ, hogy az elkövetkező 6-8 év során a válaszadó vállalatoknak milyen fejlesztési igényei jelentkeznek, s azoknak milyen forrásigényei lehetnek. Ebben a tekintetben sokszínű válaszok érkeztek, de jól kirajzolódottak azok a fókuszterületek, amelyek foglalkoztatják a megyei vállalkozásokat (ezek egyébként egybevágóan a hasonló témában korábban (2019/20) készített egyetemi és egyéb más felmérésekkel).

Kategória neve	Kategóriába tartozó fejlesztési igények
Szolgáltatásfejlesztés	Szolgáltatás minőségének megőrzése, fejlesztése Szolgáltatási színvonalat emelő fejlesztések Piacra-lépést segítő fejlesztések
Környezetvédelmi fejlesztés	Energetikai fejlesztések/ hatékonyság növelés Környezetkímélőbb szállítójárművek Energiatakarékos készülékek Környezetvédelmi beruházások Napelemes rendszerek fejlesztése Vízgazdálkodási fejlesztések
Eszközfejlesztés	Szállítójárművek fejlesztése Gépvásárlás Termelőgépek, berendezések fejlesztése
Telephelyfejlesztés	Telephelyvásárlás Telephely energetikai korszerűsítése Barnemezős telephelyek fejlesztése Ingatlanfejlesztés, ingatlan beruházás
Digitalizáció	Informatikai rendszer fejlesztése Digitalizáció a termelésben
Humán fejlesztések	A humán erőforrás biztosítása Képzések korszerűsítése Képző intézményekkel való kapcsolat erősítése

A kérdőív arra is rákérdezett, hogy a konkrét fejlesztési elképzelésekkel rendelkeznek-e. A válaszadó vállalkozások többsége (60%) említett tényleges fejlesztési ötletet, amelynek kidolgozottsága különböző mértékű, de nagy részük a becsült költségek tekintetében is konkrétan fogalmazott., megjelölve, hogy a támogatási időszak során nagyságrendileg mekkora fejlesztési igényük fog jelentkezni a fenti igények kapcsán. A kérdőívet kitöltő vállalkozások fele 1 milliárd forint alatti fejlesztési igényről számolt, ugyanakkor megjelentek nagyobb, akár 6-8

milliárd forintos forrásigényű csomagok is. A vállalatok a fejlesztésekhez, kutatásokhoz szükséges összeget leginkább banki hitelből, valamint pályázatokból kívánják finanszírozni.

A válaszoló vállalkozások külön kiemelték a tanácsadó tevékenység fontosságát és az együttműködés javítását a fejlesztésben közreműködő szereplők között, különösképp a koordináció szerepét magára vállaló szervezetekkel.

3.10. A leghátrányosabb helyzetű térségek és a komplex programmal fejlesztendő járások helye a fejlesztésekben

A területfejlesztési program előkészítése és tervezése során nagy hangsúly került a megye területfejlesztési szereplőinek körében történő igényfelmérésre. Ezen belül külön kiemelt terep volt a megye négy komplex programmal segítendő leghátrányosabb járások kategóriájába tartozó járáson belüli szereplők igényeinek, fejlesztési elképzeléseinek összegyűjtése, feltárása.

A 2030-ig tartó területfejlesztési koncepció felülvizsgálata során megfogalmazásra került fejlesztési elvek és a területi célok is alapvetően figyelembe vették az elmaradottsági viszonyokat. A négy komplex programmal segítendő járás területe (a Debrecenhez szorosan kötődő települések kivételével) alkotja a harmadik területi célt „Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség” néven.

A stratégiai programban bemutatott beavatkozások egy része kifejezetten tartalmaz az elmaradott térségek problémáit kezelő akciókat. Ezek sora a stratégiai program 5.5. fejezetében került bemutatásra.

Jelen operatív program keretében felsorolt és meghatározott intézkedések egy része pedig már kifejezetten az elmaradott térségek felzárkóztatását szolgálja. Ez részben önálló kezelésükben, illetve az indikatív forrásallokációban jelenik meg leginkább, amelyben ezen térségek lakosságarányához képest nagyobb mértékű súllyal jelennek meg.

Azon intézkedések, amelyek speciálisan alkalmasak az LHH térségek fejlesztésére Hajdú-Bihar megyében az alábbiakban foglalhatók össze:

- Vízkár, aszálykár és vízvédelem: nagyobb térségi vízgazdálkodás a T3 térségben
- Víz és település: vízgazdálkodási beruházások, a helyi adottságok függvényében a kék és zöld infrastruktúrák előkészítése a T3 térségben
- Szennyezett ipari területek helyreállítása, kármentesítése és előkészítése további barnamezős fejlesztésekhez a T3 térségben
- Helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése a T3 térségben
- Középületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T3 térségben
- Lakóépületek energiahatékonyságának javítása projektcsomag a T3 térségben
- Megújuló energiát hasznosító épületenergetikai rendszerek beépítése a T3 térségben
- Energiaközösségek és energiaudvarok létesítése a T3 térségben
- Kerékpáros közlekedési fejlesztések a T3 térségben
- Települési zöld- és vízfelületek fejlesztése a T3 térségben
- A közösségi gazdaság szolgáltatásainak helyi fejlesztései
- Helyi gazdaságfejlesztés, rövid ellátási láncok kialakítását támogató ökoszisztéma
- Kreatív közösségi terek és szolgáltatások fejlesztése – piacra jutás segítése
- Tradíciók megőrzése és hasznosítása a digitális világban
- Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése a T3 térségben
- Digitális írástudás fejlesztése
- Szakképzési centrumok gyakorlat- és piacorientált képzési kínálat fejlesztése a T3 térségben

- Intézmények infrastruktúrájának, eszközparkjának és szolgáltatásainak megújítása (T2 és T3 térség)
- A köznevelés digitális infrastruktúrájának, eszközparkjának és szolgáltatásainak megújítása (T2 és T3 térség)
- A tanulók digitális kompetenciáinak és idegen nyelvi készségének megerősítése II. (T2 és T3 térség)
- Helyi közösségi és kulturális terek és szolgáltatások fejlesztése II. (T2 és T3 térség)
- Tehetséggondozáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása II.
- Az alapellátást nyújtó szolgáltatások elérhetőségének javításával II. (T2, T3 térség)
- Védőnői szolgálatok infrastrukturális feltételeinek és eszközellátottságának javítása II. (T2, T3 térség)
- Védőnői ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megerősítése II. (T2, T3 térség)
- Népegészségügyi szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek és eszközellátottságának javítása II. (T2, T3 térség)
- Népegészségügyi ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megerősítése II. (T2, T3 térség)
- Minőségi szociális szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés II. (T2, T3 térség)
- Egészségfejlesztési infrastruktúra fejlesztése II. (T2, T3 térség)
- Sérülékeny csoportok szociális védelemének javítása, ellátó intézmények fejlesztése II. (T2, T3 térség)
- Szociális szolgáltatások és intézmények fejlesztése és funkcióváltásának támogatása II. (T2, T3 térség)
- Gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátórendszer fejlesztése II. (T2, T3 térség)
- Házi segítségnyújtás intézményrendszerének fejlesztése II. (T2, T3 térség)
- Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése II. (T2, T3 térség)
- Sérülékeny csoportok szociális védelemének javítása, ellátó intézmények fejlesztése II. (T2, T3 térség)
- Köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések I. (T3 térség)
- Térségszervező központok szolgáltatásainak bővítése, összehangolása, fejlesztése I. (T3térség)
- A közigazgatási és a közintézmények fejlesztése I. (T3 térség)

4. Horizontális jellegű információk

A fejezet a megfelelő intézményi és felelősségi körök lehatárolását követően később kerülhet kidolgozásra.

4.1. A végrehajtás módja és feltételrendszere, ellenőrzési rendszere

4.1.1. A végrehajtás módja és feltételrendszere

4.1.2. Az ellenőrzés rendszere

4.1.3. A megvalósítást és a program monitoringozását meghatározó folyamatok jogszabályi keretei

4.2. Környezeti értékelés

A megyei területfejlesztési stratégiai program környezeti hatásvizsgálati fejezete tartalmazza a hatásvizsgálat megyei fejlesztési prioritások szempontjából releváns megállapításait.

4.3. A teljesítés-igazolás követelményrendszerének kialakítása

Nem releváns.